

มอบธรรมเป็นบรรณาการแด่

“มาเด้อ มาเอาบุญ” ฮีตสิบสอง

ผู้เขียน บุญจันทร์ ครองยุทธ
ผู้เรียบเรียง นุชจรินทร์ ครองยุทธภริมา
ผู้ออกแบบปก/รูปเล่ม น้อมจิตตรี ครองยุทธภริมา
บรรณาธิการบริหาร จารุวรรณ เวชตระกูล
บรรณาธิการ พรเพ็ญ รัตน์โพธิ์แสงศรี
กองบรรณาธิการ ทีมงานคุณภาพสำนักพิมพ์วิษ
ออกแบบปก/รูปเล่ม GRAPHIC งานวัด
ภาพประกอบ TK TAKKY
ISBN 978-616-8056-87-5
พิมพ์ครั้งที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๕
ราคา ๑๐๐ บาท

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์
“มาเด้อ มาเอาบุญ” ฮีตสิบสอง ©๒๐๒๒ บุญจันทร์ ครองยุทธ

จัดพิมพ์โดย

สำนักพิมพ์วิษ (ในเครือบริษัท วิษ กรุ๊ป (ไทยแลนด์) จำกัด)
๔๒๑/๔๘ แขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์ ๐๖-๓๓๖๒-๘๙๕๕
FB: Wish Publishing www.wishbookmaker.com

ผู้สนใจร่วมบุญหรือสนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือ
โปรดติดต่อ บริษัท วิษ กรุ๊ป (ไทยแลนด์) จำกัด
โทร. ๐-๒๕๑๘-๒๘๘๕, ๐๖-๓๓๖๒-๘๙๕๕
หรือ www.wishbookmaker.com
หรือสมทบเข้าบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกสิกรไทย
เลขที่ 695 2 31878 9
ชื่อบัญชี บริษัท วิษ กรุ๊ป (ไทยแลนด์) จำกัด

หมายเหตุ : หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นที่สืบทอดและถือปฏิบัติ
กันมา ซึ่งอาจจะมีเนื้อหาที่ไม่ตรงตามตำราหรือตรงตามท้องถิ่นอื่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบทอดมรดก
ทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

คำนำสำนักพิมพ์

บ้านชีทวน แห่งตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี หนึ่งในชุมชนโบราณที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมและสืบทอดอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีสานมาจนถึงปัจจุบัน ชุมชนโบราณแห่งนี้ไม่ปรากฏหลักฐานการก่อตั้งที่แน่ชัด ก่อนจะมาเป็น “ชีทวน” เรียกกันว่า “ชีซ่ง” มาก่อน แล้วแผลงมาเป็น “ชีซวน” และกลายมาเป็น “ชีทวน” ตามลำดับดังปัจจุบันนี้ ซึ่งมีความหมายตามภูมินิเวศที่ลำนํ้าชีช่วงนั้นมีการไหลย้อนขึ้น ในปัจจุบันชาวชีทวนมีวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพชน แม้เวลาจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา แต่ลูกหลานชาวชีทวนต่างร่วมใจกันสืบสานและอนุรักษ์สิ่งที่บรรพบุรุษได้มอบไว้ให้คงอยู่กับท้องถิ่นตลอดไป

ความเชื่อในเรื่องวิญญาณและอำนาจลี้ลับของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการนับถือพระพุทธศาสนา เป็นรากฐานสำคัญของความเชื่อและความศรัทธาแห่งอีสานวิถี ก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมและประเพณีเฉพาะตน เป็นขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันมาจนกลายเป็นประเพณี ๑๒ เดือน หรือ **ฮิตสิบสอง** มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบแทนบุญคุณของบรรพบุรุษและพิชพันธุ์ัญญาหารที่ได้หล่อเลี้ยงชาวชีทวนให้มีความเป็นอยู่ที่อุดมสมบูรณ์

นอกจากนี้ **ฮิตสิบสอง** ยังเป็นประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของบ้านชีทวน อย่าง **ธรรมาสันสิงห์เทินบุษบกแห่งเดียวในประเทศไทย** ที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกของชาติ ณ **วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์** เป็นธรรมาสันสำหรับให้พระสงฆ์หนึ่งเทศน์มหาชาติในงานบุญเดือนสี่หรือบุญผะเหวด ประเพณีตักบาตรเทโวในวันออกพรรษา ณ **ขั้วน้อย สะพานแห่งศรัทธา** รวมทั้งวัดสำคัญที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน เช่น **วัดทุ่งศรีวิไล วัดธาตุสวนตาล**

จาก **ฮิตสิบสอง** ภูมิปัญญามรดกอันล้ำค่า สู่นั่งสี่ **“มาเด้อ มาเอาบุญ” ฮิตสิบสอง** ผลงานการเขียนโดย **บุญจันทร์ ครองยุทธ (พ่อใหญ่จันทร์)** ปราชญ์ชาวบ้านผู้สั่งสมองค์ความรู้ด้านศาสนา ประเพณี และพิธีกรรม จากพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและครูบาอาจารย์ เป็นผู้ที่ได้รับ ความเชื่อมั่นศรัทธาจากคนในชุมชนให้รับหน้าที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในบ้านชีทวน ซึ่ง **สำนักพิมพ์วิซ** ได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมที่แสดงถึงธรรมบุญชีวิตของชาวอีสาน และเพื่อสานต่อเจตนารมณ์ของผู้เขียนที่ต้องการสืบสานบุญประเพณี ความศรัทธา และความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดไปยังเยาวชนคนรุ่นหลัง จึงได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งความรู้ที่สามารถสืบค้นถึงวิถีชีวิตและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชนบ้านชีทวนต่อไป

ด้วยใจแห่งศรัทธาและน้อมเชิดชูในมรดกทางวัฒนธรรม

สำนักพิมพ์วิซ

คำนำผู้เขียน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน ถือได้ว่าเป็นแหล่งรวมอารยธรรมเก่าแก่ล้ำค่าที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ที่แสดงให้เห็นถึงรากเหง้าและแก่นแท้ทางวัฒนธรรมอย่างมีเอกลักษณ์ชัดเจน อบอุ่นไปด้วยกลิ่นอายของวัฒนธรรมประเพณีอันงดงามทรงคุณค่า ผสมผสานกับวิถีชีวิตของผู้คน ความเกื้อกูลมีน้ำใจ การช่วยเหลือแบ่งปัน และความสามัคคีกันของคนในชุมชน ทั้งเรื่องความเชื่อ ความศรัทธาที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงมาจากศาสนา หล่อหลอมรวมกับความเชื่อในคำสั่งสอนของบรรพบุรุษที่มีมาแต่โบราณ ไม่เว้นแม้กระทั่งความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ วิญญาณ และชีวิตหลังความตาย และที่ขาดเสียไม่ได้ คืออาหารพื้นบ้านของคนอีสาน ทั้งหลายเหล่านี้ต่างเป็นเอกลักษณ์สำคัญอันสะท้อนถึงเรื่องราวของชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นทั้งสิ้น นับเป็นมนต์เสน่ห์สุดคลาสสิกที่ยังสามารถดึงดูดผู้คนต่างถิ่นให้แวะไปเยือนแล้วประทับใจได้ไม่รู้ลืม

“บุญฮิตสิบสอง” คำว่า ฮิต มาจาก จาริต หมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ส่วน สิบสอง หมายถึง เดือนทั้ง ๑๒ เดือน ฮิตสิบสอง จึงตีความได้ว่า เป็นงานบุญประเพณีของคนอีสานที่จัดขึ้นในแต่ละเดือนตามรอบปี และจากความหลากหลายทางความเชื่อความศรัทธา ส่งผลทำให้รายละเอียดด้านพิธีกรรมและการยึดถือปฏิบัติของแต่ละชุมชนในภาคอีสานอาจแตกต่างกันไป สิ่งผู้เขียนจะขอกล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ จึงเป็นเพียงบุญประเพณีและวิถีปฏิบัติประจำท้องถิ่นที่มีครูบาอาจารย์ได้บอกกล่าวสืบทอดกันมาในชุมชนตำบลชีทวนเท่านั้น ไม่ได้มีเจตนาพาดพิงเกี่ยวข้องกับชุมชนอื่นใด หรือไม่สามารถนำไปเป็นบรรทัดฐานในชุมชนอื่นของภาคอีสานได้ เจตนาของผู้เขียนที่จัดทำขึ้น เพียงเพื่อจุดประสงค์ต้องการสืบสานบุญประเพณี ความเชื่อความศรัทธาที่บรรพบุรุษได้อบรมสั่งสอนมาแต่โบราณให้เยาวชนคนรุ่นหลัง รวมถึงผู้สนใจได้ศึกษาให้รู้ถึงวิธีจัดงานและพิธีกรรมของการทำบุญประจำท้องถิ่น ที่เรียกกันว่า “ฮิตสิบสอง” ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีความเชื่อว่าการเป็นการป้องกันภยันตราย ชดเชยสิ่งเลวร้ายให้ห่างไกลจากคนในหมู่บ้าน และเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ

ท้ายนี้ ขออ้อมรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัย อันมีพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง พระคุณของคุณพ่อคุณแม่ ครูบาอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ กราบขอบพระคุณพ่อใหญ่อาจารย์ครูมี พ่อใหญ่อาจารย์ลอด ที่ได้กรุณาชี้แนะและถ่ายทอดความรู้ทั้งหมดนี้ให้ผู้เขียน หวังใจเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะสามารถแทรกซึมเข้าสู่หัวใจของคนรุ่นใหม่ได้บ้าง ไม่มากก็น้อย

บุญจันทร์ ครองยุทธ (พ่อใหญ่จันทร์)

ผู้ร่วมสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีบ้านชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
เขียนเมื่อ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑, ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ (วันมาฆบูชา)

หมายเหตุ : คำกล่าวนำภาษาบาลีในเล่มนี้ เป็นการเขียนแบบสืบทอดกันมา ตามลักษณะ “คำพูดนำทำพิธี” ในภาษาท้องถิ่นอีสาน จึงคงอนุรักษ์ไว้และใช้เฉพาะในพื้นที่เท่านั้น ส่วนผู้รู้แจ้งในนิติติภาษาาก็พึงใช้ตามที่นิยมนั่นแล

สารบัญ

ความเป็นมาของประเพณีฮีตสิบสอง	๙
• การแห่พระธรรมเทโว	๑๐
• งานเลี้ยงเจ้าปู่บ้านคูเมือง (ปู่ตา)	๑๐
• งานเปิดทองหลวงพ่อพระพุทธรวิเศษ	๑๐
• การตั้งโต๊ะหมู่บูชา	๑๑
• การผูกสายสิญจน์กับฐานพระพุทธรูป	๑๒
• การตั้งพระพุทธรูป	๑๒
• การปูอาสนะ	๑๒
• การตั้งตาลปัตร	๑๓

บุญประเพณี ฮีตสิบสอง

๑. บุญเดือนอ้าย : บุญเข้ากรรม	๑๖
๒. บุญเดือนยี่ : บุญคูณลาน	๑๗
๓. บุญเดือนสาม : บุญข้าวจี๋-ก๋อเจ็ดยี่ข้าวเปลือก	๑๘
๔. บุญเดือนสี่ : บุญมหาชาติ (บุญผะเหวด)	๒๔
๕. บุญเดือนห้า : บุญสงกรานต์	๔๖
๖. บุญเดือนหก : บุญบั้งไฟ	๕๔
๗. บุญเดือนเจ็ด : บุญสวดบ้าน (บุญเบิกบ้าน)	๖๔
๘. บุญเดือนแปด : บุญเข้าพรรษา	๖๗
๙. บุญเดือนเก้า : บุญข้าวประดับดิน	๗๓
๑๐. บุญเดือนสิบ : บุญฉลาก หรือบุญข้าวสาก	๗๗
๑๑. บุญเดือนสิบเอ็ด : บุญออกพรรษา	๘๖
๑๒. บุญเดือนสิบสอง : บุญกฐิน	๘๘

งานบุญเพิ่มเติม

• บุญผ้าป่า	๙๔
• การจัดงานอุปสมบท	๙๖
• การจัดพิธีศพ	๑๐๐
• การย้ายอัฐิ	๑๑๓

หมายเหตุ : งานพิธีการทุกประเภทตามข้างต้นจะเริ่มต้นขึ้นได้ ต้องผ่านการประชุมหารือร่วมกันของคนในหมู่บ้านหรือในชุมชนเสียก่อน เพื่อลงมติวางแผนกำหนดวันในการจัดงานตามความเหมาะสม และต้องกราบนิมนต์พระสงฆ์ประกอบพิธีกรรม ยกเว้นงานที่ไม่อาจทราบล่วงหน้า หรืออาจเกิดขึ้นได้อย่างกะทันหัน เช่น งานศพ

ความเป็นมา ของประเพณี ฮีตสิบสอง

■ “อย่าสืโลเสียถึม พงค์ขັນอุ้ย่น้องเก่า จย่าสืละเฒ่าเชื่อ ไปย่องผู้จันดี”

อย่าได้ทอดทิ้งญาติพี่น้องวงศ์ตระกูลตนเอง
แล้วมัวไปยกย่องชื่นชมเห็นคนอื่นดีกว่า สำคัญกว่าญาติพี่น้องของตน

“ฮีตสิบสอง” เป็นการทำบุญในแต่ละเดือนของทุกปีโดยหมุนเวียนกันไปตามฤดูกาล ประเพณีนี้ได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมาแต่โบราณ ซึ่งบางท้องถิ่นยังคงมีการทำบุญลักษณะนี้สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง แต่ในหลายพื้นที่ ประเพณีนี้ค่อย ๆ เลือนหายไปตามยุคสมัย ในที่นี้จะขอลำถึงเฉพาะส่วนของบุญประเพณีและพิธีกรรม หยิบยกมาเพียงส่วนสำคัญที่ยังคงเป็นวิถีปฏิบัติในปัจจุบันของชาวชุมชนตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานีเท่านั้น นอกจากบุญประเพณีฮีตสิบสองแล้ว หมู่บ้านชีทวนยังมีงานเฉลิมฉลองพิเศษที่สำคัญไม่แพ้กันอีกด้วย โดยจะขอนำมาเล่าสู่กันฟังอย่างย่อ ๆ พอสังเขป ก่อนเข้าสู่เนื้อหาหลัก ดังนี้

• **การแห่พระธรรมเทโว**

การแห่พระธรรมเทโว หรือที่ภาษาชาวบ้านเรียกว่า “แห่พระเทโว” เป็นการแห่องค์พระพุทธรูปโดยใช้คนหามแบกคนละมุม รวม ๔ คน แห่ไปรอบ ๆ หมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้ทำน้ำอบน้ำหอมมาสงฆ์น้ำพระพุทธรูป มีจุดประสงค์หลักเพื่อขอฝนช่วยเพิ่มความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวบ้านซึ่งเชื่อว่าเป็นการขอพรจากเหล่าทวยเทพเทวดา ให้ช่วยดลบันดาลฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล พี่ชพันธ์ผู้รู้กฎหมาย เรือกสวนไร่นาจะได้มีความอุดมสมบูรณ์

น้ำอบน้ำหอมที่นำมาสงฆ์น้ำพระนั้น ส่วนใหญ่ชาวบ้านมักจะเด็ดเอาดอกมะลิ ดอกพุทธรักษา ดอกดาวเรือง หรือดอกบานไม่รู้โรย ส่วนใหญ่มักเป็นไม้ดอกที่ชาวบ้านปลูกไว้เองมาโรยใส่ในขันน้ำใบใหญ่ แล้วใส่น้ำอบน้ำหอม หรือเทแป้งหอมลงไป เตรียมรอเอาไปสงฆ์น้ำพระพุทธรูปตอนที่มิชบวนแห่ผ่านมาตามถนนใหญ่ในหมู่บ้านนั่นเอง

• **งานเลี้ยงเจ้าปู่บ้านคูเมือง (ปู่ตา)**

เป็นพิธีการตามความเชื่อของชาวบ้านชีทวน ว่ามีพ่อปู่ หรือที่ชาวบ้านรู้จักกันในชื่อ “ปู่ตา” ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือมาก เสมือนเป็นปู่แก่ประจำหมู่บ้านชีทวนที่คอยเฝ้าดูแลปกป้องรักษาหมู่บ้านรวมถึงชาวบ้านให้มีความร่มเย็นเป็นสุข การจัดงานเลี้ยงเจ้าปู่ก็เพื่อขอฝนในฤดูทำนาให้แก่ชาวบ้าน และเป็นการบอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้รับทราบ จะมีการเสี่ยงทายไม้สั้นไม้ยาวผ่าน “พ่อเฒ่าจ้ำ” *ว่าในปีนั้นน้ำจะน้อยหรือจะมาก นาในที่ดอนหรือนาในที่ลุ่มจะอุดมสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด ศาลของเจ้าปู่นี้ ตั้งอยู่บริเวณหน้าปากทางเข้าหมู่บ้านชีทวน หากใครขับรถผ่านไปมามักจะบีบแตรหรือยกมือไหว้เพื่อแสดงความเคารพอยู่เสมอ

หมายเหตุ : *พ่อเฒ่าจ้ำ หมายถึง คนที่เป็นตัวแทนในการเสี่ยงทาย

• **งานปิดทองหลวงพ่อพระพุทธรูปพิเศษ**

พระพุทธรูปพิเศษเป็นพระพุทธรูปปางนาคปรก ศิลปะเก่าแก่สมัยทวารวดี แกะสลักด้วยศิลาแลง หน้าตักกว้าง ๒๒ นิ้ว สูง ๓๙ นิ้ว อายุกว่า ๑,๐๐๐ ปี ประดิษฐานอยู่ในอุโบสถวัดทุ่งศรีวิไล บ้านชีทวน มีพุทธคุณศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องการขอมูตร มักจะได้สมหวัง สมดั่งใจ จนเป็นที่กล่าวขานเลื่องลือไปไกลถึงต่างแดน

งานปิดทองหลวงพ่อพระพุทธรูปพิเศษ จะมีการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญเพื่อความ เป็นสิริมงคลของชาวบ้าน โดยถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของชาวชุมชนตำบลชีทวนและชาวบ้านใกล้เคียงมายาวนาน ปัจจุบัน วัดทุ่งศรีวิไลได้รับการบูรณะโดยรวมใหม่ทั้งหมด วิจิตรงดงามมาก จากผู้มีจิตศรัทธาในองค์หลวงพ่อพระพุทธรูปพิเศษ จากหลากหลายสถานที่ที่ได้เดินทางมาสักการะเพื่อขอพร บ้างก็บนบานศาลกล่าวเพื่อขอให้สิ่งที่ตนนึกคิดเอาไว้สมดั่งใจปรารถนา โดยเฉพาะเรื่องการขอลูกกับองค์หลวงพ่อ จะเป็นที่เลื่องลือกล่าวขานกันอย่างมาก ดังนั้นแล้ว การจัดงานพิธีดังกล่าวจึงเป็นงานมงคลที่สำคัญอีกงานหนึ่งซึ่งชาวบ้านตำบลชีทวนทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ยกให้เป็นงานประจำปีที่ต้องกระทำกันมาตลอดจวบจนปัจจุบัน

โดยทั่วไปสำหรับการจัดงานบุญประเพณี หรือจัดงานพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ นั้น จะต้องมีการตั้งโต๊ะหมู่บูชา และกราบนมัสการพระสงฆ์เพื่อสวดประกอบพิธีกรรมอยู่เสมอ จะมีการเตรียมสิ่งของและอุปกรณ์ประกอบพิธีดังนี้

• **การตั้งโต๊ะหมู่บูชา**

จัดแบ่งย่อยออกเป็น ๗ และ ๙

- พระพุทธรูป ๑ องค์
- ชูตโต๊ะหมู่บูชา
- แจกัน ๑ คู่
- เชิงเทียน ๑ คู่
- กระจ่างรูป ๑ กระจ่าง
- ตาลปัตร ๑ ชูต
- ขันใส่น้ำมนต์ ๑ ใบ
- สายสิญจน์ ๑ มัด
- ผ้าบังหลัง ๑ ชูต
- เทียนชั้นห้า ๑ ชูต
- ดอกไม้, รูป, เทียน, น้ำมนต์

สิ่งที่ต้องเตรียมสำหรับพระสงฆ์ (ตามจำนวน)

- อาสนะพระสงฆ์
- ถาดรองแก้ว
- กระโถน
- หมอนสามเหลี่ยม (ถ้ามี)
- น้ำเปล่า
- น้ำหวาน
- กระจ่างเช็ดมือ
- กระจ่างน้ำแข็ง

• การผูกสายสิญจน์กับฐานพระพุทธรูป

การผูกสายสิญจน์ที่ฐานพระพุทธรูปให้ผูกลักษณะทบมวยไว้ (เงื่อนไขที่สามารถคลายออกได้ง่าย) เนื่องจากหากจะทำพิธีกรรมอย่างอื่นประกอบด้วยจะได้คลายเชือกที่ผูกได้ง่าย หรือถ้ามีกองบุญงานกฐินผ้าป่า หรืองานอื่น ๆ ที่มีการสวดเจริญพระพุทธมนต์ให้เอาสายสิญจน์โยงออกจากพระพุทธรูปไปผูกเข้าร่วมกับกองบุญนั้น ๆ ก่อน แล้วจึงโยงกลับมาออกทางด้านหลังพระพุทธรูป แล้วดึงไปคล้องกับขันนํ้ามนต์อีกครึ่ง โดยต้องเวียนสายสิญจน์แบบวนด้านซ้ายเท่านั้น (วนขวาถือว่าเป็นอัปมงคล)

• การตั้งพระพุทธรูป

- หมายเลข ๑ พระพุทธรูป
- หมายเลข ๒ แจกันดอกไม้ (ซ้าย-ขวา)
- หมายเลข ๓ เชิงเทียน (วางกลาง)
- หมายเลข ๔ วางขันหมากเบ็ง (ถ้ามี) หากไม่มีจะประดับดอกไม้แทนก็ได้
- หมายเลข ๕ กระจ่างรูป (วางกลาง)
- แจกันดอกไม้ หมายถึง กำแพงพิงกับพระพุทธรูป
- เทียน หมายถึง พระธรรม ตั้งอยู่หน้าพระพุทธรูป
- รูป หมายถึง พระพุทธเจ้า

หมายเหตุ : ดูการจัดวางได้ในหน้า ๑๐๑ (แบบชุด ๗ และแบบชุด ๙)

ก่อนเริ่มพิธีการ ผู้นำพิธีจะกล่าวเชิญประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ส่วนใหญ่แล้ว ในพิธีปฏิบัติจริงมักจะนิยมจุดเทียนก่อนจุดธูป แม้ธูปจะหมายถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตาม แต่หากยึดตามความหมายที่แท้จริงแล้ว พระธรรมคำสอนนั้นเกิดมาก่อนนานแล้ว และพระพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นพบพระธรรมอีกครั้ง ในช่วงจุดเทียน ให้เริ่มจุดจากด้านซ้ายของคนจุดก่อน แล้วจึงจุดด้านขวาตามหลังจากนั้นจึงจุดธูป แล้วตามด้วยอื่น ๆ (ถ้ามี)

• การปูอาสนะ

การปูอาสนะให้ปูตามจำนวนพระสงฆ์ งานมงคลต่าง ๆ มักนิยมนิมนต์พระ ๙ รูป ถือว่าเป็นเลขมงคล เชื่อว่าทำให้ก้าวหน้า ก้าวไกล นอกจากนั้นจะนิมนต์

ตามที่เจ้าภาพต้องการ แต่ไม่ควรต่ำกว่า ๕ รูป จึงจะถือว่ามีความเป็นสงฆ์บริบูรณ์

• การตั้งตาลปัตร

การตั้งตาลปัตร ให้ตั้งทางด้านขวามือของประธานสงฆ์ ด้านบนถาดน้ำขัน ๕ นิยมวางด้านขวา ติดกับขันนํ้ามนต์ กระโถนในวางอยู่ด้านบน เทียนนํ้ามนต์ให้วางอยู่ปากขันนํ้ามนต์ เมื่อได้เวลาเข้าสู่พิธี พิธีกรจะกล่าวนำเชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเพื่อเป็นเกียรติ จุดเทียนชนวนให้ประธานสงฆ์ตั้งสายสิญจน์ ประธานในพิธีกราบพระรัตนตรัยเรียบร้อยกลับไปนั่งประจำที่ จากนั้นพิธีกรจะพากล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย อาราธนาศีล เมื่อรับศีลเรียบร้อยแล้วต่อด้วยการอาราธนาพระปริตร เป็นหน้าที่ของพิธีกร พระสงฆ์องค์ที่ ๒ จับตาลปัตรแล้วกล่าวบทสวดชุมนุมเทวดา เสร็จแล้วพระสงฆ์ตั้งมณฑล ไปจนถึงนะโม ๘ จบ

พอสวดขึ้น **อะเสวณา...** ให้เข้าไปจุดเทียนนํ้ามนต์ให้พระประธานสงฆ์พร้อมพระเคนขันนํ้ามนต์ เมื่อจุดเทียนนํ้ามนต์เสร็จแล้ว กลับมานั่งที่จนกว่าจะกล่าวมณฑลเสร็จ เมื่อพระสงฆ์กล่าว **ภะวะตุ สัพ...** จึงเป็นอันเสร็จพิธี

หากเป็นงานขนาดเล็ก พิธีกรจะนำกล่าวถวายทาน โดยจะแยกคำถวายทานออกแต่ละอย่างว่าเป็นบุญเกี่ยวกับงานใด เช่น งานกฐิน ผ้าป่า หรือการทำบุญอุทิศ ส่วนคำถวายทานจะแตกต่างกันออกไป หากเป็นการถวายสังฆทาน หลังพิธีกรกล่าวถวายทานจบแล้ว พระสงฆ์จะสวดสักกอนิจจาบังสุกุล แต่ถ้าเป็นงานอุทิศ จะเผากะดาศีลชื่อผู้ตาย และหากมีผ้าบังสุกุลก็นำมาถวายพระสงฆ์ จากนั้นจึงยกข้าวปลาอาหารถวายพระสงฆ์ หรืออาจมีปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย แล้วกรวดน้ำรับพรจากพระสงฆ์ ถือเป็นอันเสร็จพิธี

- คำถวายทานอุทิศ อิมานิ มะยัง ภันเต มะตะกะภัตตานิ ฯ
- คำถวายทานไม่อุทิศ อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ ฯ

หมายเหตุ : คำถวายทานตามข้างต้นนี้ พระสงฆ์ต้องอุปัชฌาย์โลกนโณแจโยมด้วย หากไม่อุปัชฌาย์โลกนโณโยมถือว่าเป็นบาป คำขึ้นต้นถวายทานแบบสนนามของ พระอุปัชฌาย์วงศ์คือ... ทานัง เม ประริสุทัง สุทินนัง ะตะเมทานัง อาสาวะ ชะยะวะหังโหตุ ปัจจุပ္ปญะกาเล คำถวายทานนี้ พระสงฆ์ไม่ต้องแจกก็ได้ ไม่เป็นบาป คือไม่ต้องอุปัชฌาย์โลกนโณเอง

บุญประเพณี
ฮีตสิบสอง

บุญเดือนอ้าย บุญเข้ากรรม

บุญเดือนอ้าย หมายถึง บุญเดือนหนึ่ง (เดือนธันวาคม) หรือที่ชาวบ้านเรียก “บุญเข้ากรรม” เมื่อครั้งก่อน สมัยผู้เขียนยังบวชเรียนศึกษาพระธรรมวินัยอยู่กับหลวงปู่หนู คัมภีโร* หรือ พระครูคัมภีระวุฒาจารย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดทุ่งศรีวิไล พระอริยสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นพระเกจิอาจารย์ที่เก่งด้านมุลักัจยานะ ท่านเล่าให้ฟังว่า บุญเดือนอ้ายนี้เป็นงานพิธีทำบุญถวายพระสงฆ์ในช่วงจำพรรษาครบไตรมาส (เข้าพรรษา ๓ เดือน) ออกมาพอดี พิธีนี้จึงจัดขึ้นในช่วงที่ออกพรรษาแล้ว เพื่อให้พระสงฆ์รู้สึกถึงสิ่งที่ตนได้ทำผิดทางพระวินัยไว้ โดยจัดให้เข้ากรรมหนักบ้างเบาบ้างตามสมควร แต่ในสมัยปัจจุบันไม่ค่อยนิยมกระทำกันแล้ว

หมายเหตุ : เดือนอ้าย หมายถึง เดือน ๑ นับตามปฏิทินจันทรคติไทย เดือน ๑ หรือเดือนอ้าย มักเริ่มในเดือนพฤศจิกายนหรือธันวาคม

*หลวงปู่หนู คัมภีโร หรือ พระครูคัมภีระวุฒาจารย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดทุ่งศรีวิไล (ศิษย์ของหลวงปู่วงศ์ หรือพระอุปัชฌาย์วงศ์ วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์ บ้านชีทวน) หลวงปู่หนูเป็นพระอริยสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เคารพศรัทธาพระวินัย เป็นครูสอนนักธรรมปริยัติ สอนหนังสือตัวธรรม อักษรขอม และมุลักัจยานะให้กับพระสงฆ์และสามเณรที่มาขอเป็นศิษย์ท่าน เป็นพระอาจารย์ที่ได้รับความเคารพยำเกรงเป็นอย่างมาก ได้รับพระราชทานเป็นพระครูสัญญาบัตรในราชทินนาม ที่ พระครูคัมภีระวุฒาจารย์ (หนู คัมภีโร) ทั้งได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ และเจ้าคณะตำบลชีทวน ปกครองหมู่คณะสงฆ์ชีทวน จนกระทั่งมรณภาพ ใน พ.ศ. ๒๕๒๕ รวมสิริอายุ ๙๗ ปี ๗๗ พรรษา (ตามใบสุทฺธิ)

บุญเดือนยี่ บุญคูณลาน

บุญเดือนยี่ หมายถึง บุญเดือนสอง (เดือนมกราคม) หรือตามที่ชาวบ้านเรียก “บุญคูณลาน” จุดประสงค์เป็นการทำบุญเพื่อรำลึกนึกถึงบุญคุณของข้าวหรือพระแม่โพสพที่ได้ช่วยเหลือเลี้ยงชีวิตมาจนเติบโตใหญ่ ตามคำกล่าวมาแต่สมัยโบราณ

บุญคูณลาน มีความหมายถึง ข้าวที่ไม่มีลาน ข้าวที่หากองข้าวไม่ได้ ในสมัยนี้ หลายหมู่บ้านไม่ค่อยนิยมทำบุญเดือนยี่เช่นนี้กันแล้ว ส่วนใหญ่จะยกออกไปทำรวมกันกับบุญเดือนสาม นั่นคือ บุญก่อเจดีย์ข้าวเปลือก อันจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

หมายเหตุ : เดือนยี่ หมายถึง เดือน ๒

บุญเดือนสาม บุญข้าวจี๋-ก๋อเจดีย์ข้าวเปลือก

บุญเดือนสาม เป็นประเพณีทำบุญที่ชาวบ้านให้ความนิยมศรัทธา ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จสิ้นลง ก่อนจะเริ่มต้นเข้าสู่เดือน ๓ (ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๓) ผู้นำหมู่บ้านพร้อมคนเฒ่าคนแก่ ตลอดจนชาวบ้านจะนัดประชุมกันเพื่อเริ่มงาน “บุญข้าวจี๋” หรือการก๋อเจดีย์ข้าวเปลือก นับเป็นงานประจำปีที่บ้านให้ความสำคัญเป็นอย่างมากอีกงานหนึ่ง เนื่องจากข้าวถือเป็นปัจจัยสี่ เป็นอาหารหลักสำคัญที่มาช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตให้อยู่รอด จะมีการนัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือถึงการจัดงานของคนในหมู่บ้านอย่างพร้อมเพรียง เพื่อกราบนิมนต์พระสงฆ์ในหลายวัดมาร่วมบุญพร้อมแสดงพระธรรมเทศนา ซึ่งจะมีการออกหนังสืออุทิศถวายนิมนต์และแต่งตั้งคณะกรรมการในแต่ละฝ่ายดูแลพิธีในบุญข้าวจี๋-ก๋อเจดีย์ข้าวเปลือกนี้ด้วย พิธีการมีดังนี้

วันรวมตัว

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพลพระสงฆ์

เวลา ๑๖.๐๐ น. แห่ดอกไม้บุญข้าวจี๋ เพื่อมาบูชาเทพเจ้า

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระสงฆ์สวดเจริญพระพุทธรูปเพื่อความเป็นสิริมงคล มีการรับบริจาคทานถวายข้าวเปลือกกรวมถึงจตุปัจจัยอื่น ๆ เช่น เผือก มัน ต้นกล้วย ต้นอ้อย เทียน ส่วนด้ายสายสิญจน์จะใช้การโยงเหมือนกับศาสนพิธีในครั้งก่อน ที่สำคัญและขาดไม่ได้ คือ ต้องมีพานบายศรีสู่ขวัญของพระแม่โพสพเพื่อทำพิธีเรียกพระแม่โพสพ ตามความเชื่อของชาวบ้านเชื่อว่า พระแม่โพสพกำลัง

หลงทางพลัดพรากไป เพราะถูกยาย ถูกแม่หม้ายเสียนดีแล้วพากันโยยบินหนีไปเป็นหัวเผือกหัวมันในป่าดงพงไพรอยู่นั้น ให้ท่านคืนกลับมาสู่ที่เหมาะสมที่ควร มาหล่อเลี้ยงอินทรีย์ของผู้คนและพระพุทธรูปศาสนาสืบต่อไป

หลังจากนั้น ในวันถัดมา ชาวบ้านจะไปรวมตัวกันในตอนตี ๔ เพื่อก่อกองไฟข้าว รับประทานเพื่อให้ชาวบ้านร่วมกันทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้า มีการกล่าวคำถวายทานบุญข้าวจี๋ดังนี้

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสงฆ์สสะ
โธโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสงฆ์ อิมานิ ปิณฑะนิ
ปะระโภชะนานิ ปะฏิคคัณหาคู อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ
สุขายะ

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แต่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของพวกข้าพเจ้า เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนานเทอญ

จากนั้น พระสงฆ์สวดอนุโมทนาทาน หลังจากพระสงฆ์ฉันเสร็จ จะเป็นการ เลี้ยงญาติโยมที่มาร่วมงาน แล้วกราบนิมนต์พระสงฆ์เพื่อแสดงธรรมเทศนาฉลอง บุญข้าวจี๋ ต่อด้วยพิธีบายศรีสู่ขวัญข้าวแต่พระแม่โพสพ สำนวญตรวจดูญาติโยมที่มา ร่วมงานว่ารับศีลกันครบหมดหรือยัง หากครบทุกคนแล้วจึงอาราธนาแสดงธรรม สู่ขวัญข้าวต่อไป ดังนี้

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว

**อิมาณี มะยัง ภันเต รัญญานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ
โธเณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมาณี รัญญานิ
สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ
สุขายะ**

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวาย รัญญาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แต่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระ ภิกษุสงฆ์จงรับ รัญญาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของพวก ข้าพเจ้า เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอด กาลนานเทอญ

เมื่อการแสดงธรรมจบลง จะเป็นการถวายพืชพันธุ์รัญญาหารเจดีย์ ข้าวเปลือกแต่พระสงฆ์ จากนั้น พระสงฆ์จะนำข้าวเหล่านั้นคืนกลับให้แก่ชาวบ้าน โดยชาวบ้านจะหยิบเอาข้าวและรัญญาหารคนละเล็กคนละน้อย เพื่อนำไปใส่ใน ยุ้งฉางข้าวที่บ้านของตนเองให้เกิดความสิริมงคล ตามคำกล่าวที่ว่า “กินอย่า ให้บัก จกอย่าให้ลง” ให้เลี้ยงชีวิตต่ออินทรีย์ของมนุษย์ในชาติ ช่วยหล่อเลี้ยง พระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนยาวนานสืบต่อไป

หลังจากนั้น กรรมการหมู่บ้านจะทำการจำหน่ายข้าวดังกล่าวให้แก่ ชาวบ้านซื้อกินในราคาถูก ด้านพระสงฆ์ก็แสดงธรรมนิทานว่าด้วยเรื่องของ พระพุทธองค์ลงมาจุติเกิดเป็นมนุษย์ในแต่ละชาติภพต่อไป ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่อง ในเชิงสอนสั่งแนวจรรโลงจิตใจ เสร็จจากนี้ ชาวบ้านจะพร้อมใจกันถวายภัตต์เทศน์ หรือถวายปัจจัยแต่พระภิกษุสงฆ์แต่ละภัตต์

จบจากพิธีการนี้ พิธีกรจะพาชาวบ้านกราบขอคารวะ ขอโทษในสิ่งต่าง ๆ ที่ได้กระทำในอดีตที่ผ่านมา อย่าให้เป็นบาปเป็นกรรมแก่กันและกัน พระสงฆ์รับ อนุโมทนาประพรมน้ำมนต์ ถือเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีบุญข้าวจี๋-ก้อเจดีย์ข้าวเปลือก ตามประเพณีบุญเดือนสาม และที่ได้ยกการทำบุญคุณลานในบุญเดือนสองมาทำ ร่วมกันกับบุญเดือนสามนี้ เพราะในสมัยปัจจุบันข้าวไม่ต้องมีลานแล้ว เนื่องจาก ข้าวเปลือกถูกเก็บเกี่ยวโดยรถเกี่ยวข้าว พอเกี่ยวเสร็จก็นำมาฝัดตากให้แห้งแล้ว เก็บขึ้นยุ้งฉางได้ทันที ซึ่งไม่เหมือนในสมัยก่อนที่จะเป็นการเกี่ยวข้าวโดยใช้แรงคน ลงแขกเกี่ยวข้าว เก็บเกี่ยวได้เท่าไรก็ต้องเอาไปพักในลานข้าวก่อน เพื่อตีข้าวให้หลุด จากรวง และกองข้าวเปลือกที่ได้ไว้ในลานข้าว ค่อยเก็บขึ้นยุ้งฉาง

วันสำคัญเดือน ๓ : เดือน ๓ วันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ วันมาฆมาส หรือวัน มาฆบูชา เป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนา วันที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง โอวาทปาติโมกข์ ชาวบ้านจะเข้าวัดถวายภัตตาหารเช้า ตักบาตรทำบุญร่วมกัน ตอนเย็นร่วมกันฟังธรรมวัตรเย็น และเวียนเทียนรอบองค์พระธาตุสวนตาล ยกเว้น ปีใดเป็นปีอธิกมาส คือมีเดือน ๘ สองหน จะเปลี่ยนจากวันมาฆบูชา เป็นเดือน ๔ ขึ้น ๑๕ ค่ำแทน

■ “คนเข้าได้ฮีฮ้าง
ทางฮ่มเป็นพระยา
อย่าได้ลืมคนทุกซ์
ผู้ขี่ควายคอนกล้า”

ถ้าได้ดิบได้ดี
หรือได้เป็นใหญ่เป็นโตในอนาคตแล้ว
ก็อย่าได้หลงลืมผู้คนรอบข้าง
ที่ยากจนกว่าตน - อย่าหลงลืมตน

บุญเดือนสี่ บุญมหาชาติ (บุญพะแหวด)

• ที่มาของสังเขปของงานบุญพะแหวด

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า พระมาลัยเดินทางไปถวายสักการะพระธาตุเกตแก้วจุฬามณีที่ดาวดึงส์ แล้วได้ไปพบกับเหล่าเทวดากลุ่มที่ ๑* ซึ่งพากันมาสักการะองค์พระธาตุเช่นเดียวกัน ด้วยความสงสัย พระมาลัยจึงได้เอย่ถามออกไปว่า “ข้าแต่ท่านเทวดาที่มาสักการะพระธาตุเกตแก้วนี้ เหตุใดท่านจึงมีบริวารติดตามนับหมื่นเช่นนี้ ไม่ทราบว่าคุณได้กระทำความบุญอันใดกันมาหรือ” แต่ยังไม่ทันได้คำตอบจากเทวดาคันนั้น พระมาลัยก็มองไปเห็นเทวดากลุ่มที่ ๒* ซึ่งมีบริวารติดตามนับแสน นั่นคือองค์พระศรีอริยเมตไตรย เมื่อเห็นดังนั้น พระมาลัยจึงรีบถามขึ้นว่า “ชาวมนุษย์โลกได้ฝากข้าพระองค์มาถามท่านว่า หากพวกเขาต้องการพบท่านและศาสนาของท่านในอนาคตนั้น ไม่ทราบว่าพวกเขาต้องทำอะไร”

องค์พระศรีอริยเมตไตรยจึงตรัสตอบพระมาลัยไปว่า “ท่านจงไปบอกชาวมนุษย์โลกเถิดว่า ให้สดับฟังธรรมเทศนาในบุญมหาชาติ จบภายในวันเดียว อาณิสย์ของบุญใหญ่นั้นจะเกื้อหนุนส่งผลให้ได้พบกับศาสนาของเรา ชาวโลกก็จะพากันอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ไม่มีภัยพิบัติทางธรรมชาติ ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ทุกประการ”

ด้วยเหตุนี้เอง จึงเป็นที่มาให้เราชาวอีสานพากันสืบทอดรักษาประเพณีบุญมหาชาตินี้ไว้มาตราบนานทุกวันนี้

หมายเหตุ : *กลุ่มที่ ๑ มีบริวารนับหมื่น จึงเรียก มาลัยหมื่น (เทศน์มาลัยหมื่น), กลุ่มที่ ๒ มีบริวารนับแสน จึงเรียก มาลัยแสน (เทศน์มาลัยแสน)

• บุญพะแหวด

บุญพะแหวด หรือที่เรียกขานกันว่า บุญมหาชาติ ถือเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งตามความเชื่อของศาสนาพุทธ กำหนดการจัดงานพิธีดังกล่าวจะเริ่มนับจากเดือน ๔ ขึ้น ๑ ค่ำ ไปจนถึงเดือน ๖ หรือตามหน้าฤดูกาลมะม่วงสุกกอม ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันจัดพิธีนี้โดยไม่ให้ชนกัน เนื่องจากงานประเพณีนี้เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือเพื่องานอย่างมาก เป็นงานที่มีพิธีรีตองอยู่มาก ค่อนข้างจัดได้ยาก ทั้งนี้ต้องกราบนิมนต์พระสงฆ์ในทุกวัดให้

มารวมกัน เพื่อแบ่งกัณฑ์เทศน์ทั้งหมด จำนวน ๖๓ กัณฑ์เทศน์ ทั้งยังต้องประชุม สรรหาวันแสดงธรรมของพระสงฆ์ เนื่องจากต้องเทศน์ให้จบทั้งหมดภายใน ๑ วัน ให้ได้นั่นเอง

การจัดเครื่องบูชา ตามที่ครูบาอาจารย์เคยสอนผู้เขียนมาได้บอกไว้ว่า หากจัดเครื่องบูชาไม่ถูกต้องจะเกิดเหตุเภทภัยที่ไม่ดีแก่หมู่บ้านและชาวบ้าน เช่น อาจเกิดลมแดง ฝนตกฟ้าผ่าอย่างไม่มีสาเหตุ ดังนั้น การจัดเครื่องบูชาถวายจึงจำเป็นต้องจัดให้ถูกต้องตามที่ได้สอนไว้ อย่าให้ขาดตกบกพร่อง อาจารย์ครูมี ท่านเคยสอนไว้ว่า สิ่งที่ต้องเตรียมบูชา มีดังต่อไปนี้

เครื่องบูชา

- เมี่ยงหมาก เมี่ยงพลู จำนวน ๑,๐๐๐ ชูงช่อ
- ข้าวพันก้อน จำนวน ๑,๐๐๐ ก้อน
(จำนวน ๑๐๐ ไม้ ไม้ละ ๑๐ ก้อน รวมเป็น ๑,๐๐๐ ก้อน)
- ดอกไม้ จำนวน ๑๐๐ ชนิด ชนิดละ ๑,๐๐๐ ดอก รวมจำนวน ๑๐,๐๐๐

ดอก (ดอกบัว, ดอกสะแบง, ดอกก้านทอง และดอกหญ้าทุกชนิด อย่างละ ๑,๐๐๐ ดอก รวมแล้วเป็นดอกไม้ ๑๐๐ อย่าง)

- รูปปั้น ช้าง ม้า อย่างละ ๑๐๐ ตัว รวมจำนวน ๒๐๐ ตัว
- ชั้นหมากเบ็ง จำนวน ๑ คู่
- ธงชัย จำนวน ๘ ต้น (สำหรับตั้ง ๘ ทิศ)
- กระจ่างรับบาตร จำนวน ๘ ต้น ใส่ดอกไม้
- อ่างน้ามนต์ จำนวน ๑ อ่าง
- เทียนเล่มใหญ่ จำนวน ๑ เล่ม (อยู่ในอ่างน้ามนต์)
- อ่างสรงน้ำ จำนวน ๑ อ่าง ภายในสรงน้ำให้ประกอบไปด้วย

บัวโป่ง, จอกแหน, ปลาคู่บัวสาว, หอพระอุทิศพร้อมเครื่องบริขาร

เครื่องบริขารหอบุคต ประกอบด้วย

บาตร, ผ้าไตร, คัมภีร์, ไม้เท้า, รองเท้า, กาน้ำ, แก้วน้ำ, อาสนะ, หมอนสามเหลี่ยม, ชั้นหมากเบ็ง ๑ คู่

รั้วแจว ๔ มุมธรรมาสน์ ประกอบด้วย

เสวตฉัตร ๔ ต้น สีขาว มี ๕ ชั้น, กระจบอกไม้ไฟ ๔ ต้น ต้นละ ๓ หลุม (สำหรับใส่เครื่องบูชา วาง ๔ มุมธรรมาสน์) พร้อมรูปนก-รูปปลาสาม, รูป ๑,๐๐๐ ดอก, เทียน ๑,๐๐๐ เล่ม, เมี่ยง ๑,๐๐๐ คำ อยู่ในวงรอบอ่างน้ามนต์, สระบัว เครื่องฮ้อยเครื่องพัน ส่วนข้าวพันก้อน ชูงช่อ ชั้นหมากเบ็งเก็บไว้แหว้นแสดงธรรมตี ๒ ก่อนการเทศน์สังกาศ ที่สำคัญและขาดไม่ได้เลย คือ รูป จำนวน ๑,๐๐๐ ดอก เทียนอีก ๑,๐๐๐ เล่ม แบ่งตามกัณฑ์เทศน์ที่มีคาถาทศพร โดยคาถาทศพรจะมีทั้งหมด ๑๙ คาถา (รูป ๑๙ ดอก เทียน ๑๙ เล่ม ทุกกัณฑ์ต้องจัดตามพระคาถา)

ในขณะที่เชิญพระอุปัคตมาที่หออุปัคต ต้องยกให้สูงเพียงตา คือยกให้สูงเท่ากับระดับสายตา ห้ามยกต่ำเด็ดขาด และต้องวางให้ห่างจากศาลาการเปรียญไกลที่สุดคือระยะ ๓ เมตร ไกลสุดไม่เกิน ๕ เมตร จากนั้น การโยงสายสิญจน์ให้เริ่มจากฐานพระพุทธรูปไปยังหออุปัคต จากหออุปัคตโยงมายังอ่างน้ามนต์ จากอ่างน้ามนต์โยงไปล้อมออกด้านหลังพระพุทธรูป มาเข้าชั้นน้ามนต์ สุดท้ายจึงโยงไปสู่พระสงฆ์เพื่อให้สวดเจริญพุทธมนต์

อีกประการที่สำคัญในบุญมหาชาติ หรือบุญผะเหวดนี้ ท่านอาจารย์ครูมีรวมทั้งพ่อใหญ่อาจารย์ลอด ครูบาอาจารย์ของผู้เขียน จะย้ำเป็นนักหนาว่า “ต้องเขียนคาถาพระอุปัคตให้ถูกต้องนะลูกหลานเอ๋ย” ซึ่งพระคาถานี้เป็นสิ่งสำคัญต่อการทำพิธีอย่างยิ่ง ตลอดจนเรื่องการเตรียมเครื่องถวาย รวมถึงการอ่านคาถาพันไม่จบ การเขียนคาถาพระอุปัคตผิด ท่านบอกว่าจะเกิดเภทภัย ๕ อย่างแก่ผู้คนและหมู่บ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้แก่

๑. อัคคีภัย หมายถึง ภัยที่เกิดจากไฟ เช่น ไฟไหม้

๒. วาตภัย หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นจากพายุลมแรงจนทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้คน อาคารบ้านเรือน ต้นไม้ และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

๓. อุทกภัย หมายถึง ภัยและอันตรายที่เกิดจากน้ำท่วม น้ำท่วมฉับพลัน อาจมีสาเหตุมาจากการเกิดฝนตกหนักหรือฝนตกต่อเนื่องเป็นเวลานาน

๔. มหันตภัย หมายถึง ภัยพิบัติร้ายแรงที่อาจทำความเสียหายต่อผู้คนอย่างรุนแรง หรือเป็นเหตุการณ์บางอย่างซึ่งอาจทำลายล้าง หรือสร้างความเสียหายแก่มนุษยชาติและอารยธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบัน

๕. อุบัติภัย หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นได้โดยไม่คาดฝัน อันตรายที่เกิดจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ ไม่มีผู้ใดตั้งใจหรือทำให้เกิดขึ้น

อาเพศ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างผิดปกติวิสัย ถือว่าเป็นกลางไม่ดี ต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่เกิดขึ้น หากทำตามอย่างที่บรรพบุรุษได้สอนสั่งมา ท่านอาจารย์ครูมีเคยเล่าว่า เคยมีคนเขียนคาถาพระอุปคุตผิด เกิดเป็นฝนท่าชาตาน มีลมแดงพัดเข้าสู่มุมบ้านหลังคาปลิวว่อนกันเป็นร้อย ๆ หลัง ฝนตกไม่ลืมหูลืมตา มีพายุฟ้าผ่าร้ายแรง แต่หมู่บ้านเรา (หมู่บ้านชีทวน) ได้ยึดถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทำพิธีให้ถูกต้องมาโดยตลอด หมู่บ้านอื่นเห็นเขาแล้งกัน แต่หมู่บ้านเรากลับมีฝนตกให้ได้ทำไร่ทำนาตามฤดูกาลเสมอ จึงถือเป็นเรื่องสำคัญมาก

การเขียนคาถาพระอุปคุต สำคัญอยู่ที่ทันละหัง ให้ทำเหมือน ๓ ก้อนแล้วเขียนคาถาพระอุปคุต ๙ แผ่น ใส่ลงบาตรรองชัย ให้ครบทั้ง ๘ ทิศ รวม ๘ ต้น ส่วนแผ่นที่ ๙ ให้ใส่ลงไปในบาตรพระอุปคุต ช่วงเวลาตักบาตรให้นำบาตรพระอุปคุตไปตั้งวางไว้ด้านหน้าบาตรของพระสงฆ์ จากนั้นให้เตรียมเครื่องคาวหวานมานบูชาพระอุปคุตเสมือนกับพระสงฆ์ ส่วนการเขียนคาถาพระอุปคุต จะเขียนใส่ใบตาลก็ได้ หรือหากจะให้ดีควรเขียนบนแผ่นทอง เมื่อเสร็จพิธีงานเทศน์บุญมหาชาติแล้ว จึงนำออกมาจากบาตรทั้ง ๙ ใบ และหากผู้ใดนำคาถาพระอุปคุตไปบูชา ท่านว่าชีวิตจะเจริญรุ่งเรืองผาสุก เชื่อว่าสามารถป้องกันมาร ภูตผีปีศาจ สิ่งเลวร้าย ไม่ให้มากล้ำกราย ตลอดจนรักษาทรัพย์สมบัติไม่ให้สูญหาย เป็นคาถาศักดิ์สิทธิ์มากเช่นนี้แล้ว ผู้เขียนจึงได้จดจำมาอย่างขึ้นใจและทำตามแบบอาจารย์ครูมีตลอดมา จึงอยากย้ำเตือนถึงผู้ที่สนใจสืบทอดพระคาถาดังกล่าวนี้ต่อไป จึงให้ความสำคัญและระมัดระวังเป็นอันมาก

• การเชิญพระอุปคุต

เวลา ๑๐.๐๐ น. พิธีเชิญพระอุปคุต

ก่อนการเทศนามาลัยหมื่น มาลัยแสน ต้องทำพิธีเชิญพระอุปคุตมาไว้ในหอให้เรียบร้อยเสียก่อน โดยต้องเตรียมเครื่องถวายให้พร้อม

การตั้งวางพระอุปคุต

ควรตั้งให้ห่างจากศาลาการเปรียญที่ทำพิธี ใกล้สุดไม่ต่ำกว่า ๓ เมตร หรือไกลที่สุดไม่เกิน ๕ เมตร ดึงสายสัญญาณโยงจากพระพุทธรูปมายังหออุปคุตจากหออุปคุตไปอ่างน้ำมนต์ใบใหญ่ตรงกลางศาลาการเปรียญ จากนั้นโยงไปหาพระสงฆ์เข้าชั้นน้ำมนต์เพื่อสวดเจริญพระพุทธรูปมนต์ ในตอนที่แห่เชิญพระเวสสันดรเข้าเมืองมาแล้ว ช่วงเวลาประมาณ ๑๗ นาฬิกา

การแห่พระอุปคุต

ให้เอาบริขารที่อยู่หออุปคุตไปทั้งหมด ประกอบด้วย ผ้าไตร, คัมภีร์, บาตร, เครื่องบริขาร, ฆ้อง, ไม้เท้า, ชันหมากเบ็ง, รองเท้า และกาน้ำ เวลานำกลับ ให้เวียน ๓ รอบหอเสียก่อน แล้วค่อยวางบริขารที่แห่มา

หิมพานต์ มีนางธณีนีมาจื่อนำเป็นผู้ค้าฝูงหมู่ปลาณา ฝูงหมู่เทพยดา เจ้าทั้งหลายกายเทิง มีพญาอินทร์ พระยาพรหม หลวงกรมมือนันตจักรวาลเป็นที่สุด น้ำสมุทรมีนางน้อยเมฆขลาเป็นเค้า เจ้าทั้งหลายจงมาอนุโมทนารักษาศีล ฟังธรรมเป็นเค้าเจ้าทั้งหลายจงมาทำอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ทรมานอันตรรายโพลภัยให้ดับหายออกจากวัดวาอารามบ้านเมืองที่นี่ แล้วให้กลับหายไประหว่างดั่งฤคคือผงรุลีติดบาทาแห่ง สัพพัญญูเจ้า ประการหนึ่งขอให้ ฟ้าฝนชลธาร ตกลงมาช่วยฮ้ำเครื่องปลูกของฝั่งปัตถะวะเครื่องเลี้ยงของดูอย่าให้ขาดสมบาทคาถา วาอะกาลัสถาเจ้าภูมิมะธา เทวดานาคามะหิติกา ปุณยยังโน อะนุโมทนตุกิลักขันตุกาสาณัง (จบแล้วอาราธนาเทศน์)

(จะขึ้นกล่าว พรหมมา จะโลก...) ก็ได้
(จะขึ้นกล่าว อัตถิ กัลยานัง มัจเช กัลยานัง...) ก็ได้

จากนั้น พระสงฆ์จะเชิญกัณฑ์เทศน์ เชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง จบแล้วยกขัน ๕ ถวายพระสงฆ์ ถวายปัจจัย กรวดน้ำพระ เป็นอันเสร็จพิธี

สวดจบ จะเป็นการแห่ขบวนพระเวสสันดรมาตามถนนหนทาง ซึ่งสองข้างทางจะมีถึงใส่ น้ำอบน้ำหอมวางเรียงรายไปตลอดทางเข้าวัด คนที่ถือดอกไม้ตามขบวนแห่มา ก็เอาช่อดอกไม้ ดอกไม้จากป่าที่ถือมาจุ่มล้างทำความสะอาดมาเรื่อย ๆ ขบวนแห่มาถึงวัด แล้วจึงมาทำพิธีเจริญพุทธมนต์ที่วัด จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย จุดเทียนอ่า่งน้ามนต์ พระสงฆ์สวดจบนะโอมแปด จะขึ้นกล่าวบท **อะเสวะนา...** ให้จุดเทียนน้ามนต์ แล้วยกขันน้ามนต์ถวายพระประธานสงฆ์ (แต่อย่าลืมไหว้พระรับศีลอาราธนาพระปริตรด้วย) เมื่อตอนเจริญพระพุทธมนต์

เวลา ๑๗.๐๐ น. แห่พระเวสสันดรเข้าเมือง มาถึงวัด

กลับจากการเชิญพระเวสสันดรเข้าเมืองแล้ว ข้างธรรมาสน์จะต้องมีเครื่องสานรูปนกแขก รูปปลาตะเพียน ดอกไม้ที่ทำจากกริบับหรือวัสดุอื่น ๆ พวงมาลัยร้อยจากข้าวตอกแตก ยาวบ้างสั้นบ้าง รังมดแดงแดงแต่้มด้วยสีเขียวสีแดงที่ทำจากฟาง ต้นกล้วยพร้อมเครือ ต้นอ้อย ลูกตาลเอาทั้งแขงมาวาง ถุงเท้า (เท้าที่มี) ผ้าผะเวด (ผ้าผืนใหญ่) ภาพบนผ้าจะเป็นเรื่องเล่าตามนิทานชาดกพระเวสสันดร เริ่มต้นเรื่องจากขอพรนางผุสดีไปจนกระทั่งการเชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง มีการให้ชาวบ้านจับฉลากเพื่อเสี่ยงทายว่าปีนี้มีสุขทุกข์อย่างไร อาทิ การจับได้กัณฑ์มัทรี ทายว่าปีนี้อาจต้องมีเรื่องให้ทุกข์ใจ มีอุปสรรคยากลำบากรออยู่ เหมือนอย่างองค์พระนางมัทรีที่พระเวสสันดรทรงถวายพระนางให้เป็นทาน แต่หากจับได้กัณฑ์สังกาศหลวงทำนายได้ว่า ปีนี้จะเป็นปีที่ดีมาก จะอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีแต่เรื่องดี ๆ เข้ามาสู่ชีวิต ไม่มีเรื่องให้ทุกข์ร้อนใจ ทำนายดูแบบนี้ไปตามกัณฑ์เทศน์แต่ละกัณฑ์นั่นเอง

อย่างไรก็ดี ตามที่โบราณได้กล่าวไว้ว่า การทำบุญมหาชาติถือว่าเป็นบุญที่ได้โอนานิสงส์มากเหลือประมาณ เนื่องจากการบำเพ็ญบารมีชาติสุดท้ายขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนการตรัสรู้ อย่างที่ทราบกันแล้วว่า ในพิธีบุญมหาชาติ จะมีการเทศนาจากพระสงฆ์หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปตามกัณฑ์เทศน์ ที่สำคัญก่อนพระสงฆ์จะทำการเทศนาในบุญมหาชาติทุกปี จะมีการแจ้งให้ญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาเชิญรับกัณฑ์ต้น กัณฑ์ต้นมีทั้งสิ้น ๑๘ กัณฑ์ ผู้ที่รับกัณฑ์ต้นนั้น จะเป็นการทำบุญถวายปัจจัยเท่ากับจำนวนของกัณฑ์ต้นทั้งหมด ผู้ที่มีจิตศรัทธาถวายกัณฑ์ต้นได้ จึงถือว่าผู้นั้นมีพร้อมซึ่งปัจจัยไทยทานในการทำบุญ ตามคำโบราณถือว่าบุคคลผู้นั้นพร้อมด้วยศรัทธาสัมภีทา คือการถึงพร้อมด้วยความศรัทธา ในทุกกัณฑ์เทศน์ จะเชิญผู้รับกัณฑ์ต้นไปจุดเทียนพัน รูปพัน เพื่อฉลองศรัทธา อย่างนี้แล้วในแต่ละปีจึงมีผู้มีจิตศรัทธาที่พร้อมด้วยปัจจัยดังกล่าว ประสงค์จะรับกัณฑ์ต้นเป็นอย่างมาก

จากนั้นเป็นการไหว้พระรับศีล สวดเจริญพระพุทธมนต์ จุดเทียนชัยในอ่า่งน้ามนต์ ถือเป็นอันเสร็จพิธี

วันแสดงธรรมเทศนา

ช่วงก่อนเวลาตี ๒ เป็นการแห่ข้าวพันก้อน วนรอบศาลาการเปรียญ ๓ รอบ ให้ตีฆ้องนำหน้า มีคนถือขันหมากเบ็ง ธงช่อหนึ่งพัน ข้าวพันก้อน เดินเป็นกลุ่มตามกันไป มีผู้นำกล่าวนำแล้วให้คนอื่น ๆ ว่าตามบทกล่าว ดังนี้

นะโม นะโม จอมไตรปิฎกยกออกมาเทศนาธรรม พังล้ามหาชาติ
ขันหมากเบ็ง งามสะพาด ข้าวพันก้อน ถวยอาดบูชา ซาเฮาซา
กะสามดวงยอดแก้ว ข้าไหว้แล้วกะถวยอาดบูชา สาธุ สาธุ สาธุ
(ว่าแบบนี้วนไปจนครบ ๓ รอบ)

เมื่อวนครบ ๓ รอบแล้วให้นำไปวางที่เดิม ทั้งเครื่องบูชา ธงช่อ ข้าวพันก้อน ขันหมากเบ็ง จากนั้นนั่งรอประธานสงฆ์หรือพระอุปัชฌาย์จะมาแสดงธรรมสังฆาคหลวงต่อไป เมื่อได้เวลาที่ท่านมาถึงศาลาการเปรียญและได้ขึ้นนั่งบนอาสนะ หรือขึ้นสู่วรรณมาสน์เพื่อเตรียมเทศน์แล้ว พิธีกรจะประกาศแจ้งญาติโยมผู้เฒ่าผู้แก่ที่มาพร้อมฟังธรรมเทศนาให้ได้รับทราบโดยทั่วกัน การเทศน์สังฆาคหลวงเป็นการเทศน์ในลำดับต้นของงานบุญมหาชาติ ก่อนเทศน์ พิธีกรหรือผู้นำพิธีจะเชิญผู้นำชุมชนหรือผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอาวุโส มาจุดรูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยก่อน ลำดับต่อไป พิธีกรจะนำไหว้พระกล่าวคำบูชาดอกไม้ซึ่งในที่นี้ ผู้เขียนจะขอยกเอาคำบูชาแบบโบราณเฉพาะตามแบบโบราณแบบสนนามกล่าวเท่านั้น ดังนี้

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าวคำว่า

ทิปา ทูปา คันทะมาลา ทินิอัคคี พะหุบุปผังสุคันธังวะลัง
ปุชมะ ทิเนอคัตวา อะธิปะโก ธิรุโปมहा ปัญโญปุริปัญโญ
ทาเลนโตมิตชาตายัง นิพพานัง ปรมัง สุขัง พุทธบูชา เตชะวันตา
ธรรมบูชา ปัญญะวันตา สังฆะบูชา โภคะวันตา ดินนังรัตนัง
พุทธังกะโรมะยัง ยัง ยัง ชะนะปะทัง ยาติมิคาเมรา
ศรัทธานิโย สัพพะธาวุชิโตโหติ สัพพะโสทธิ ภาวันตุโน

กล่าวคำไหว้พระ

อะระหัง สัมมาสัมพุทธโ ภคะวา
พุทธัง ภาคะวันตัง อะภิวาเทมิ ฯ (กราบ)
สวากขาโต ภาคะวะตา ธัมโม
ธัมมัง นะมัสสามิ ฯ (กราบ)
สุปะฏิปันโน ภาคะวะโต สวากะสังโฆ
สังฆัง นะมามิ ฯ (กราบ)

คำขอขมา

อุกสะ วันทา มิถันเต สัพพัง อะปะราธัง ชะมะละ เม มิถันเต
มะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพัง สามินา กะตัง
ปุญญัง มัยหัง ทาตัพพัง สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ (กราบ ๑ ครั้ง)
อุกสะ วันทา มิถันเต สัพพัง อะปะราธัง ชะมะละ เม มิถันเต

คำขอศีล

อุกสาปิ มะยัง มิถันเต ติสระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจา มะ
หุตติยัมปิ มะยัง มิถันเต ติสระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจา มะ
ตะติยัมปิ มะยัง มิถันเต ติสระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจา มะ
เมื่อรับศีลเสร็จกล่าวชุมนุมเทวดา

คำกล่าวชุมนุมเทวดา

พระอิติวณะ เมตตัง สะเมตตา ภาทันตา
อะวิกขิตตะจิตตา ประติตัง ภาณันตุ
สัคเค กาเม จะ รูเป คิริสิขะระตะเฏ จันตะลิกเข วิมาน
ทีเป รัฎฐเฐ จะ คาเม ตะรุวะนะคะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต
ภุมมา จายันตุ เทวา ชะละละละวิสะเม ยักกะคันธัพพะนาคา
ติฏฐันตา สันติเก ยัง มุนิวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุณันตุ
ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

บทอาารานาพระเวสสันดร

สุนันตโมนโตเยเทวา สังฆาตุลา ผุงหมู่เทพดาเจ้าทั้งหลาย อันยาย
 ยั้งอยู่ ทุกหมู่ไม้โพพะนอม ทุกเหวฮ่อมและหว่างถ้ำ ทุกย่านน้ำและ
 ว่างปลา ผุงหมู่เทพดาเจ้าทั้งหลาย มีทั้งสุธา สุรินทร์ อินทร์ พรหม ยม
 มะยักรัศ คันทัพทั้งหลาย มวลมากถ้วนทุกพรากอะนันตัง มีทั้งเปรต
 และผี อันมีใจสาโหดฮ้ายโทสา จงให้เจ้าทั้งหลาย ละเสี่ยยังจิตใจ
 อันเป็นบาป ให้ช้อยโสภาพเพียงพึงธรรม เคาดาจ่าจื่อไว้ เป็นไม้ไต้
 ย่อเยียงทาง ผุงหมู่เทพดาเจ้าทั้งหลาย อันรักษาภูมิสถาน วัตวา
 อารามคัมมะเขต ทุกประเทศด้าวในบ้านเมืองที่นี้ ทุกประเทศได้
 ฮอดหลีผี ทางฝ่ายเหนือมีฟ้าไต่ผาด่าง ทางก้านใต้กรุงศรีอยุธยา
 ถามฝ่ายขวาแดนแควเป็นเขต อยู่ในประเทศด้าว ในห้องพระสุธา
 มีนางธรรณีหมายจื่อหน้า เป็นผู้ค้ำผุงหมู่ปลานา ผุงหมู่เทพดาเจ้าทั้ง
 หลาย ภายเทิงมีพญาอินทร พญาพรหม วงกลมมี อนันตะจักรวาล
 เป็นที่สุด น้ำสมุทรมีนางน้อย เมฆขลาเป็นเค้า เทพดาเจ้าทั้งหลาย
 ภายโนและภายนอก ภายโนมีสังฆราชครุมาเป็นประธาน ภายนอก
 มีท้าวเพี้ยกำนันผู้ใหญ่บ้าน พร้อมกันทั้งทายกอุบาสกอุบาสิกา กับ
 ทั้งกุมมालากุมมาลี กับทั้งท้าวพระยาแสนหมื่น ชมชื่นพร้อมกันมา
 ตามศรัทธาอันชอบ ประกอบด้วยใจใสศรัทธา สหัสสาหมีมัก ดอก
 อุบลรากพอฟัน ดอกบัวหลวงงามสะพาด ดอกผักตบชวาเขียว
 นิล ดอกก้านของหลายบ้น้อย พันหนึ่งค้อยชวนชววย งดช่อสูงช้อย
 เตี้ยละดาศ ข้าวพันก้ออนถวยอาสน์บุชชา น้อมนำมาฟังยังล้ามหา
 เวสข สันตะละชาดก อันพระเจ้าหากสาทกยกออกมา เทศนา
 แก่ธรรมะเสนา สารีบุตร ตนบริสุทธ์ด้วยปัญญา อันเป็นอัครสาวก
 เบื้องขวาในจารียะปฏิภก อาจารย์เจ้าหากสาทกยกออกมาเป็น
 เทศนาดังบทบาทคาถาว่า

ทัสสะวะเลเอกุลละนะวิชะติ คาถาโยอันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า
 ทัสสะพร อันประดับประดาไปด้วยพระคาถา ๑๙ พระคาถา
 พระคาถาหิมะวันตาคะตุงิงสาคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อ
 ว่าหิมะพาน อันประดับประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๑๓๔
 พระคาถา ทานะกันคังนะวะคะเวคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์
 ชื่อว่า ทานะขันธ อันประดับประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย
 ๒๐๙ พระคาถา สัตตะปะจจะสะวะนะปะเวสันเดคาถาโย อันมี
 คาถาในกัณฑ์ชื่อว่า วรรณะประเวช อันประดับประดาไปด้วยคาถา
 ทั้งหมด ๕๗ พระคาถา ชุยชะกะยะปะพังสัตตังคาถาโย อันมีคาถา
 ในกัณฑ์ชื่อว่า ชุยสะกะ อันประดับประดาไปด้วยคาถาทั้งหลาย
 ๗๙ พระคาถา จุลละปะฐะจิงสาคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า
 จุลละพล อันประดับประดาไปด้วยคาถาทั้งหลาย ๓๕ พระคาถา
 อาสิติมหารวรรณเนคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า มหาพล
 อันประดับประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๘๐ พระคาถา
 กุมมาระปะพังสัตตังคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า กุมมาร
 อันประดับประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๑๐๐ พระคาถา
 นะวุตติมะทีปะพังคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า นะที
 อันประดับประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๙๐ พระคาถา ตินิจิต
 ตะริสสาคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า สักกะบรรณ อันประดับ
 ประดาไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๔๓ พระคาถา มหาราเชนะวะ
 สัตติคาถาโย อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า มหาราช อันประดับประดา
 ไปด้วยพระคาถาทั้งหลาย ๖๙ พระคาถา สัตตะติงสาคาถาโย
 อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า สักขัตติ อันประดับประดาไปด้วยพระ
 คาถาทั้งหลาย ๓๗ พระคาถา นะคะระกัณฐังจัตตาริสสาคาถาโย
 อันมีคาถาในกัณฑ์ชื่อว่า นคร อันประดับประดาไปด้วยพระคาถา
 ทั้งหมด ๔๘ พระคาถา

องค์พระพุทธเจ้าหากเทศนาในล้ามหาเวสสันดรชาดก อัน
ประดับประดาไปด้วยคาถาทั้งหลาย ๑,๐๐๐ พระคาถา ขอรบ
อาราธนา ญาพ้อท่านเทศนาโปรดญาติโยมและบ้านใกล้เรือนเคียง
เป็นประถมเบื้องต้นแก่ฝูงข้าฯ ทั้งหลายก็ข้าเทอญ

อัตถิภักถลัญญาณัง มัตเตภักถลัญญาณัง ประริโยสานะภักถลัญญาณัง
สาตถังสัพพะยันชะนัง เจวะระประลิปุนณัง ประริสุทถังพรหมะ
จะรียา ประกาเสสาโนโอกาสา อาราชทะนังกะโรมะฯ
ขอรบอาราธนานิมนต์พระ... เจ้าข้าฯ

แล้วก็แสดงธรรมมหาชาติตลอดทั้งวัน เริ่มจากกัณฑ์ทศพรจนถึงกัณฑ์
นคร เมื่อเทศนาจบแล้วจะรวมคัมภีร์ทุกกัณฑ์ พร้อมชั้น ๕ และชั้นกะหย่องดอกไม้
มาวางไว้ต่อหน้าพระสงฆ์ จากนั้น พระสงฆ์จะกล่าวคำอารวะดังนี้

สาธุ สาธุ สาธุ โอกาสา โอกาสา ฝูงข้าฯ ทั้งหลายทั้งหญิงชายและ
น้อยท้าว ทั้งฝูงบ่าวและสาวฮาม ทั้งลุงอาป้าแม่ ทั้งเฒ่าแก่และ
ตายาย กับทั้งท้าวพระยาแสนหมื่นซมขึ้นพร้อมกันมา กับภิกขา
และเหมียงหมากหลายภาคพร้อมฝูงหมู่อาหาร มีเครื่องคาวหวาน
เป็นเค้าคือว่าข้าวต้มและข้าวหนมแหนบ ข้าวเจียบและข้าวชวย
ข้าวหมูพายาส ข้าวปาดและข้าวมันสำปะหลังบั้ง จี๋หมกหมอกหมี่
ลาบแกงเป็นของแพง แซบซ้อยผู้ข้าน้อยตกแต่ง และนำมาถวาย
บุชชยายแจก แก่แก้วสามประการในอาฮามขวางเขต ถวายแก่เจ้ากู
ตนะวิเศษกับอละบวน บัดนี้ ฝูงข้าทั้งหลายจึงตะนวลเอามายังเครื่อง
อามิสบูชา ๒ ประการคือว่า เครื่องอามิสบูชาภายในและภายนอก
ภายในมีจิตใจและขันทั้ง ๕ ภายนอกมีข้าวตอกดอกไม้และเผ็ง
เทียน ใจเสถียรซมขึ้นยกยื่นน้อมนมัสการ แล้วอธิษฐานตั้งไว้ได้
๕ โถกถาก ว่าอารัมมะโกถากอันประถมนั้นฝูงข้าทั้งหลายขอถวาย
สั้มมะบูชา แก่สัพพัญญูเจ้าเป็นเค้าอยู่เนืองนอง โถกถากอันถ้วน ๒
นั้น ฝูงข้าทั้งหลายขอถวายสั้มมะบูชา แก่ศิริคุณาเจ้าเป็นอันงาม
โกถากอันถ้วน ๓ นั้น ฝูงข้าทั้งหลายขอถวายสั้มมะบูชาแก่ธรรม
เจติย และอุทิสสาเจติยศรีมหาโพธิ์ อันมีพระพุทธเจ้าตั้งอยู่ทุกที่
โกถากอันถ้วน ๔ นั้น ฝูงข้าทั้งหลายขอถวายสั้มมะบูชาแก่ธรรมะ
เจติยและอุทิสสาเจติย และบริโหคะเจติยศรีแหล่งหล้า โถกถากอัน
ถ้วน ๕ นั้น ฝูงข้าทั้งหลายขอถวายสั้มมะบูชาแก่พระอริยะสงฆ์
เจ้าทั้งหลายกับทั้งเทพบุตรและเทพธิดา อินทร์ พรหม ยมราช
ท้าวจตุลาทั้ง ๔ มินางธรณีเป็นเค้าเป็นเจ้าของศรัทธา เป็นอาการ
โทษมากหากรู้แล้วเหล่าหลงลืม ในวันคืนเพื่อกะทำตักแต่ง
ทานเป็นเค้าตราบต่อเท่ากาลบัดนี้ โทษอันเกิดด้วยกายะวาจา
มะโนทะวารและวิธีกิจ หลอนว่าเป็นอาการพลั้งพลาดอันปัดลาด
ผิดทำนองเป็นครองอันจักเป็นโทษขอแก่พระเป็นเจ้า จงเฝดกรุณา
อย่าให้เป็นสาโทษมากเป็นบาปชองอยู่ในวิภูสงสาร

ประการหนึ่งฝูงมากดี ฝูงป่มากดี ฝูงอยู่เฮือนเขาหมื่นกิติ ฝูงเฝ้าของท่านกิติ ฝูงกรรมกรตดแต่งไว้ถ้ากิติ แม้ว่าฝูงตายไป สูปรโลกเบื้องหน้า ก็ขออย่าให้เป็นทุกขาเวทนากิจ ขอแก่พระมุณี นีตนอยู่เก้าจงเป็นเจ้าทรงธรรม จงให้นำเอามายังัจจะญะโทษ มา ตั้งไว้ชองหน้าแล้ว และกระทำ จงให้เป็นอโหสิกรรมนำเสียซึ่งโทษ อย่าได้ปิดบัง สักคะวะละนะ มัคคะวะละนะ ธรรมกรรมอันจักห้าม ครองเมื่อเมืองฟ้า และนิละพานก็เข้าเทอญ

ประการหนึ่งฝูงข้าทั้งหลายพร้อมกันชวนชวาย ตดแต่ง ท่าน หลอนว่าเป็นอาการพลั้งพลาด เข้าใส่บาตรเป็นผม ได้ละนม เข้ามาในเขต ทรงเพศหย่องมารายอันหนึ่ง หลอนว่าได้ถ่มน้ำลาย และม้วนปากอันหนึ่ง หลอนว่าได้ให้ฐูมาสใกล้เจ้าผู้มีศีลอันหนึ่ง หลอนว่าได้นั่งสาดและอิงเส้าอันหนึ่ง หลอนว่าได้เกาหัวและผม หลอนอันหนึ่ง หลอนว่าได้เหยียบตมหล่มติดบาทาเข้ามาในเขตทรง เพศ หย่องมายา ทั้งสองตาเหล่าแลชองบางผ่องได้จับจู้และบายนม บางผ่องได้จับผมและบายเนื้อ บางผ่องได้จับเสื้อและผ้าสไบ บาง ผ่องเที่ยวไปมาขึ้นนอก ดินติดออกพาไปตามวิสัยเมื่อมอระนทา ยามเมื่ออาฆาตแล้วขอให้ได้เกิดในเมืองแก้วแล้วคือนิละพาน ก็เข้าเทอญ

ประการหนึ่งฝูงข้าทั้งหลายพร้อมกันชวนชวายตดแต่ง ท่าน มีเครื่องหวานและเครื่องส้ม เครื่องต้มและเครื่องแกง หลอน ว่า เป็นมดตำมดแดงปลิวไล่ ฝูงปลิวไป เป็นของสุดวิสัยบู้ เมื่อเชื้อ ใจแล้วจึงนำมาถวายบูชา ยายแจกแก่แก้วสามประการ ในอาราม ขวงเขต ขอแก่เจ้ากุตตนิเศษจงกรุณาอย่าให้เป็นโทษาโทษมาก เป็นบาปช้องอยู่ในวิภูสงสาร

ประการหนึ่งฝูงข้าทั้งหลายพร้อมกันชวนชวายตดแต่ง ท่าน หลอนว่ามีลูกหลานกวนแคว่ ได้กินแล้วและชิมดู บางผ่อง ส้มล้างพลูและสอยหมาก บางผ่องได้ออกปากส้มเสี้ยวฝวเมีย ปาก บังเบียด เมียคิดเคียดเมื่อแต่งของท่าน บางผ่องอุ้มลูกหลานเข้ามา ในเขตกินของเจ้ากุตตนิเศษลิ้มเคน บางผ่องได้กินของเวรลิ้มบอก บางผ่องได้ไต่ยานอนหลับในเขตหลับสืบเพศเมื่อฟังธรรมอันเป็น ของบ่ย่าและประมาท อันหนึ่งบ่ฉลาดด้วยวาจาได้ครหานินทา ติเตียนพระพุทธรูปเจ้า ว่าบ่งาม องค์รามนั้นยังสูงพอสะหน้อย องค์น้อยนั้นยังต่ำพอประมาณ องค์กลางนั้นหนาบางช้อยชิตี องค์ใหญ่ั้นหนาโหดบ่เสมอกัน สั่งสั่งนาทตะนัง

อันฝูงข้าทั้งหลาย ได้เที่ยวไปมากล่าวว่า เมื่อพระสงฆ์เจ้า ยังนอนหลับและสะดุ้งตื่น หน้าบ่ขึ้นหิวนอน มีจิตใจวิรณคิดเคียด ขออย่าได้เป็นบาปบังเบียดตน ขอแก่พระเป็นเจ้าจงโปรดกรุณา อย่าให้เป็นโทษาโทษมาก เป็นบาปช้องอยู่ในวิภูสงสาร

ประการหนึ่งฝูงข้าทั้งหลาย ทั้งหญิงชายและเด็กน้อย แล่นละห้อยหยอกไยกันเป็นไหงฝูงปลิวไล่ชองท่าน หลอนว่าเป็น อาการโทษมากเป็นบาปช้องอยู่ในวิภูสงสาร

ประการหนึ่งฝูงข้าทั้งหลาย ทั้งหญิงชายและเด็กน้อย แล่นละห้อยเข้ามานำลูกอาพ่อแม่เขานันฐู้แต่เล่นและยินดี บางผ่อง ตีหิงคีและสับขาง บางผ่องจับไม้ขว้างไปมาตามภาษาเด็กน้อย บาง ผ่องให้อินอ้อย ๆ กินนม บางผ่องดินติดตมเข้ามาในเขต บางผ่อง ปิดพวงเพศบุพผา บางผ่องปิดมาลาหมีม่วง บางผ่องเดินชวงหยอก ไยกัน โลทันตาฮ้องให้ได้ไม้ค้อนไล่ตีกัน เป็นเสียงหนึ่งนอยชื้อชัว บ่สมเมื่อฟังธรรม อันเป็นของบ่ย่าและประมาท

อันหนึ่งหลอนว่าได้ร่วมและร่วมนั่ง อันหนึ่งหลอนว่าได้
ตัวหลังและเป็นข้าง อันหนึ่งหลอนว่าชี้ข้างเข้ามาในเขตอันว่าเจ้าภู
ตนิเวศบปีให้อนุญาต อย่าได้เป็นโทษาโทษมากเป็นบาปข้องอยู่ใน
วิภูสงสาร

ประการหนึ่งฝูงข้าทั้งหลาย ทั้งหญิงชายและพ่อแม่ทั้ง
เฒ่าแก่และลูกตา พวกกันเที่ยวไปมาในเขต เหตุว่าอยากเห็นเมือง
ฟ้าและนิละพาน เป็นอากาศอยู่เหิงนานก็หนักเหน้อย ได้เหยียด
เมื่อยและเหยียดขา ได้เที่ยวไปมากแล้ว เมื่อพระสงฆ์เจ้ายัง
เทศนาธรรม บ่นำเอาหูต่อ คืดสอดบ้านภายเฮือนใจบิดเบือน
สวดค่านนี้เมื่อบ้านแล้วบ่นมา เมื่อนอนนำภรรยาและลูกเต้า
บางผ่องได้กินเหล้าและสุราเมาแล้วผิดศีล คืดว่าของขึ้นแจกกาย
กัน หลอนว่ากลืนอายุมาเท่า แก่พระสงฆ์เจ้าตนทรงธรรม ขอให้
นำเอามายังอัจจะญะโทษมาตั้งไว้ช่องหน้าแล้วและกระทำ ขอให้
เป็นอโหสิกรรมนำเสียซึ่งโทษ อย่าได้ปิดบัง สักคะวะระณะ มัคคะ
วะระณะ ธรรมก็กรรมอันจักห้ามครองเมื่อเมืองฟ้าและนิละพาน
ก็ข้าเทอญ

อุกาสะ วันทามิ ภัณฑะ สัพพัง อะปะราธัง ชะมะถะ เม ภัณฑะ
มะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพัง สามินา กะตัง
ปุญญัง มัยหัง ทาทัพพัง สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ (กราบ ๑ ครั้ง)
อุกาสะ วันทามิ ภัณฑะ สัพพัง อะปะราธัง ชะมะถะ เม ภัณฑะ

คำอาระวะพระสงฆ์

อัจจะยัง อัจจะโย โนเมภัณฑะ อัดตะกะมะยะถา ภาเลญะถา
มุละหะญะถา อะกุสสะเร ญะมะญังภัณฑะ ประมาเทนะ พุทธเทวา
ธรรมเมวา สังฆเวา อคระวะมะกะทา ลิมหา อะเนกา วิหิตา
นิจจา ปาปิกกานิ อะกุตสรานิ กรรมmani กาเยนะวะจะยะวา
มะนะสวา เตสังโนภัณฑะ สังโฆอัจจะญัง อัจจะยันโต
ปะฏิคันหาตุ อายะติงภัณฑะ สังวะลายามะ สัคคัสสะ
ครุฆาละวะ ปาปานะมะหา อะกุสสะเจตตะนา อัมหากัง
ทีฆะรัตตัง หิตายะ อัดถายะ สุขายะ ยาวะคัมภาลา นิพพานะ
ปัจฉัยโยชะนัง

กายกรรม ๖ จีกรรม ๓ มโนกรรม ๓ กายกรรม ๓ จีกรรม ๔
มโนกรรม ๓ กรรมฝูงข้าทั้งหลายได้สร้างพลังพลาด ได้
ประมาทคุณแก้วทั้ง ๓ ประการในที่ช่องหน้ากิติ ที่ลับหลังกิติ
ขอให้เป็นอโหสิกรรม นำเสียซึ่งโทษตราบต่อเท่าได้หย่างเข้า
เมืองแก้ว กล่าวแล้วคือนิละพานก็ข้าเทอญ

สวดเสร็จ จากนั้นให้เอาขัน ๕ ชั้นกะหย่อง พร้อมกะเยียหนึ่งสี่เทศน์
ไปด้วย พระสงฆ์จะสวดสัพพังโทสังคามะมะ แล้วให้พรประพรมน้ำมนต์ แล้วจึง
ไหว้พระกล่าว

คำอ้อลา-ไหว้พระ

อะระหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภาคะวา
พุทธัง ภาคะวันตัง อะภิวาเทมิ ฯ (กราบ)
สวากขาโต ภาคะวะตา ธัมโม
ธัมมัง นะมัสสามิ ฯ (กราบ)
สุปะฏิปันโน ภาคะวะโต สาวะกะสังโฆ
สังฆัง นะมามิ ฯ (กราบ)

กล่าวคำอ้อลาพระสงฆ์

หันทะทานิ มะยัง ภันเต อาปุจฉามะ พะหุ กิจจา มะยัง พะหุ
กระณิยา (กราบ ๓ ครั้ง)

หลังเสร็จพิธีนี้ ญาติโยมสามารถเอาน้ำมนต์ในโอง วมทั้งเครื่องบูชา
ต่าง ๆ นำไปไว้ที่บ้านเพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลแก่บ้านเรือนได้ ผู้ใดที่ได้คาถา
พระอุปกุศุเทศน์จบย่อซ่องกลองแล้วจะดีมาก เก็บไว้บ้านจะมีความเจริญรุ่งเรือง
พกติดตัวไปไหนมาไหนปราบมารแคล้วคลาด เงินทองข้าวของไม่สูญหาย ถือว่า
ดีมาก

เวลา ๐๙.๐๐ น. เตรียมรับกัณฑ์ต้น, กัณฑ์หลอน

การเตรียมรับกัณฑ์ต้นจากพระสงฆ์ โดยมากกราบนิมนต์เจ้าอาวาสหรือ
พระในพื้นที่เข้ารับกัณฑ์ต้น สิ่งที่ต้องจัดเตรียม คือ การตั้งตาดับตรและขันน้ำมนต์
ปูอาสนะ พร้อมเตรียมหม้อาคา ๑ กำมือ สำหรับประพรมน้ำมนต์ด้วย

เมื่อญาติโยมแห่งกัณฑ์ต้นหรือกัณฑ์หลอนมาถึง พิธีกรจะกล่าวนำให้พระ
รับศีล และกล่าวคำถวายทานปัจจัย

ตั้งนะโม ๓ จบ

ทานัง เม ประสิฐุทัง มาละนะกาเล อะมุลละโห สีละทานัง
นิพพานัง ปรมัง สุขัง
อิเม สัพพะปุณยานิ อัมเหหิ กัตตานิ ปโรจักกัมา มัตตา กัสสา
ยันตุ อุตติสสิทสามะ สัพพะเทวา อะนุโมทนต์ ฯ
อิมัง ปัจยะทานัง อะยะวะเส ปุชิตุง กะโรมะ
หุติยัมปิ อิมัง... (ไปจนจบ)
ตะติยัมปิ อิมัง... (ไปจนจบ)

หลังจากนั้น พระสงฆ์ให้พร ประพรมน้ำมนต์ เป็นอันเสร็จพิธีการรับ
กัณฑ์ต้น ถือว่าเป็นอันจบงานบุญมหาชาติอย่างบริบูรณ์ ตามประเพณีของหมู่บ้าน
ชาวตำบลชีทวน

บุญเดือนห้า บุญสงกรานต์

งานประเพณีบุญเดือนห้าจะเริ่มต้นจากการถือเอาเดือนบนฟ้าเป็นที่ตั้ง กล่าวคือ เมื่อเวลาข้างขึ้น ๑ ค่ำ เหล่าบรรดาพระสงฆ์ รวมทั้งเจ้าอาวาส จะบอกกล่าวแก่พระเถระและบรรดาเด็กวัด หรือที่ชาวอีสานเรียกว่า สังกะลี ให้จัดทำล้างล้างสำหรับอัญเชิญพระพุทธรูปเพื่อมาประดิษฐานวางเรียงตามลำดับจากองค์ที่มีขนาดใหญ่สุดไปจนถึงองค์ที่มีขนาดเล็กสุด (ยกเว้นพระประธานองค์ใหญ่ที่มีน้ำหนักมากและไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้) จากนั้นจะร่วมแรงร่วมใจกันทำความสะอาดพระพุทธรูปเหล่านั้น หากเป็นพระพุทธรูปที่ทำจากไม้ ก็ให้เพียงแค่มัดฝุ่น ห้ามขัดถูแรง ๆ หากเป็นพระพุทธรูปที่ทำด้วยโลหะ ทองแดง หรือเงิน ให้เอาใบสับปะรดมาทุบแล้วขัด หรือจะใช้ผลมะเฟืองขัดก็ได้ จะทำให้องค์พระเงางามยิ่งขึ้น หรืออาจใช้เก้าอี้ขัดก็ได้เช่นกัน

จากนั้นช่วงบ่ายแก่ ๆ ราวบ่าย ๓ โมงเย็น คนหนุ่มคนสาว คนเฒ่าคนแก่ ตลอดจนเด็ก ๆ จะพากันจัดเตรียมน้ำอบน้ำหอมไว้ และชักชวนกันเพื่อมาสงน้ำพระพุทธรูปและพระสงฆ์ที่วัด เพื่อความเป็นสิริมงคลทั้งต่อตนเองและครอบครัว ซึ่งถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยด้วยนั่นเอง การเตรียมน้ำหอมเพื่อมาสงน้ำพระก็มีวิธีการไม่ยุ่งยาก ดังนี้

สิ่งที่ต้องเตรียม

- ขมิ้นหอมหรือว่านหอม ๑ แฉ่ง
- น้ำสะอาด ๑ ชัน
- ดอกพุทซ้อน ๑ กำ
- ดอกมะลิ ๑ กำ
- น้ำอบไทย/น้ำหอม ๑ ขวด (บางคนก็ใช้แป้งรำหรือแป้งหอมแทน)

วิธีทำน้ำอบ

ฝนขมิ้นหอมหรือว่านหอมให้ละเอียด คั้นเอาเฉพาะน้ำขมิ้นใส่ลงไป ในขันน้ำที่เตรียมเอาไว้ สีของขมิ้นหอมจะทำให้สีน้ำกลายเป็นสีเหลืองอ่อน ๆ และมีกลิ่นหอมเย็น หลังจากนั้นหยดน้ำอบไทย หรือเทแป้งหอมใส่เพิ่มลงไปอีกเล็กน้อย นำดอกไม้ที่เตรียมไว้ ทั้งดอกพุทซ้อนและดอกมะลิใส่ลงลอยไปในขันน้ำ เป็นอันเสร็จการเตรียมน้ำอบน้ำหอมสำหรับสงน้ำพระ

คำอุปโลกนน้ำหอม

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว

มะยัง ภันเต อิมัง อุทธะกะสุคันทัง อะหาริตตวา อิมินา พุทธะ

พิมพา กะโลมะ สัพพะทุขชา สัพพะภยยา สัพพะโรคา สูลูโป

อะโลคิโนโหตุ สัพพะทา

ทุติ มะยัง ภันเต... (ไปจนจบ)

ตะติ มะยัง ภันเต... (ไปจนจบ)

เมื่อถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ในชวงเย็น ๆ เจ้าอาวาสจะสั่งกำชับให้พระเณร
อัญเชิญพระพุทธรูปกลับสู่ที่เดิม (ยกออกมาจากที่ไหน ก็ให้เอาไปวางไว้ที่นั่น)

จากนั้น ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน ตลอดจนเจ้าอาวาส จะร่วมประชุมกันเพื่อ
หารือเรื่องวันเนา ในเดือน ๕ เมื่อได้วันที่แน่ชัดแล้วจะกำหนดวันเนา มักจะเลือก
สถานที่ในวันเนาเป็นห้วยหนองคลองบึง หรือแม่น้ำที่มีทรายและธรรมชาติอุดม
สมบูรณ์ ด้วยมีความเชื่อว่า วิถีชีวิตของผู้คนในหมู่บ้านดำรงอยู่ได้ก็ด้วยอาศัย
ธรรมชาติ มีกุ้งหอยปูปลาให้ได้จับมาเพื่อเป็นอาหารเลี้ยงชีพ เมื่อถึงวันที่กำหนด
ไว้ ผู้ที่มีหน้าที่ไปหาปลาก็ไปแต่เช้าตรู่ ผู้ที่มีหน้าที่เข้าป่าไปหาเนื้อก็จะรวมกลุ่ม
กันไป ต่างได้วัตถุดิบเพื่อประกอบอาหารเพียงพอแล้ว ก็จะร่วมกันจัดทำภัตตาหาร
เพื่อถวายเพลแด่พระสงฆ์ โดยมีกลุ่มฝั่งญาติโยมคนแก่คนเฒ่าช่วยกันหาไม้ฟืนมา
เพื่อก่อไฟหุงหาข้าวปลาอาหาร

ส่วนชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งจะร่วมใจกันก่อเจดีย์ทรายบริเวณใกล้ ๆ กับ
แหล่งน้ำ ปักธงทางศาสนา ส่วนใหญ่จะใช้ผ้าเหลือง ประดับด้วยดอกไม้ รูปเทียน
แล้วผูกมัดไว้ที่ปลายไม้ไผ่ หลังจากชาวบ้านได้จัดเตรียมข้าวปลาอาหารเสร็จสรรพ
เรียบร้อยแล้ว จะเป็นการนำภัตตาหารถวายเพลแด่ภิกษุสงฆ์ โดยมีทายกกล่าว
นำให้พระ ดึงสายสิญจน์จากเจดีย์ทรายที่ก่อไว้ไปเข้าทางพระพุทธรูป อ้อมมายัง
ขันน้มนต์ แล้วเข้าไปที่ประธานสงฆ์ ซึ่งการจัดพิธีดังกล่าวนี้มักจะมีมนต์พระเณร
จากหลายวัดมารวมตัวกัน ประมาณ ๒๐-๓๐ รูป (หากเป็นสมัยก่อนนั้น การนิมนต์
พระสงฆ์แต่ละวัดมาเข้าร่วมพิธีเณรตามสถานที่ต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้ พระสงฆ์ทุกรูป

จะต้องเดินเท้ามาทั้งสิ้น เนื่องจากสมัยนั้น รถรายังมีไม่มาก ถนนหนทางก็ลำบาก
ทุรกันดาร ทำให้ผู้เขียนนวนิยายถึงความลำบากจากการเดินทางของหลวงปู่หนู
วัดศรีธาตุ (พระครูคัมภีร์วุฒาจารย์) หลวงปู่ขุน และอาจารย์อ่อน ในสมัยก่อน
ยิ่งนัก และเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม ทายกนำไปให้พระสงฆ์ชาวบ้านและคนแก่คนเฒ่า
เตรียมน้ำไว้มารับศีลรับพร จากนั้นอาราธนาพระปริตร สวดเจริญพระพุทธรมมต์
จบด้วยถวายพรจากพระสงฆ์ พอเสร็จแล้วกล่าวคาถาถวายทานโดยทายกวัด
การถวายทานนั้นจะว่าด้วยการตั้งนะโม ๓ จบ ส่วนใหญ่จะขึ้นต้นด้วย... (ฯลฯ)

คำถวายทาน

ทานัง เม ประสิทธัง สุนินนัง ะตะเมทานัง อาสวะ ะยะวะ
หังโหตุ ปัจจุပ္ปญนะกาเล

สาธุ ข้าพเจ้าทั้งหลายยินดีในทาน การให้ของซึ่งอาหารและ
ปิณฑบาต ขอจงสำเร็จอาสวกุศลขึ้นไปยังแห่งเครื่องดองสันดาน
ซึ่งกะปิยทานวัตถุทั้งหลายเหล่านี้

อิทัง เม ทานัง มาตะปัตตุนัง ทักขินัง โหนตุ อิทังเมทานัง
ครุอุปัชฌา อาจาริณานัง ทักขินัง โหนตุ
อิทัง เม ทานัง สามิโกนัง สามิกานัง บุตตรานัง บุตตรรินัง
ญาติกานัง สหะริยานัง ทักขินัง โหนตุ

สาธุ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขออุทิศกุศลผลบุญ อันข้าพเจ้าทั้งหลาย
ได้กระทำลงในปัจจุบัน ณ วินาทีนี้ ขอให้สอดคล้องถึง บิดามารดา ครู
อุปัชฌาย์อาจารย์ สามเณรยา บุตรยาบุตร และญาติมิตรของข้าพเจ้า
ทั้งหลาย ที่ตายล่วงลับไปสู่ภพปรโลกในเบื้องหน้าแล้วนั้น ขอให้ได้รับ
กุศลผลบุญ อันข้าพเจ้าทั้งหลายได้กระทำลงในปัจจุบัน ณ วินาที
นี้ ขอให้สอดคล้องถึง ญาติของข้าพเจ้าทั้งหลายทุกคนทุกตนทุกคนก็ข้าพเจ้าย

คำถวายมตกภัตตาหาร (อุทิศผู้ตาย)

อิมาณี มะยัง ภันเต มะตะกะภัตตานิ สะปะริวารานิ
ภิกขุสังฆ์สสะ โอนชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ
อิมาณี มะตะกะภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาคู
อัมหากัญเจะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ญาตะกานัง
กาละกะตานิ ทิฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายมะตะกะ
ภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์ จงรับ
มะตะกะภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย
เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติ
ของข้าพเจ้าทั้งหลาย มีมารดาบิดา เป็นต้น และผู้ทำกาละล่วงลับ
ไปแล้วด้วย สิ้นกาลนานเทอญ

คำถวายเจตีย์ทราย

ยัคเข ภันเต สังโฆ ปะฐิษานาคู มะยัง เอตัง วาลุการาสิง
สะปะริวารัง เจตียัง กัตตะวา พุทธัสสะ ปุชะนัตถายะ
สังฆ์สสะ นิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต อะยัง พุทธัสสะ
ปุชะนัตถายะ วาลูกาเจตียัสสะ ทานัสสะ อานิสังโส
อัมหากัญเจะ มาตาปิตุ อาทีนัญจะ ปิยะชะนานิ ทิฆะรัตตัง
หิตายะ สุขายะ สังวัตตะตุ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับทราบ ข้าพเจ้าทั้งหลาย
ก่อกองทรายนี้พร้อมทั้งบริวารเป็นเจตีย์แล้ว ขอมอบถวายแด่
พระสงฆ์เพื่อเป็นพุทธบูชา ขออานิสงส์แห่งการถวายเจตีย์ทราย
นี้ แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย จงเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข
แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย มีบิดามารดา เป็นต้น ตลอดกาลนานเทอญ

ซึ่งคำถวายทานทั้ง ๒ อย่างนี้ พระสงฆ์ไม่ต้องอุปลงกน หากเป็นการ
ถวายทานด้วย อิมาณี มะยัง ภันเต ภัตตานิ หรือ มะตะกะ ภัตตานิ ภิกขุสังฆ์สสะ
โอนชะยามะ... พระสงฆ์ต้องอุปลงกน แจกทานให้ญาติโยมบ้างตามสมควร
จะไม่เป็นบาป เมื่อญาติโยมได้กินอาหารต่อจากพระสงฆ์ที่ฉันเสร็จแล้ว

สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การขอขมาพระสงฆ์ กล่าวว่า...

**อัจจะยัง อัจจะโยโนเม ภันเต โน อตตะกะมะยะภา
ภาเลยะถา มุสละหะยะถา ฯ**

ต่อด้วย กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓... ไปจนจบ ดังกล่าวไว้ข้างต้น

สุดท้าย เมื่อพระสงฆ์และบรรดาญาติโยมเสร็จจากการรับประทานอาหาร
เหล่านี้แล้ว สาว ๆ ทั้งพระเณร จะพากันเล่นสาดน้ำสงกรานต์กันอย่างสนุกสนาน
ตามประสาชาวบ้าน ใครมีเรื่องขุ่นเคืองใจต่อกันก็จะขอภัย และขอโทษกรรม
ให้กันและกัน ไม่ถือโทษโกรธเคืองกัน เนื่องจากถือว่าวันนี้เป็นวันดี วันขึ้นปีใหม่
ไทย ซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม วันเนานี้จะมีคนแก่คนเฒ่า หรือผู้ที่
ได้รับความเคารพนับถือในหมู่บ้าน จะมาให้คนหนุ่มสาวได้อบน้ำดำหัวเพื่อขอพร
ให้เป็นศรีแก่ตัวเองและครอบครัวสืบต่อไป จบบุญเดือนห้า

ในส่วนของบุญปิดทองหลวงพ่พระพุทธรูปวิเศษนั้น แต่ก่อนมา หลวงปู่
หนู พร้อมทั้งชาวบ้าน จะจัดงานบายศรีสู่ขวัญและปิดทององค์หลวงพ่พระพุท
ธรูปวิเศษ โดยจะจัดขึ้นในวันขึ้น ๑๓-๑๕ ค่ำ คือ จัดเฉลิมฉลอง ๓ วัน ๓ คืนติดต่อกัน
ถือได้ว่าเป็นงานสำคัญประจำปีของชุมชนตำบลชีทวน ในงานจะมีมหรสพต่าง ๆ
สมโภชตลอดทั้งคืน นับว่าเป็นงานที่ยิ่งใหญ่มากในสมัยก่อน

บุญเดือนหก บุญบั้งไฟ

บุญเดือนหก ครูบาอาจารย์เจ้ามักกล่าวเอาไว้ว่า บุญนี้เป็นบุญเล่นบุญกิน ก่อนจะเข้าสู่ฤดูแห่งการทำนาของชุมชนชาวอีสาน มีความเชื่อสืบต่อกันมาว่าเป็นเสมือนการทำพิธีเพื่อขอฝนจากพญาแถน (พระอินทร์) อ้อนวอนให้พญาแถนคลบันดาลให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ให้ชาวไร่ชาวนาได้มีน้ำฝนในการทำนาปลูกข้าวและได้เต็มกิน จัดว่าเป็นบุญที่เล่นกันเพื่อความสนุกสนานเป็นหลัก เป็นบุญที่ค่อนข้างแปลกพิเรนทร์อยู่ และบางครั้งก็ดูพิสดารกว่าบุญอื่น ๆ ซึ่งบุญเดือนหกนี้จะไม่มีการนิมนต์พระสงฆ์มาสวดเจริญพระพุทธมนต์แต่อย่างใด จะมีก็เพียงการนิมนต์มาในวันที่จะร่วมกันจุดบั้งไฟ โดยจะมีการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ก่อนเท่านั้น

• บวงสรวงพญาแถน

ทั้งนี้ ผู้เขียนเคยนึกสงสัยว่า ทำไมถึงเรียกว่าบุญได้ ทั้งที่ไม่มีการสวดหรือทำพิธีกรรมใดจากพระสงฆ์หรือเกี่ยวข้องใด ๆ กับทางวัดเลย จึงได้เอ่ยถามหลวงปู่หนูแห่งวัดศรีธาตุไป เมื่อครั้งที่หลวงปู่ยังไม่มรณภาพ หลวงปู่ได้ตอบข้อสงสัยกลับมาว่า บุญนี้ถือเป็นประเพณีบุญกินบุญเล่นของชาวบ้าน เป็นการเอาบุญที่ต้องมีความสุขสนุกสนานเฮฮาก่อนฤดูกาลทำนาของชาวบ้าน ตามความเชื่อของบรรพบุรุษที่เล่าถ่ายทอดสืบต่อกันมาว่า เป็นพิธีกรรมบวงสรวงขอฝนจากพญาแถน (พระอินทร์ หรือเทวดา) จะมีการกินดื่มเสพสุราเพื่อให้เกิด

ความบันเทิงใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันงานจุดบั้งไฟ หากว่ามีบั้งไฟของหมู่บ้านไหน คณะใดที่จุดแล้วนิ่งสนิท หรือแตกกลางปล้องก่อนขึ้นสู่ท้องฟ้า คนที่จัดทำบั้งไฟเหล่านั้นจะต้องถูกคนหมู่บ้านอื่นทำโทษโดยการจับโยนลงไปโคลนตม คลุกกับโคลนตมที่วัวควายเอาไว้นอนแช่ตัว ซึ่งการเล่นกันแบบนี้ ชาวบ้านเชื่อว่า เมื่อพญาแถนมองลงมายังโลกมนุษย์ เห็นว่าเหล่ามนุษย์มีความสุขสนุกสนานสามัคคีรักใคร่กันดี ก็จะไปพอใจ จะประทานฝนมาให้ชาวนาได้หว่านไถทำนากันได้ตามที่ต้องการ เทวดาจะช่วยเนรมิตให้พืชพันธุ์ธัญญาหารมีความอุดมสมบูรณ์ได้หล่อเลี้ยงชีวิตและวิญญาณ ให้มนุษย์ได้ทำบุญทำทานต่อยอดบุญในทางพระพุทธศาสนาสืบต่อไปตามที่ขอไว้นั่นเอง หลวงปู่บอกว่า เป็นประเพณีท้องถิ่นที่มีมาอย่างยาวนานแล้ว และชนรุ่นหลังควรต้องรักษาเอาไว้

• การเตรียมจัดงานบุญบั้งไฟ

ก่อนการจัดงานก็เช่นเคย เหมือนหลาย ๆ งานที่ผ่านมา คือ ต้องมีการเรียกประชุมผู้นำชุมชนเสียก่อน ในสมัยก่อนนี้ย้อนไปเมื่อ ๑๐ กว่าปีที่แล้ว เมื่อทุกคนได้ยินเสียงกะลอป (กะลอป คือ ไม้แผ่นหนาที่นำมาใช้เคาะตีเพื่อให้เกิดเสียงแทนกลองในสมัยก่อน) ถูกตีขึ้นดังมาจากศาลากลางประจำหมู่บ้าน ทุกคนที่เกี่ยวข้องเป็นอันรู้กันว่ามีกรเรียกรวมตัวเพื่อประชุมปรึกษาหารือเรื่องการจัดงาน จากนั้นจะมีเจ้าเดินประจำหมู่บ้านเดินประกาศให้ชาวบ้านได้รับทราบถึงวันในการทำบุญ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านของชุมชนชาวตำบลชีทวนทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

บ้านชีทวน ประกอบด้วย ๓ หมู่บ้าน หมู่ ๑-๓, บ้านท่าศาลา หมู่ ๔-๕, บ้านหนองโน, บ้านหนองคูณ, บ้านมะพริก, บ้านหนองฮี, บ้านหนองแคน และบ้านหวาง (รวม ๑๑ หมู่บ้าน)

จากนั้น เมื่อตัวแทนหมู่บ้านตักปากรับคำกับทางกำนันผู้ใหญ่บ้านแล้ว จะพากันไปกระจายข้าวบอกล่าวกับลูกบ้านของตนเอง เพื่อจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ประกอบเป็นต๋องไฟ บ้างก็หาหางบั้งไฟ บ้างก็จัดเตรียมหาถ่านหาเลามาทำดินประสิวหรือดินปืน แล้วบรรจุเข้าไปในกระบอกไม้ไผ่ขนาดใหญ่ เล็ก แล้วแต่คณะผู้จัดทำ เพื่อเป็นชนวนสำหรับจุดไฟให้บั้งไฟทะยานขึ้นฟ้าไปให้สูงที่สุด จัดเป็นการแข่งขันกันระหว่างหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน สร้างความสนุกสนานตื่นเต้นเป็นอย่างมาก แต่งานนี้ยังมีคนเล็งเห็นถึงความสำคัญว่าเป็นประเพณีเก่าแก่ที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตาทวด ปัจจุบันก็ยังมีผู้คอยสนับสนุนมอบเงินรางวัลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้คณะผู้จัดทำอยู่เสมอ

ส่วนด้านการแข่งขัน บั้งไฟบั้งไหนที่จุดแล้วพุ่งทะยานขึ้นฟ้าไปได้เร็วที่สุด หรือหาลับไปบนท้องฟ้าในชั่วพริบตา และทำเวลาได้น้อยที่สุด คือผู้ชนะ ถือว่าทำบั้งไฟออกมาได้สมบูรณ์ที่สุดอีกด้วย

นอกจากการแข่งขันเรื่องการจุดบั้งไฟแล้ว ยังมีกรให้คะแนนประกวดการตกแต่งบั้งไฟสวยงาม และประกวดแห่พ็อนรำประกอบขบวนบั้งไฟของแต่ละหมู่บ้านอีกด้วย ทำให้เกิดเป็นประเพณีที่มีสีสันงดงามอ่อนช้อยและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งในขบวนพ็อนรำนั้นจะมีการคัดเลือกสาวสวยประจำหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน มาสวมใส่ชุดไทยประยุกต์ปักเลื่อมอย่างสวยงาม ร่วมนำถือป้ายประจำหมู่บ้านของตนเอง โดยสาวงามจะถือป้ายชื่อหมู่บ้านของตนเดินนำหน้าขบวนพ็อนรำไปตามจุดต่าง ๆ ทั้งนี้จะมีคณะกรรมการคอยตัดสินให้คะแนนการพ็อนรำของขบวนนางรำประจำแต่ละหมู่บ้านอีกด้วย การรำยี่ง่านี้เป็นการเพิ่มความงดงามให้แก่ขบวนแห่ และเรียกเสียงปรบมือจากผู้คนที่มาคอยเฝ้าติดตามชมและรอให้กำลังใจได้ตลอด

เส้นทางกระแห่ขบวนพ็อนรำ ก่อนที่ทุก ๆ หมู่บ้านจะไปรวมตัวกัน ณ จุดสุดท้ายที่วัดธาตุดอนตาล (วัดบ้าน) เพื่อโชว์การพ็อนรำรอบสุดท้ายให้คณะกรรมการดู หมู่บ้านใดพ็อนรำได้สวยงาม อ่อนช้อย และพร้อมเพรียงเป็นระเบียบเรียบร้อยมากที่สุด จะได้รับเงินรางวัลสนับสนุนต่อไป ซึ่งจะเรียงคะแนนการตัดสินตามลำดับจากมากไปน้อย ลำดับที่ ๑, ๒ และ ๓

• การแห่พระธรรมเทโว

เอาพระธรรมเทโวไปไว้เคียงเจ้าปู่ ให้เอาขึ้นดอนเคียงเจ้าปู่จึงจะถูกต้อง เพราะการสงฆ์อยู่ในวันเวลาเดียวกัน

อีกหนึ่งประเพณีที่นิยมปฏิบัติคู่กันมากับบุญเดือนหก นั่นคือ การแห่พระธรรมเทโว เป็นการทำพิธีแห่องค์พระพุทธรูปไปรอบ ๆ หมู่บ้าน มีการจัดเตรียมเสลี่ยงประดับประดาด้วยดอกไม้หอม แล้วนำองค์พระพุทธรูปขึ้นบนเสลี่ยงใส่คนหาม ๒ คน ใช้ ๔ คนหาม แห่ไปรอบหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำน้มน้ำหอมออกมาสรงน้ำพระพุทธรูป นอกจากเพิ่มความขลังสิริมงคลแก่ชีวิตตนเองและครอบครัวแล้ว ชาวบ้านยังมีความเชื่อว่า จะทำให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ไม่มีภัยแล้งมาคุกคาม เกิดแต่ความร่มเย็นเป็นสุขแก่คนในหมู่บ้านนั่นเอง

• บุญวันวิสาขบูชา

วันวิสาขบูชา ตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ เป็นวันอัศจรรย์ที่ได้รับ การยกย่องจากพุทธศาสนิกชนทั่วโลกให้เป็นวันสำคัญสากลทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นวันที่บังเกิดเหตุการณ์สำคัญ ๓ เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า และเป็นจุดเริ่มต้นของศาสนาพุทธ ซึ่งเหตุการณ์ทั้งหมดได้เกิดขึ้นเมื่อ ๒,๕๐๐ กว่าปีก่อน ณ ดินแดนที่เรียกว่าชมพูทวีปในสมัยพุทธกาล เหตุการณ์แรก เมื่อ ๘๐ ปีก่อนพุทธศักราช เป็น “วันประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะ” ได้ร่วมสาลพฤกษ์ ในพระราชอุทยานลุมพินีวัน (อยู่ในเขตประเทศเนปาลในปัจจุบัน) และเหตุการณ์ต่อมา เมื่อ ๔๕ ปีก่อนพุทธศักราช เป็น “วันที่เจ้าชายสิทธัตถะได้บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ได้ร่วมโพธิพฤกษ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม (อยู่ในเขตประเทศอินเดียในปัจจุบัน) และเหตุการณ์ครั้งสุดท้าย เมื่อ ๑ ปีก่อนพุทธศักราช เป็น “วันเสด็จดับขันธปรินิพพานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ณ ได้ร่วมสาลพฤกษ์ ในสาลวโนทยาน พระราชอุทยานของพระเจ้ามัลละ เมืองกุสินารา (อยู่ในเขตประเทศอินเดียในปัจจุบัน) เหตุการณ์ทั้งหมดนี้ล้วนเกิดขึ้นตรงกับวันเพ็ญ เดือน ๖ หรือวันวิสาขะทั้งสิ้น

การทำบุญของชาวบ้าน ปีใดที่มีอธิกมาส คือ มีเดือน ๘ สองหน ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ ดวงจันทร์เสวยฤกษ์วิสาขะ ชาวบ้านชิวทวนและหมู่บ้านใกล้เคียงทราบกันดีว่าจะมีพิธีทำบุญตักบาตรในช่วงเช้า แล้วถวายภัตตาหารเช้า แต่พระสงฆ์ งานนี้ ชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกมารวมกันใส่ในภาชนะเพื่อให้พระสงฆ์สวดเจริญพุทธมนต์ เพิ่มความเป็นสิริมงคลก่อนจะนำเมล็ดข้าวเหล่านั้นไปเป็นแม่พันธุ์ข้าวปลูก หรือใช้เป็นข้าวสำหรับปลูกหวานในนาของตนเอง เมื่อฤดูกาลทำนามาถึง

จากนั้น ในช่วงเย็น ประมาณ ๑๗.๓๐ น. จะมีการรวมตัวกันอีกครั้งที่วัดบ้าน (วัดธาตุสวนตาล) จะมีเหล่าพระสงฆ์ทุกวัดในตำบล และอุบาสกอุบาสิกา มาร่วมกันสวดสรภัญญะ ไหว้พระรับศีล ฟังพระธรรมเทศนาจากพระสงฆ์ หลังจากฟังพระธรรมเทศนาจบ ทุกคนจะจัดเตรียมดอกไม้ธูปเทียน มาร่วมกันเวียนเทียนรอบพระมหาธาตุ ของวัดธาตุสวนตาล ๓ รอบ มีฆ้องนำหน้า ตามด้วยพระเถระานุเถระเหล่าสามเณร และญาติโยม เดินตามลำดับ

ทั้งนี้ การเวียนเทียนตามพระไตรปิฎก ใช้คำว่า “เวียนประทักษิณาวัตร” คือเวียนซ้าย ๓ รอบ เป็นเครื่องหมายแสดงออกถึงการเคารพบูชาต่อสิ่งนั้น ๆ อย่างสูงสุด ซึ่งการเดินเวียนเทียนวนซ้ายทั้ง ๓ รอบ จะมีการสวดที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ รอบที่ ๑ สวดอิติปิโสฯ รอบที่ ๒ สวดสวากขาโตฯ และรอบที่ ๓ สวดสุปะฏิบันโนฯ เพื่อน้อมระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ เมื่อเดินครบ ๓ รอบแล้ว ชาวบ้านจะนำดอกไม้ธูปเทียนไปไหว้บูชาพระมหาธาตุ ถือเป็นอันจบพิธี

• ประเพณีงานเลี้ยงเจ้าปู่

เจ้าปู่ หรือปู่ตา ตามความเชื่อของชาวบ้าน คือ เทวาอารักษ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านต่างให้ความเคารพนับถือกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย กล่าวกันว่าท่านจะคอยช่วยเหลือดูแลรักษาหมู่บ้านและชาวบ้านชิวทวน ให้ได้รับความร่มเย็น ผาสุก ไม่มีเรื่องร้าย ๆ เกิดขึ้นกับคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านได้ร่วมใจกันสร้างศาลให้ท่านได้อยู่อาศัยตรงบริเวณหน้าทางเข้าหมู่บ้านชิวทวน หรือที่เรียกกันว่า ดอนปู่ตา เคยมีเรื่องเล่าว่า ตกเวลากลางคืนดึกสงัดในบางคืน มักจะมีคนเห็นชายแก่ สวมใส่ชุดขาวคล้ายชีปะขาว ถือไม้เท้าเดินตรวจตราไปรอบ ๆ หมู่บ้าน ชาวบ้านต่างพากันตั้งข้อสันนิษฐานว่า นั่นอาจเป็นเจ้าปู่ที่คอยมาสอดส่องดูแลชาวบ้านให้ได้รับความสงบสุขร่มเย็นนั่นเอง

ก่อนถึงกำหนดวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ ในตอนเช้า ผู้นำหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน จะเข้าร่วมประชุมเพื่อหารือกันว่า หมู่บ้านใดจะเป็นประธานการจัดงานรับผิดชอบดูแลงานเลี้ยงเจ้าปู่ในปีนั้น ๆ โดยหมู่บ้านนั้นจะเป็นผู้จัดหาข้าวปลาอาหารมาถวายเจ้าปู่ ตามแต่จะสามารถหามาได้ ส่วนหมู่บ้านที่เหลือจะช่วยกันขอรับบริจาคปัจจัยเพื่อนำมาซื้อน้ำตาล น้ำอ้อย น้ำเมา เพื่อสังสรรค์อย่างสนุกสนาน ชาวบ้านจะจัดเตรียมน้ำหอมเพื่ออรสงฆ์เจ้าปู่ตอนที่มีการแห่เจ้าปู่ไปรอบหมู่บ้านด้วย

เมื่อได้เวลาฤกษ์ยามยามตี ๙ นาฬิกา ตามวันที่กำหนด ทุกคนจะไปรวมตัวกันที่ดอนเจ้าปู่ แต่ละคนจะจัดเตรียมห่อข้าว ปลาปังปลาย่าง และถ้วยชาม ไปช่วยกันคนละเล็กคนละน้อย ส่วนกลุ่มคนที่ออกไปป่าเพื่อล่าเนื้อมา เมื่อได้มาจะแบ่งเนื้อออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนแรกนำไปปรุงเป็นอาหาร แล้วนำถวายเจ้าปู่ ส่วนหนึ่งแบ่งเจ้าปู่อีก ๒ หาบ อีกส่วนนำมาหุงหาทำกินแก่ชาวบ้านที่มาในงาน เมื่อถวายข้าวแก่เจ้าปู่ พ่อเดมาจ้ำ จะมีผู้นำกล่าวคำถวาย พอถวายเสร็จจะมีการจับไม้สั้นไม้ยาวเสี่ยงทายเรื่องฝนฟ้า เช่น หากต้องการเสี่ยงทายว่า ปีนี้ ฝนจะตกดี นาดอนดี นาลุ่มไม่ดี ก็ขอให้ไม้ว่านี่ยาวออก หรือหากปีนี้ทายว่าจะแล้ง น้ำจะท่วม ก็ขอให้ไม้สั้นเข้า ซึ่งเป็นการเสี่ยงทายไม้ที่มีการตกทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

เมื่อเจ้าปู่รับและกินของไหว้เสร็จ (สังเกตจากรูปที่จุดไหว้เอาไว้ หากใหม่หมัดก้านรูปถือว่าเจ้าปู่กินเสร็จแล้ว) จากนั้นยกสำรับข้าวที่ถวายเจ้าปู่ออกมาแบ่งปันให้ผู้คนที่มาในงานได้กินด้วยกัน ต่อจากนั้นจะเป็นการเสพหมโหรีปักกลอง มีกลองตุ้มตีวนรอบหอเจ้าปู่ เมื่อได้เวลาราวบ่าย ๓ โมง จะเป็นการแห่เจ้าปู่ไปพร้อมกับแห่พระธรรมเทโว ซึ่งจะมีการจัดเตรียมขัน ๕ มีผู้นำถือขัน ๕ ร่วมด้วย กลุ่มชาวบ้าน (ขัน ๕ หมายถึง การจัดเตรียมเครื่องไหว้สักการะเพื่อขอขมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์) แล้วเคลื่อนย้ายขบวนออกเดินเท้า โดยมีองค์พระธรรมเทโวนำหน้าขบวน ตามด้วยเสลี่ยงของเจ้าปู่ เพื่อมุ่งหน้าไปยังวัดทุ่งศรีวิไล ไปคารวะองค์หลวงพ่อบุญพิเศษก่อน ก่อนจะถึงวัด ชาวบ้านจะพากันวางเสลี่ยงเจ้าปู่ไว้บริเวณปากทางเข้าวัด จากนั้น ผู้นำขัน ๕ จะพาขบวนเข้าไปกราบหลวงพ่อบุญพิเศษ ขอพรให้แก่ชาวบ้าน ดลบันดาลให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ให้ได้มีน้ำกินน้ำใช้ แล้วขอสงวนน้ำแด่องค์พระพุทธรูปเพื่อความเป็นสิริมงคล หลังจากนั้น เมื่อกลับออกมา ชาวบ้านจะพากันสาดน้ำเล่นกันในขบวน ขณะนั้น ชาวบ้านในหมู่บ้านจะพากันเตรียมน้ำอบน้ำหอมออกมารอที่หน้าบ้านหรือบริเวณถนน ตามเส้นทางที่แห่พระธรรมเทโวและเจ้าปู่ผ่านไป พอถึงหน้าบ้านใคร ก็จะทำกันออกมาสงวนน้ำพระธรรมเทโวและเจ้าปู่ แห่มาเรื่อย ๆ จนจุดหมายปลายทางสุดท้าย คือนำพระธรรมเทโวไปประดิษฐานไว้ ณ วัดธาตุสวนตาล ส่วนองค์เจ้าปู่ก็นำกลับไปไว้ที่ดอนเจ้าปู่ตามเดิม ถือเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีประเพณีงานเลี้ยงเจ้าปู่

เนื่องจากงานแห่พระธรรมเทโวของชาวชุมชนตำบลชีทวนนี้ มีการสืบสานประเพณีให้คงอยู่คู่บ้านคู่เมืองมาอย่างยาวนาน จากอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน หากผู้เขียนได้กล่าวผิดพลาดประการใดไป ก็กราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

• ทำบุญวันพีชมงคล

วันพีชมงคลในแต่ละปี เช่นเดียวกันจะมีเสียงตามสายจากผู้นำชุมชนประกาศให้ผู้คนในหมู่บ้านรับทราบทั่วกัน เพื่อเชิญชวนให้ชาวบ้านออกไปทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์รวมกันที่วัดธาตุสวนตาล สิ่งที่ชาวบ้านจะขาดเสียไม่ได้ ก็คือ ข้าวเปลือกที่จะนำไปปลูกเป็นต้นกล้า หรือแม่พันธุ์ข้าวเปลือกสำหรับใช้หว่านในนาตอนฤดูทำนานั้นเอง ทุกคนจะเตรียมข้าวเปลือกไปคนละเล็กน้อย กล่าวคือ นำมาให้พระสงฆ์สวดเจริญพุทธมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เมล็ดพันธุ์ข้าวเหล่านั้น โดยมีความเชื่อว่า ข้าวจะออกรวงงดงาม มีรวงใหญ่สมบูรณ์ รอดพ้นจากปากเหยี่ยวปากกา หนูนาและปูปลาทั้งหลาย เพื่อจะได้เก็บเกี่ยวนำมาหล่อเลี้ยงร่างกายและถวายเป็นทานได้ต่อไป

พิธีกรรมทางศาสนาในวันพีชมงคล ช่วงเช้าจะกล่าวคำบูชาดอกไม้ ไหว้พระรับศีล อาราธนาพระปริตร พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ต่อด้วยคำถวายทานภัตตาหาร พระสงฆ์อนุโมทนา คำถวายพระพร ญาติโยมตักบาตรถวายข้าวพระพุทธ ส่วนข้าวเปลือกที่ทุกคนนำมารวมกันจะตั้งสายสิญจน์มาครอบ แล้วจุดเทียนไว้ หลังจากชาวบ้านตักบาตรเสร็จ จะยกภัตตาหารถวายแด่พระสงฆ์ ก่อนจะอนุโมทนาบุญ จะมีพระผู้ใหญ่กล่าวคำสมโภชภิกษา ว่าด้วยความเป็นมาของพระแม่โพสพ หลังจากนั้น พระสงฆ์กล่าวอนุโมทนาทาน ถือเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีงานทำบุญวันพีชมงคล จากนั้น ชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกที่มีชื่อของตนติดอยู่ในภาชนะกลับบ้านไป เพื่อใช้เป็นพันธุ์ข้าวในฤดูกาลทำนาที่กำลังจะมาถึง

■ “ให้เจ้าเขียรคอยสร้างเสมอแทนแปงฮ่อ
ให้สร้างก่อสืบไว้เสมอเผ็งสืบฮัง”

ให้ขยันหมั่นเพียรสร้างเนื้อสร้างตัวเสมือนฝั่งสร้างรัง

บุญเดือนเจ็ด บุญสวดบ้าน (บุญเบิกบ้าน)

มีเรื่องเล่าที่ผู้เขียนได้ยินจากหลวงปู่หนูเกี่ยวกับบุญเดือนเจ็ดว่า ในสมัยพุทธกาล เมืองไวศาลี หรือเมืองเวสาลี เกิดภัยแล้งขึ้นอย่างหนักถึง ๗ ปี ๗ เดือน ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง ผู้คนอดอยาก ช้าง ม้า วัว ควาย รวมถึงชาวบ้านพากันอดโซ่ไม่มีข้าวกิน ล้มตายกันระเนระนาด บ้านเมืองเต็มไปด้วยซากศพและความโศกเศร้าอาดูร ดังนั้น ชาวบ้านที่เหลืออยู่จึงคิดว่า ขึ้นปลอ่ยให้เป็นแบบนี้ต่อไป สักวันคงไม่มีใครรอดตายอย่างแน่นอน เมื่อคิดได้เช่นนั้น จึงพากันเดินทางไปกราบนิมนต์พระพุทธเจ้าให้มาเทศน์โปรด เพื่อขจัดปัดเป่าทุกข์ภัยให้สิ่งเลวร้ายเหล่านี้เบาบางจางหายไป

องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อได้สดับเรื่องราว พระองค์จึงเสด็จจากกรุงราชคฤห์มายังเมืองเวสาลี พร้อมเหล่าพระสงฆ์อีก ๕๐๐ รูป โดยทางเรือ ใช้เวลาเดินทางกว่า ๗ วัน เมื่อพระองค์เดินทางมาถึง ฝนก็ตกลงอย่างหนัก ชะล้างซากศพที่กลาดเกลื่อนเมืองออกไป โรคภัยไข้เจ็บก็บรรเทาเบาบางลงไป ด้วยพระบารมีของพระองค์ ในขณะที่พระอานนท์และพระสงฆ์บางส่วนไปประพรมน้ำพุทธมนต์ให้ทั่วเมืองเพื่อความเป็นสิริมงคลนั้น พระพุทธองค์ร่วมกับพระสงฆ์ส่วนที่เหลือราว ๔๐๐ รูป สวดเจริญพระพุทธมนต์ เพื่อขจัดปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีให้ผ่านพ้นไป บังเกิดแต่สิ่งที่ดีที่เป็นมงคลแก่บ้านเมือง

อีกทางหนึ่ง ผู้เฒ่าผู้แก่เคยเล่ามาว่า เป็นบุญเจริญพระพุทธมนต์ สวดเพื่อส่งท้าวจตุโลกบาลทั้ง ๔ อันได้แก่ นุรรมัญจะ ทิสัง ราชา, ครุฑทนาค, กุมภภัณฑ์ รวมทั้งผู้มีอิทธิฤทธิ์อื่น ๆ ทั้งยังช่วยขับไล่สิ่งไม่ดีไม่งามให้มลายสิ้นไปอีกด้วย ดังนั้น คนในสมัยโบราณจึงถือว่าเป็นบุญแห่งการชำระล้าง จึงเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาทุกปีตราบจนทุกวันนี้

การเตรียมงาน

เมื่อได้เวลาอย่างเข้าเดือน ๗ ชาวบ้านจะร่วมกันทำความสะอาดศาลากลางหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีดังกล่าว จะต้องมีการจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับใช้ในงานพิธีให้พร้อม อาทิ ปูเสื่อ กางผ้าบังหลัง เตรียมพระพุทธรูป โต๊ะหมู่บูชา ดอกไม้ รูปเทียน ชันน้ำมนต์ อ่างน้ำมนต์ ปูอาสนะพระสงฆ์ ตาลปัตร ถาดรองแก้ว ชันหมากเบ็ง ๑ คู่ แก้วน้ำ กระจง โถง สายสิญจน์ ชันกะหย่องดอกไม้ หินแห่นินทราย และน้ำหอมของชาวบ้าน จากนั้น ทุกคนจะนำมารวมกันไว้ในโถงใบใหญ่ และเมื่อถึงวันงาน ชาวบ้านจะจัดเตรียมกระทงใบตองมาครอบคร้วละ ๑ กระทง และต้องเตรียมกระทงแบบนี้ ๓ ครั้ง เนื่องจากพิธีนี้เป็นการสวดติดต่อกัน ๓ คืน

สิ่งที่ใส่ไปในกระทง คือ ชาวบ้านจะพากันตัดเล็บมือ เล็บเท้า เส้นผม ทำข้าวแดง ข้าวดำ ปลาปิ้ง และอื่น ๆ ลงไป โดยมีความเชื่อเพื่อขจัดปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองให้หนีหายไป

เมื่อตระเตรียมงานพิธีเรียบร้อยแล้ว ช่วงเวลาประมาณ ๑๗.๐๐ น. พระสงฆ์จะสวดทำพิธี ๓ ค่ำ ในคืนสุดท้ายจะสวดบทสวดชัยคาถาเพิ่มเข้าไปด้วย ชัยคาถา เป็นบทสวดแห่งการชนะมารทั้งปวง หลังจากสวดบทชัยคาถาเสร็จ พระสงฆ์จะแสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ เมื่อสวดเสร็จในแต่ละคืน ชาวบ้านก็จะนำกระทงไปทิ้งไว้ให้ไกลจากหมู่บ้าน อาจจะเป็นท้ายทุ่งนา หรือสถานที่ที่ห่างไกลชุมชน เชื่อว่าเพื่อเป็นการทิ้งความทุกข์ โรคภัยไข้เจ็บ และสิ่งไม่ดีทั้งหลายต่าง ๆ ให้หายไปกับกระทง ทำเช่นเดียวกันนี้ติดกัน ๓ ค่ำ เป็นความเชื่อตั้งแต่โบราณแล้ว หากมีการตั้งสายสิญจน์ขณะพระสงฆ์สวดทำพิธี ไปคล้องไว้ตามบ้านเรือนทุกหลังได้จะถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก แต่ในปัจจุบันไม่นิยมทำแบบนี้ เนื่องจากความไม่สะดวก

ในเช้าวันที่ ๔ จะมีการทำบุญตักบาตรและถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ กล่าวคำถวายทาน ในสมัยก่อน เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จ จะนำหินแห่หินทรายเดินไปรอบ ๆ หมู่บ้าน แล้วหว่านใส่หลังคาบ้านเรือนของชาวบ้าน ถือเป็นกรับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไป นำพาแต่ความร่มเย็นเป็นสุขเข้ามาแทน แต่ในยุคปัจจุบันพระสงฆ์ไม่ได้เดินรอบหมู่บ้าน ชาวบ้านจะนำเอาน้ำหอมในโถงน้ำมนต์ที่ผ่านการสวดมาแล้ว พร้อมด้วยสายสิญจน์ที่ได้เตรียมกันมาตั้งแต่ต้นกลับมาบ้านของตน นำหินแห่หินทรายเหล่านั้นมาหว่านขึ้นหลังคาบ้านเอง สายสิญจน์ก็นำมาพันล้อมรอบบ้าน ส่วนน้ำมนต์จะนำมาประพรมไปทั่ว ๆ ตามบริเวณบ้าน รวมถึงประพรมคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือกระทั่งวัวควาย คราด ไถ อุบกรณ์ที่ใช้ในการทำนา เพื่อเรียกความเป็นสิริมงคล แคล้วคลาดปลอดภัย ได้ผลผลิตที่งอกงามตามความประสงค์ จบบุญเดือนเจ็ด

ทั้งนี้ พิธีนี้มีมานานตั้งแต่โบราณ หากผู้เขียนกล่าวอ้างอิงข้อมูลไม่ครบหรือกล่าวผิดพลาดไปประการใด ต้องกราบขออภัยมา ณ ที่นี้

บุญเดือนแปด บุญเข้าพรรษา

ในครั้งสมัยพุทธกาล การที่พระสงฆ์อยู่ประจำในอาวาสตลอดระยะเวลา ๓ เดือนนั้น ภิกษุบริษัทได้เดินธุดงค์ชนบท ไม่มีเวลาพักผ่อน ไม่ว่าจะป็นฤดูร้อน ฤดูหนาว ฤดูฝน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูฝน ซึ่งเป็นช่วงฤดูทำนาของชาวบ้าน พระภิกษุที่จาริกออกเดินทางเหล่านั้น บ้างก็ไปเหยียบย่ำเอาต้นข้าว ต้นกล้าในนาที่ชาวบ้านได้ปักดำเอาไว้ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชาวนา เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบข่าว จึงได้บัญญัติให้พระภิกษุจำพรรษาในช่วงฤดูฝน ๓ เดือน ถือเป็นอาบัติทุกกฎ แต่หากจำเป็นก็ให้สัตตนาครณียะ ... ไปได้ แต่ต้องไม่เกิน ๗ วัน จึงจะถือว่าพรรษาไม่ขาด

ด้วยเหตุที่บ้านสีทวนเป็นหมู่บ้านที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนาโดยตลอด ตั้งแต่โบราณ ดังนั้น วิถีวัฒนธรรมและบุญประเพณีจึงค่อนข้างแตกต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ วัดฝ่ายมหานิกาย มี ๔ วัด วัดฝ่ายธรรมยุต มี ๒ วัด ซึ่งมีวัดอุโบสถที่สำคัญ ๆ อยู่ทุกวัด เช่น

๑. วัดทุ่งศรีวิไล

• มีองค์พระพุทธรูปพิเศษ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่สมัยทวารวดี อายุมากกว่า ๑,๐๐๐ ปี ประดิษฐานอยู่ในวัดนี้

๒. วัดธาตุสวนตาล

• เป็นที่ประดิษฐานขององค์พระมหาธาตุซึ่งถอดแบบมาจากพระธาตุพนม จึงถือเป็นพระธาตุองค์น้อง รองจากพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม

• มีเรือโบราณไม้ ที่ถูกค้นพบจากก้นแม่น้ำชี มีอายุกว่า ๓๐๐ ปี ซึ่งเป็นเรือที่สร้างขึ้นจากไม้ต้นเดียวทั้งลำ กว้าง ๒.๗๐ เมตร ยาว ๒๔ เมตร

• มีสัตว์บรรณเชิงเทียนและเป็นที่ประดิษฐานพระธรรมเทโว

๓. วัดศรีนวลแสงสว่างอารมณ์

• เป็นที่ประดิษฐานของธรรมาสถูปาลิงห์เทินมุขบก ซึ่งกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกของชาติ หนึ่งเดียวในโลก ที่มีอายุมากกว่า ๑๕๐ ปี และยังมีรูปปั้นดินเผาพร้อมภาพเขียนสีบนเพดานอันวิจิตรที่ถ่ายทอดบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการทำบุญมหาชาติจากช่างชาวแกว ญวน เวียดนาม

๔. วัดศรีธาตุ (บ้านหนองแคน)

• เป็นวัดซึ่งอยู่ใกล้กับชัวน้อยชีทวน ชัวน้อย ในอดีตมีลักษณะเป็นสะพานไม้ทอดยาวผ่านไปโนนท้องทุ่งนา เพื่อให้พระภิกษุจากวัดศรีธาตุ บ้านหนองแคน ข้ามมาบิณฑบาตทางฝั่งบ้านชีทวนได้ ปัจจุบันนี้ ชัวน้อยชีทวน ได้รับการบูรณะขึ้นใหม่จากปูนซีเมนต์เพื่อให้ความแข็งแรง ทนต่อแดดลมฝนมากยิ่งขึ้น เมื่อมีงานพิธีทางพุทธศาสนา ก็มักจะใช้สถานที่แห่งนี้ในการทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ คือ ตักบาตรเทโว วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จึงถือเป็นสะพานบุญของชาวบ้านชีทวนเลยก็ว่าได้ บุญเข้าพรรษาของชาวบ้านชีทวนมักจะใช้วัดกลางบ้านชีทวนเป็นสถานที่จัดงาน เพราะถือว่าเป็นวัดที่ตั้งอยู่จุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน ค่อนข้างสะดวกในการเดินทาง ทั้งแก่ชาวบ้านและพระภิกษุ ซึ่งก็คือวัดธาตุสวนตาลนั่นเอง

เทศกาลเข้าพรรษาจะถือเอาวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เป็นวันในการจัดพิธี ช่วงเช้าจะมีพิธีทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารเช้าแด่พระภิกษุสงฆ์ที่วัด ในวันเข้าพรรษา พระสงฆ์แต่ละวัดจะมารวมตัวกันที่วัดธาตุสวนตาล (วัดบ้าน) โดยพร้อมเพรียงกันอย่างไม่ได้บอกกล่าวหรือไม่ต้องนิมนต์ หากมีพิธีทางพุทธศาสนา หรือมีวันสำคัญทางพุทธศาสนา อาทิ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันขึ้นปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา ฯลฯ พระสงฆ์ทุกรูปจะทราบดีว่าต้องมารวมตัวกันประกอบศาสนกิจอย่างพร้อมเพรียงกัน ณ วัดธาตุสวนตาลแห่งนี้ คือ มีการปวารณาถึงพระสงฆ์ทุกวัดไว้ก่อนวันสำคัญ

วันทำบุญเดือน ๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ช่วงเช้าจะเป็นการร่วมกันทำบุญตักบาตร และถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์ หลังจากนั้น ชาวบ้าน อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย จะกลับไปรวบรวมปัจจัย (เงินบริจาค) จากหมู่บ้านของตนเองเพื่อมาทำเป็นต้นเทียน ของแต่ละหมู่บ้าน และรวบรวมบริจาคข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับพระสงฆ์ เพื่อนำมาปกพรรษา (ปกพรรษา คือ การถวายสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นแด่พระภิกษุสงฆ์ ในระหว่างการจำพรรษา ๓ เดือน) จากนั้น ในช่วงเย็น ราว ๆ ๕ โมงเย็น พระสงฆ์ จะมารวมตัวกันอีกครั้งที่วัดเดิม

ส่วนของชาวบ้านเมื่อรวบรวมปัจจัยต่าง ๆ ได้เรียบร้อยแล้ว ทุกคนในหมู่บ้านจะมาร่วมขบวนแห่ต้นเทียนพรรษาดังกล่าวไปที่วัดบ้าน หรือวัดธาตุ สวนตาลอย่างพร้อมเพรียงกัน ขบวนดังกล่าวจะเริ่มแห่จากวัดทุ่งศรีวิไล มาตามถนนในหมู่บ้าน ผ่านถนนหนทางในการบิณฑบาตของพระสงฆ์เข้าหมู่บ้าน จนวนรอบครบทุกหมู่บ้าน จากหมู่ ๑-๒-๓... ไล่ไปตามลำดับ จนครบทุกหมู่

โดยทั้งหมดจะแห่ไปรวมกัน ณ จุดเดียวคือ วัดกลางบ้าน หรือวัดธาตุ สวนตาล สิ่งของที่ชาวบ้าน อุบาสก อุบาสิกา ได้ร่วมกันบริจาคทานตามแรงศรัทธา มานั้น ส่วนใหญ่จะประกอบด้วย ข้าวสาร อาหารแห้ง หมากพลู น้ำอ้อย น้ำตาล ผลไม้ตามฤดูกาล สบู่ ยาสีฟัน รูป เทียนหอม ต้นเทียนน้อยใหญ่ ยารักษาโรค หลอดไฟ ผ้าไตร ผไป จีวรพระภิกษุสงฆ์ ผ้าอาบน้ำฝน น้ำดื่ม จากนั้นจะนำปัจจัย ไทยทานทั้งหมดมารวมกัน แบ่งออกเป็น ๗ กอง ในกองบุญทุกปีนั้น จะมีปัจจัย ในการทำบุญทำทานของลูกหลานและชาวบ้านตำบลชีทวนไม่เคยลดน้อย ลงไปเลย สังเกตได้ว่า แม้บางคนจะอาศัยอยู่ต่างที่ต่างถิ่น แต่เมื่อถึงเวลาทำบุญ ดังกล่าวนี้นี้ ต่างจะพากันกลับมายังถิ่นฐานบ้านเกิดเพื่อตั้งใจมาถวายทานด้วยตนเอง จึงทำให้จุดปัจจัยล้นหลามทุก ๆ ปี นับว่าเป็นการสะสมเสบียงบุญไว้ เลี้ยงตนในภพหน้า สะสมบุญ คุณงามความดีให้แก่ตนเองและครอบครัวโดยแท้ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่ดีอย่างยิ่ง

เมื่อได้เวลาเข้าสู่การประกอบพิธี ไวยาวัจกร*จะจัดด้วยสายสิญจน์ โยง จากพระสงฆ์ไปยังต้นเทียนของหมู่บ้าน ผ่านมายังกองปัจจัยเครื่องปกพรรษาทั้ง ๗ กอง และหอบริวารต่าง ๆ เมื่อได้ฤกษ์เข้าสู่พิธี ด้านพิธีกรจะเวียนเชิญประธาน ในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วนำสวดมนต์ให้วัพระ อาราธนาศีล เมื่อรับ ศีลเรียบร้อยแล้ว พระสงฆ์สวดมาติกาและ ๘ เหตุปัจจัย

ลำดับต่อไป พิธีกรจะนำสวดคำถวายทาน ต้นเทียนและสิ่งของเครื่องใช้ ที่นำมาปกพรรษา ดังนี้

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว

**อิมานิ มะยัง ภันเต สิงฆะรันจะ วัสสิกะ สาฎิกิ จีวะราณี
สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอนิชะยามะ สาธุโน ภันเต
ภิกขุสังฆิ อิมานิ มะยัง ภันเต สิงฆะรันจะ วัสสิกะ สาฎิกิ
จีวะราณี สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหตุ อัมहाกั ทิชะรัตตัง
หิตายะ สุขายะ**

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย เทียนจำ พรรษา ผ้าจำพรรษา ผ้าอาบน้ำฝน และผ้าสบงจีวร กับทั้งบริวาร ทั้งหลายเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ เทียนจำ พรรษา ผ้าจำพรรษา ผ้าอาบน้ำฝน และผ้าสบงจีวร กับทั้งบริวาร ทั้งหลายเหล่านี้ ของพวกข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ

เมื่อกล่าวเสร็จเรียบร้อย พระสงฆ์จะกล่าวบังสุกุล จบจากนี้ ญาติโยมจะถวายปัจจัยเครื่องอัฐบริวารต่าง ๆ ทั้งต้นเทียน ผ้าสบงจีวร ยารักษาโรค ฯลฯ แต่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์รับเสร็จจะอนุโมทนา ส่วนญาติโยมจะกรวดน้ำ เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่เจ้ากรรมนายเวร ปู่ย่าตายายผู้ล่วงลับไปแล้ว จากนั้น ชาวบ้านจะพากันแบ่งจุดปัจจัย ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องอัฐบริวาร ออกแจกจ่ายให้ครบถ้วนตามจำนวนของพระสงฆ์ในแต่ละวัด ถือเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีบุญเดือนแปดเท่านี้

หมายเหตุ : *“ไวยาวัจกร” (อ่านว่า ไว-ยา-วัด-จะ-กอน) พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙ ราชบัณฑิต) เจ้าอาวาสวัดราชโอรสารามราชวรวิหาร หรือ เจ้าคุณทองดี ให้ความหมายไว้ว่า ผู้ชวนช่วยทำกิจของสงฆ์ หมายถึง ผู้ช่วยเหลือรับใช้พระสงฆ์ ทำกิจธุระแทนสงฆ์

ไวยาวัจกร ตามกฎหมาย หมายถึง คนที่ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกจ่ายนิคมภัต และมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัดได้ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ และกำหนดให้ไวยาวัจกรเป็นพนักงานตามกฎหมาย

การแต่งตั้งไวยาวัจกรเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส วัดหนึ่งอาจจะมีไวยาวัจกรได้หลายคน ทั้งนี้ ความเป็นไวยาวัจกรสิ้นสุดลงเมื่อเจ้าอาวาสผู้แต่งตั้งให้ออกหรือพ้นจากความเป็นเจ้าอาวาส เช่น ลาออก ลาสิกขา หรือมรณภาพ

ส่วน “มรรคนายก” (อ่านว่า มั๊ก-คะ-นา-ยก) หมายถึง ผู้นำทาง คือ ผู้นำบุญ ผู้นำแนะนำทางบุญ หรือผู้ชี้ทางบุญ ซึ่งบางครั้งจะเขียนว่า “มัคนายก” ก็มี

มรรคนายก ใช้เรียกคฤหัสถ์ผู้ประสานติดต่อระหว่างวัดกับชาวบ้านในกิจการต่าง ๆ ของวัด หรือผู้เป็นหัวหน้าในพิธีทำบุญ เช่น นำอาหารนาศีล อาหารนาพระปริตร นำถวายทาน ตลอดจนจัดแจงดูแลศาสนพิธีอื่นให้ถูกต้องเรียบร้อย มรรคนายกที่ดีและเก่งจะทำงานบุญต่าง ๆ ในวัดเสร็จเรียบร้อย เป็นระเบียบสวยงาม และราบรื่นไม่ติดขัด มรรคนายก อาจเป็นชายหรือหญิงก็ได้ และแต่ละวัดอาจจะมีหลายคนก็ได้

มรรคนายก คำนี้มักจะเรียกเพี้ยนไปว่า มรรคทายก ซึ่งแปลว่า ผู้ให้ทาง หรือผู้บอกทางบุญทางสวรรค์ให้ ก็มี

ที่มา ข้อมูลจากคมชัดลึก : www.komchadluek.net/news

บุญเดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน

การทำบุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านนิยมนำอาหารของเคี้ยวของฉันทำเป็นห่อ ๆ เพื่อนำไปวางตามวัดวาอาราม หรือวางตามพระธาตุเจดีย์ที่ฝังอัฐิของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย รวมถึงญาติพี่น้องของแต่ละคน ชาวบ้านนิยมการทำบุญข้าวประดับดิน เพราะจะมีทั้งการให้ทาน การรักษาศีล การทำบุญเดือนเก้า ชาวบ้านจะนิยมทำห่อข้าว ๙ ห่อ อาจถือเป็นประเพณีนิยมของแต่ละแห่งแตกต่างกันไป

เมื่อถึงเดือน ๙ วันแรม ๑๓ ค่ำ ชาวบ้านจะเตรียมการห่อข้าวต้มมัด ทำห่อขนมเทียน หาผลหมากรากไม้ตามฤดูกาล หรือนำเอาของกินที่มีอยู่ตามอัธยาศัยมาเพื่อเตรียมทำ “ห่อข้าวน้อย” เช่น ข้าวสาร เกลือ พริก ปลายี่ฮั่ว หอม กระเทียม ผลไม้ต่าง ๆ ขนมต้ม ขนมมัดที่ได้ทำไว้ ส่วนใหญ่แล้วมักมีความเชื่อว่า อาหารคาวหวานที่ใส่ลงไปห่อข้าวน้อยนี้ ควรเป็นอาหารที่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายายของตนที่ล่วงลับไปแล้วชื่นชอบ หรือชอบกินมาก่อนนั่นเอง เป็นประเพณีของท้องถิ่นที่มีความเชื่อว่า คนที่ตายไปแล้วจะได้รับอาหารคาวหวานในห่อข้าวน้อยเหล่านี้ เมื่อลูกหลานทำพิธีส่งดวงไปให้นั่นเอง

เวลาแจกข้าว หรือเวลาทำพิธีสวดส่งห่อข้าวน้อย จะเริ่มในคืนวันแรม ๑๓ ค่ำ ต่อ ๑๔ ค่ำ ในช่วงเวลากลางดึก ราว ๆ ตี ๑ ถึงตี ๓ โดยประมาณ แต่บางครั้งถือเอาฤกษ์สะดวกส่วนบุคคล บางคนก็รอคอยพระตีกลองตอนดึกส่งสัญญาณก่อนแล้วค่อยนำห่อข้าวน้อยนี้ ไปวางตามสถานที่ต่าง ๆ ที่อิฐของบรรพบุรุษสถิตอยู่ หรือบางคนก็กลัวว่าตนเองจะนอนหลับยาว ไม่ตื่นมาทันกลางดึก จะนำไปวางก่อนตอนหัวค่ำก็มี

• มูลเหตุของการทำบุญข้าวประดับดิน

มีเรื่องเล่าขานในพระธรรมบทว่า ในสมัยพุทธกาล ยุคของพระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ พระองค์ได้ทรงครองราชสมบัติอยู่เป็นเวลา ๕๒ ปี มีพระอัครมเหสีพระนามว่า เวเทหิ ซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเจ้ามหาโกศล แห่งแคว้นโกศล มีพระโอรส ๑ พระองค์ พระนามว่า อชาตศัตรู ในสมัยนั้น ญาติของพระเจ้าพิมพิสารได้ล่องกินกินอาหารที่จะนำมาถวายพระสงฆ์เช้า เมื่อตายแล้วจึงได้ไปชดใช้กรรมที่นรกภูมิ ครั้นพอตกดึก ในช่วงกลางคืนของวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๙ พระเจ้าพิมพิสารได้ไปทำบุญ พอตีเป็นช่วงที่ทำงานยบบาลได้เปิดประตูนรก เพื่อให้สัตว์ที่ตกนรกได้รับส่วนบุญส่วนกุศลที่ญาติในโลกมนุษย์อุทิศไปให้ แต่ด้วยความบังเอิญว่าการทำบุญครั้งนั้น พระเจ้าพิมพิสารไม่ได้สวดส่งอุทิศผลบุญไปให้ญาติผู้สิ้นของพระองค์ ดังนั้น ญาติผู้สิ้นจึงไม่ได้รับส่วนบุญที่พระองค์กระทำไป ตกกลางคืนจึงได้มาร้องโอดโอย โหยหวนครวญครางอยู่ข้างปราสาทของพระองค์ทั้งคืน เพื่อร้องขอส่วนบุญนั้นให้แก่ตน ด้วยเหตุเพราะกรรมที่เคยสร้างมาแต่อดีตชาติ

พอรุ่งเช้า พระองค์จึงรีบเสด็จไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อทูลถามถึงที่มาของเสียงนั้น เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบเรื่อง จึงได้แจ้งเหตุให้แก่พระเจ้าพิมพิสารไปว่า ได้มีญาติของพระองค์ที่ตายไปแล้ว มาร้องขอรับส่วนบุญกุศลที่พระองค์ได้ทรงกระทำเมื่อวานนี้ แต่เนื่องด้วยพระองค์ไม่ได้เอ่ยชื่ออุทิศส่วนบุญนั้นให้เขา เขาจึงไม่สามารถรับเอาบุญนั้นไปได้ นั่นจึงเป็นที่มาของเสียงร้องโหยหวนเพื่อขอส่วนบุญอย่างที่พระองค์ได้ยินมาในตอนกลางคืนนั่นเอง

เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทรงได้ฟังดังนั้น รุ่งเช้าอีกวัน ซึ่งตรงกับวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ พระองค์จึงทรงมาทำบุญและอุทิศผลบุญให้แก่ญาติผู้สิ้นของพระองค์อีกครั้ง จึงเป็นที่มาของประเพณีนี้ สืบทอดจนมาถึงปัจจุบันนั่นเอง

• พิธีบุญข้าวประดับดิน

ครั้นเมื่อถึงวันแรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๙ ชาวบ้านจะเตรียมจัดหาใบตองเพื่อมาห่อข้าวต้ม ทำขนม จัดเตรียมอาหารคาวหวาน ผลไม้ตามฤดูกาลที่สามารถหามาได้ หมากรพูล โดยจัดแบ่งเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ สำหรับเก็บไว้กินในครอบครัว

ส่วนที่ ๒ สำหรับแจกจ่ายญาติสนิท มิตรสหาย

ส่วนที่ ๓ สำหรับทำบุญตักบาตร

ส่วนที่ ๔ สำหรับทำห่อข้าวน้อย อุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

การทำห่อข้าวน้อยนั้น เมื่อทำเสร็จ ลูกหลานจะนำไปขายบริเวณที่บรรจ้อัฐิของญาติผู้ล่วงลับไปแล้วในตอนกลางคืน (ภาษาอีสาน ยาย ในที่นี้หมายถึง การแจกจ่าย หรือวางไว้) พอรุ่งเช้า พระสงฆ์ออกบิณฑบาตในหมู่บ้านตามปกติ เช้าวันนั้น มักมีหลายครั้งที่ต้องเฝ้ารถเข็น เข็นตามพระสงฆ์ไปด้วย เนื่องจากมีชาวบ้านจำนวนมากจะพากันแห่ออกมาทำบุญตักบาตรในตอนเช้า เพราะเกรงว่าพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายของตน จะได้รับข้าวปลาอาหารที่นำไปวางไว้ให้เมื่อตอนกลางคืนน้อยไป พอรุ่งเช้า ต่างก็กลัวว่าญาติของตนจะได้ตะกร้าเปล่า ๆ กลับไป แล้วไม่มีอะไรให้กิน จึงเป็นที่มาทำให้ชาวบ้านหันมาเห็นความสำคัญของการทำบุญเดือนเก้าและบุญเดือนสิบนี้กันมากขึ้น

หลังจากทำบุญตักบาตรตอนเช้าเสร็จสิ้นลง ชาวบ้านจะไปทำบุญจิ้งห็นต่อที่วัด (จิ้งห็น คือ การทำบุญถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์) แต่มีเรื่องแปลกของชาวตำบลชีทวน คือ การทำบุญลักษณะนี้ไม่มีการกล่าวคำถวายทาน โดยผู้ใหญ่ที่ทานได้บรมลสิ่งสอนมา บอกกับผู้เขียนว่า เมื่อตอนริเริ่มมีการทำบุญขึ้นในอดีตกาล พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงทำบุญและกล่าวถวายทานไปแล้ว ในวันแรม ๑๓ ค่ำที่ผ่านมา ซึ่งวันนี้เป็นวันแรม ๑๔ ค่ำ จึงไม่ต้องกล่าวถวายทานซ้ำอีก ผู้ถ่ายทอดสืบสานประเพณีนี้มาจากครูบาอาจารย์ จึงต้องทำตามที่ท่านได้สั่งสอนมา ซึ่งอาจต่างจากบุญเดือนสิบที่จะมีการกล่าวถวายทานด้วย ดังนั้นจึงขอจบบุญเดือนเก้าของชาวตำบลชีทวนไว้แต่เพียงเท่านี้

บุญเดือนสิบ บุญฉลาก หรือบุญข้าวสาก

ความเป็นมาของบุญฉลากหรือบุญข้าวสากนี้ กล่าวคือ เป็นการเขียนชื่อของผู้ต้องการถวายทานลงไปในฉลากหรือใบแผ่นกระดาษ แล้วให้พระสงฆ์สุ่มจับฉลากนั้นขึ้นมา หากพระสงฆ์จับได้ชื่อของญาติโยมท่านใด โยมท่านนั้นจะเป็นผู้ถวายทาน ถวายข้าวปลาอาหารแด่พระคุณเจ้าหรือพระสงฆ์รูปนั้น พิธีนี้จะกระทำกันในเดือน ๑๐ จึงได้ชื่อว่าเป็นบุญเดือนสิบที่สืบต่อกันมาจวบจนปัจจุบัน

มีเรื่องเล่าในพระธรรมบทกล่าวว่า มีคหาชชายคนหนึ่ง พ่อตายตั้งแต่ยังเล็ก เหลือเพียงแต่แม่คนเดียว ครั้นเมื่อโตเป็นหนุ่มแม่ก็อยากให้ลูกชายออกเหย้าเรือนไปหวังให้มีลูกหลานไว้สืบสกุล ดังนั้น ผู้เป็นแม่จึงไปทาบตามค้นหาหญิงสาวที่คิดว่าเหมาะสมกับลูกชายของตนให้มาแต่งงานด้วย เมื่อเวลาผ่านไปหลายปีหญิงสาวนั้นก็หาได้มีหลานให้ไม่ จึงเป็นเหตุให้ผู้เป็นแม่นั้นร้อนใจเป็นอย่างมาก ต่อมา นางจึงไปเสาะหาหญิงสาวอีกนางหนึ่งให้มาแต่งงานอยู่กับลูกชายของตนอีกครั้ง โดยหวังว่าหญิงสาวคนใหม่นี้จะมีหลานให้นางได้เชยชมสมใจเสียที เป็นเหตุให้สะใภ้ผู้มาก่อนนั้นเกิดความหึงหวง และมีจิตคิดอิจฉาริษยาขึ้นมา มุ่งหวังถึงกับคิดจะฆ่าสะใภ้ผู้มาที่หลังให้ตายไปเสีย โดยสะใภ้คนแรกออกอุบายแกล้งทำตัวดีสรวปัดกับสะใภ้คนรอง เพื่อหลอกล่อให้นางตายใจ แล้วบอกแก่นางไว้ว่า หากนางตั้งครรภ์เมื่อไหร่ขอให้บอกด้วย นางจะได้แสดงความยินดี

ฝันของผู้เป็นแม่ก็เป็นจริง หญิงสาวสะใภ้คนล่าสุดนี้มีหลานให้จนได้ แต่ด้วยความซื่อและเชื่อใจ พอสะใภ้ร้องตั้งท้อง นางก็บอกกล่าวแก่พี่สะใภ้ผู้มาก่อนตามที่นางขอไว้ แต่หลังจากบอกไป นางก็มักแท้งลูก คนแล้วคนเล่า จนมาถึงการตั้งท้องครั้งที่ ๓ นางจึงตัดสินใจหนีออกจากบ้านสามีไปอาศัยอยู่บ้านญาติ โดยไม่บอกกล่าวใคร ฝ่ายสะใภ้คนแรกตามไปพบเข้าก็บังคับให้นางกินยาขับลูกออก ด้วยความที่ตอนนั้นครรภ์แก่เต็มที ลูกในท้องตัวใหญ่และขวางทางเดินหายใจ นางจึงสิ้นใจลง แต่ก่อนจะขาดใจตายนั้น นางผูกอาฆาตจองเวรจองกรรมสะใภ้คนแรกไว้ว่า หากฉันเกิดมาชาติหน้าฉันใด ขอให้ได้เกิดเป็นยักษ์เป็นมาร ฉันจะได้กินทั้งตัวมันและลูกของมันด้วย

ในชาติต่อมา สะใภ้คนรองกลับชาติไปเกิดใหม่เป็นแมว สะใภ้คนแรกไปเกิดเป็นไก่ พอไก่ออกไข่มา แมวก็มาขโมยกินไก่ออกไข่มาเมื่อไหร่ก็ถูกแมวกินอยู่อย่างนั้น กินจนหมดทุกครั้ง สุดท้ายก็กินกระทั่งแม่ไก่เอง และก่อนแม่ไก่จะตายลง ก็ได้ผูกเวรไว้กับแมวต่อไปอีก

พอชาติถัดมา แม่ไก่มาเกิดเป็นเสือเหลือง ส่วนแมวได้ไปเกิดเป็นวัว ครั้นพอแม่วัวคลอดลูกออกมา เสือกก็จับกินลูกวัว กินจนหมดครอก กระทั่งสุดท้าย เสือกก็กินแม่วัวไปด้วย ก่อนตายแม่วัวได้จองเวรผูกอาฆาตกับเสือกไว้

ในชาติต่อมาอีก แม่วัวไปเกิดเป็นนางยักษ์ ส่วนแม่เสือกไปเกิดเป็นมนุษย์ ชื่อนางกุลธิดา ในเมืองสาวัตถี ครั้นเมื่อแต่งงานและคลอดลูกคนแรกออกมา ก็ถูกนางยักษ์จับกิน คลอดคนที่ ๒ ก็ถูกนางยักษ์จับกินอีก พอตั้งท้องคนที่ ๓ นางจึงชวนสามีหนีไปพักอาศัยที่บ้านญาติจนกว่าจะคลอด เพื่อหลบหนีจากนางยักษ์ ครั้นเดินทางไปถึงสระน้ำแห่งหนึ่ง เมื่อสองผัวเมียลงไปอาบน้ำในสระ ฝ่ายเมียมองเห็นนางยักษ์มาร้องเรียกผัวของตน ด้วยความกลัว จึงพากันขึ้นจากสระน้ำ วิ่งไปยังวัดพระเชตุวันมหาวิหาร

ขณะนั้นเอง พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมอยู่ ครั้นพระองค์ทรงทราบเรื่องโดยญาณหยั่งรู้ จึงตรัสให้พระอานนท์ไปเรียกนางยักษ์เข้ามาพบ นางยักษ์ที่อยู่ข้างนอกก็เกิดความกลัว เนื่องจากรอบตัวพระพุทธองค์มีเหล่าเทวดากันอยู่ “เข้ามาเถิดนางยักษ์เอ๋ย” พระองค์ตรัสเรียก เมื่อนางยักษ์เข้ามาแล้ว พระพุทธองค์จึงทรงเมตตาแสดงธรรม ว่าด้วยเรื่องของการจองเวรกันและกัน ให้ทั้งสองฝ่ายได้รับฟังว่า ทั้งนางกุลธิดาและนางยักษ์นั้น ได้ผูกจิตอาฆาตพยาบาทซึ่งกันและกันมาแล้วหลายต่อหลายชาติภพนัก มาชาตินี้ ขอให้ท่านทั้งหลายจงเลิกอาฆาต จองเวรผูกพยาบาทกันได้แล้ว ทำที่สุด พระพุทธองค์ทรงชี้แนะให้นางกุลธิดาเอานางยักษ์ไปเลี้ยงดูแล ข้อดีของนางยักษ์คือ นางจะหยั่งรู้ว่า ปีไหนฝนฟ้าจะดีหรือไม่ดี สามารถพยากรณ์ฝนฟ้าได้ล่วงหน้า ฉะนั้นจึงถือเอาธรรมเนียมนี้จัดเป็นบุญข้าวสาก หรือบุญสากภัตตามความเชื่อของคนสมัยโบราณ ว่าด้วยบุญเดือนสิบนั้นเอง

• การประกอบพิธีบุญเดือนสิบ

เมื่อเวลาเดือน ๑๐ มาถึง ขึ้น ๑๔ ค่ำ จะมีจำเริญเดินรอบหมู่บ้าน ปาวประกาศถึงงานบุญเดือนสิบที่จะมาถึงให้ชาวบ้านรับทราบ ชาวบ้านจะจัดเตรียมขนมข้าวต้ม ผลไม้ เผือกมันต่าง ๆ หรือผลไม้ตามท้องถิ่นที่มีอยู่ เช่น หมากฝั่วนวมหากายข้าว กั้วย่น้อย หมากเต็น จัดตกแต่งคล้ายกันกับบุญข้าวประดับดิน หรือบุญเดือนเก้า แต่วิธีปฏิบัติแตกต่างกัน บุญข้าวประดับดินนั้น จะมีการแจกห่อข้าวน้อยในเวลาากลางคืน และมีการทำบุญตักบาตรตามท้องถนน ตอนเช้าก็ไปถวายจังหันธรรมคา แต่ไม่มีค้ำกล่าวถวายทาน ต่างจากบุญข้าวสาก หรือบุญสลากภัต

เมื่อได้เวลา ๙ โมงเช้า ทางวัดจะตีกลองโหมเพื่อเป็นสัญญาณให้ญาติโยมไปรวมตัวกัน แต่ละคนก็จะจัดเตรียมอาหารคาวหวาน ของเคี้ยวของฉัน ผลไม้ตามฤดูกาลที่มี ไปรวมกันที่วัด พร้อมทั้งมีห่อข้าวน้อยบุญเดือนสิบ อีกคนละ ๑๐ ห่อ ตามชื่อบุญเดือนสิบด้วย สำหรับข้าวปลาอาหารนั้น ต่างคนต่างเตรียมมา เขียนชื่อของตนลงกระดาษ ใส่ลงไปใบบาตร เมื่อกกล่าวคำถวายทานแล้ว พระสงฆ์จะจับฉลากชื่อใบบาตรขึ้นมา เมื่อได้ยินเสียงทายกประกาศชื่อผู้ใด ก็ให้ถวายอาหาร แต่พระสงฆ์รูปนั้น ซึ่งปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น แต่วิธีปฏิบัติจะเป็นการถวายทานรวมกัน โดยจัดสำหรับอาหารคาวหวานถวายพระสงฆ์ร่วมกัน ไม่ได้แยกเป็นปันโตของแต่ละคนเหมือนเช่นสมัยก่อน แต่ยังคงยืนหยดยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ เช่นค้ำกล่าวถวายทานที่แตกต่างจากที่อื่น พร้อมค้ำกล่าวอุปลักษณ์ห่อข้าวน้อย ดังจะอธิบายรายละเอียดต่อไปนี้

เมื่อเริ่มพิธี อันดับแรก เชิญผู้นำจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ครั้นได้เวลาประมาณ ๑๐.๓๐ น. ทายกจะนำไหว้พระ กล่าวคำบูชาดอกไม้ ซึ่งพิธีนี้เป็นของสนาม อาจขึ้นอยู่กับทายกแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อต้องการสืบสานค้ำกล่าวแบบดั้งเดิมเอาไว้ หรือบางท่านอาจจะกล่าวคำขึ้นต้นเป็น อิมินา สักกาเรนะ ฯ ก็ได้ไม่ผิด หลังจากนั้นนำบูชาดอกไม้และนำสวดมนต์ให้พระแล้วก็อาราธนาศีล จบจากรับศีล พระสงฆ์ถวายพร ไม่มีอาราธนา การถวายพรพระนี้เป็นประเพณีท้องถิ่น เมื่อพระสงฆ์ถวายพรพระ จะยกสำรับมา ๑ ชุด คือ ข้าวพระพุทฺธ นำมากกล่าวถวายพระพุทฺธ จากนั้นยกถาดสำหรับถวายทานมาเตรียมไว้ เพื่อกกล่าวคำถวายทานต่อ จะถวาย

ทานทั้งชุด ยกมาหมด ๑ ชุด พร้อมกับห่อข้าวน้อยของตนเอง เตรียมเทียนที่จะต้องใช้จุดห่อข้าวน้อย รวมทั้งน้ำสะอาดสำหรับกรวดน้ำขณะที่พระสงฆ์ให้พรด้วย

เมื่อพระสงฆ์ถวายพรพระจบ พิธีกรจะแจ้งให้ญาติโยมเตรียมตัว เมื่อได้ถวายทานจบแล้ว พระสงฆ์อนุโมทนา พร้อมยกสำรับถวายจบ แล้วกรวดน้ำรับศีลรับพรจากพระสงฆ์ จากนั้นจึงจะทำการอุปลักษณ์ห่อข้าวน้อย โดยให้พระสงฆ์ฉันค้ำหนึ่งเสียก่อน เพราะตามโบราณแล้วถือว่า ภูตผีปีศาจอย่ากินก่อนพระจะเป็นบาป จึงต้องให้พระฉันก่อน เมื่อทุกคนพร้อมแล้ว ทายกจะกล่าวนำชาวบ้านในการทำพิธี ทั้งนี้ ผู้เขียนได้สืบทอดต่อมา อาจเป็นค้ำกล่าวถวายทานหรือการอุปลักษณ์แตกต่างกันกับชาวบ้านที่อื่น เนื่องจากมีการถ่ายทอดมาจากหลวงปู่อุปัชฌาย์วงศ์ พรหม สโร ตกทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

คำถวายทาน

ตั้งนะโม ๓ จบ

เอตานิ มะยัง ภันเต สละกะภัตตานิ อะสุกัฏฐานะ ฐะปะริวารานิ ภิกขุสงฆ์สสะ โธโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสงฆ์เอตานิ สละกะภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐานะ ฐะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายสลาก กับภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับสลากกับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของพวกข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย แก่ญาติข้าพเจ้าทั้งหลายที่ตายไปสู่ปรโลกเบื้องหน้าในทักษิณทั้ง ๔ ข้าพเจ้าทั้งหลายได้เป็นญาติและมิตรสหาย ได้อุทิศกองกุศลขึ้นในวันนี้ เป็นวันปัจจุบัน ขอให้สอดขอให้ถึงญาติของข้าพเจ้าทั้งหลาย สาธุพระแม่โพสพเจ้า ข้าวที่บริสุทธิ์ส่วนหนึ่งขอถวายพระพุทฺธ ส่วนหนึ่งขอถวายพระธรรม ส่วนหนึ่งขอถวาย

พระสงฆ์เจ้าเท่าที่จักรวาลทั่วทุกโลกบาลทั้ง ๔ ที่ตั้งอยู่ในยุติธรรม ตลอดทั้งเจ้ากรรมนายเวร ที่ได้กระทำสัตว์ให้ตาย หนีตายหรือได้รับ ความลำบาก เป็นต้นว่า วัวควายเป็นค้ำ ที่ข้าพเจ้าได้ใช้เหงื่อ เอาแรง ขอให้ฮอดให้ถึงทุกตัวบรรณสัตว์ สัพเพ เทวา อนุโมทนตุ (จบคำถวายทาน)

จากนั้นช่วยกันยกสำรับข้าวปลาประเคนภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์ให้พร กรวดน้ำ เมื่อจบคำให้พรแล้ว พนมมือต่อไปเพื่อรับฟังพระสงฆ์ อุปลอกัน ยักเค ภันเต ปติมานาตุ ไปจนจบ

มีความเชื่อว่า ถ้าพระสงฆ์ไม่อุปลอกัน โยมกินจะเป็นบาป ถ้าคำถวายทานขึ้นต้นด้วย อิมานิ... หรือ เอตานิ ภิกขุ... พระสงฆ์ต้องแจกทานก่อน โยมจึงจะกินได้ เมื่อแจกทานเสร็จ พระสงฆ์ต้องฉันก่อน ๑ คำขึ้นไป แล้วจึงต่อด้วยอุปลอกัน ห่อข้าวน้อย ทายกจะบอกแจ้งญาติโยมให้ยกห่อข้าวน้อยของตนขึ้นมา จากนั้น ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว...

**อิมัสสะมิง ถาเน อิมานิ สาธุภะยันชะนานิ สัพพะโรชะนานิ
สายุตตะกานิ มัสสะกัตตสายนตุ อุทิสสิทสามะ สัพเพเทวา
อนุโมทนตุ**

พระสงฆ์ที่ฉันอยู่กล่าวสาธุ ให้ทุกคนกล่าวรับสาธุ จากนั้นเอ่ยห่อข้าว น้อยไปวางไว้ตามโคนต้นไม้ แล้วก็เรียกหาปู่ย่าตายายผู้ล่วงลับไปแล้ว ตลอดจน เจ้ากรรมนายเวร ฝืนไม่มีญาติ ก็ขอให้มารับส่วนบุญนี้ด้วยกัน วันนี้เป็นวันประตูนรก เปิดให้สามารถมารับผลบุญเหล่านี้ได้ จากนั้นจุดเทียนทิ้งไว้เพราะเป็นช่วงกลางคืน หลังจากนั้นญาติโยมกินข้าวร่วมกัน เมื่อกินเสร็จจะจัดเตรียมธรรมาสน์ อาสนะ นำกระโถน ตาลปัตร กะเยี้ย คัมภีร์ หนังสือ เพื่อให้พระสงฆ์แสดงธรรมอดีตชาติ ฟังเทศน์บุญข้าวสาก ซึ่งขึ้นอยู่กับพระสงฆ์ว่าจะเทศน์นิทานธรรมเกี่ยวกับอะไร พระสงฆ์จำพรรษาในวัดหรือณิมนต์มาร่วม ให้ตั้งต้นเงินถวายภัณฑ์เทศน์ ตามแต่ศรัทธา จบแล้วคารวะ มีชั้น ๕ ชั้นดอกไม้ หรือชั้นกะหย่อง และกะเยี้ย

เอาคัมภีร์ไปตั้งต่อหน้าอาสนะสงฆ์ แล้วกล่าวคำคารวะ

ทั้งนี้ ทายกจะยกชั้น ๕ ชั้น แล้วกล่าว... (ไม่ต้องตั้งนะโม)

**อุกาสะ วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราทัง คมะมะกะเม ภันเต
มะยา กะตัง ปุณยัง สามินา อะนุโมติสทปัง
สามินา กัตตัง ปุณยัง มัยหังทาตปัง สาธุ สาธุ สาธุ อนุโมทามิ
(สาธุ ๓ ครั้ง)**

อุกาสะ วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราทัง คมะมะกะเม ภันเต
(ถ้าว่าได้คำคารวะ อัศจรรย์ อัศจรรย์ โนมะภันัตตะกะยะธา กิติ ถ้าไม่ได้ก็เอาตามที่ได้)

กายกรรม วชิกรรม มโนกรรม กายกรรม ๓ วชิกรรม ๔ มโนกรรม ๓ กรรมของข้าน้อยทั้งหลาย ไคสล้างพลังพลาดได้ประมาทคุณแก้ว ทั้ง ๓ ประการ ในที่ช่องหน้าต่างที่ลับหลังกิติ ขอให้เป็นอโหสิกรรม นำเสียซึ่งโทษ トラบเท่าได้หย่างเข้าเมืองแก้วเกล้า แล้วก็คือ นิพพานก็เข้าเทอญ (จบ)

จากนั้นยกเอาชั้น ๕ ชั้นกะเยี้ยหนังสือ ชั้นกะหย่องถวายประธานสงฆ์ พระสงฆ์จะสวดสัพพังโทสังคามะมะให้ กล่าวคือ เป็นการยกโทษให้โยม ในการ เคยได้ประมาทพลาดพลังล่วงเกินพระสงฆ์ เพื่อไม่ให้เป็นบาป หลังจากนั้นแล้ว พระสงฆ์จะประพรมน้ำมนต์และสวดชะยันโต จบจากนี้ ทายกนำไปให้พระ กล่าว คำลา เป็นอันเสร็จพิธีบุญเดือนสิบ

บทกล่าวคำลา

**หันทะทานิ มะยัง ภันเต อาปุจจามะ พะหุ กิจจา มะยัง
พะหุกระณียา**

(พระสงฆ์รับ) **ยัสสะทานิ ตุมहे กาลัง มัญญะละ**

“ให้เจ้าฮักกันไว้
คือ ข้าวเหนียวหนึ่งหม้อ
อย่าสิเพแตกหม้าง
คือ น้ำตักข้าวเหนียว”

ขอให้รักใคร่กลมเกลียวกันไว้
เหมือนกับข้าวเหนียวที่พึ่งนึ่งสุกใหม่
อย่าทะเลาะเบาะแว้งกัน
เหมือนข้าวเหนียวที่โดนน้ำแล้วแตกออกจากกัน

บุญเดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา

บุญเดือนสิบเอ็ด หรือบุญออกพรรษานี้ จะขอยกเอาประเพณีตามที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา เมื่อได้เวลาเข้าพรรษาประมาณครึ่งเดือน ระหว่างบุญข้าวสาก เจ้าอาวาสจะมาแจ้งแก่พระเณรที่จำพรรษาอยู่ หรือจะบอกลูกวัดให้มองหาใบงาตุ่มมาทูปตากแห้ง แล้วเชิญญาติโยมมาตำ จากนั้นจะร่อนเอาเฉพาะที่อ่อน ๆ เก็บไว้ใช้ ซึ่งต้องยอมรับว่าหนุ่มสาวสมัยก่อนนั้นจะทำด้วยความเต็มใจ สนุกสนาน เพราะได้อานิสงส์มาก ทำด้วยมีศรัทธาในศาสนาอย่างแรงกล้า

หลังจากได้วัดอุทิศที่ตากแห้งไว้แล้ว จะนำมาตำและเอามาตากแดด พอใกล้ช่วงจะถึงวันออกพรรษา หนุ่มสาวทุกคนก็จะมารวมตัวกันทำรูป ด้วยในสมัยก่อนนั้นยังต้องทำรูปกันเอง ไม่ค่อยมีจำหน่ายเหมือนสมัยนี้ ดังนั้น เมื่อได้ยินเสียงกลองโหมจากวัดตีขึ้น นั่นถือเป็นสัญญาณที่ให้ทุกคนมารวมตัวกันที่วัด เพื่อช่วยกันเหลาไม้ก้านรูป และย้อมสีทำรูปไว้ใช้บูชาในงานออกพรรษา วิธีการคือ เอาขาม้ หรือก้านรูปที่เหลาไปจุ่มโอง พอแห้งแล้วเอามาจุ่มน้ำอีกที แล้วไปคลุกกับตุ่นทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนได้ขนาดก้านรูปที่พอเหมาะ จากนั้นนำไปตากแดดให้แห้ง นำมาทำเป็นมัดแจกญาติโยมในวันออกพรรษา การทำรูปในสมัยก่อนแสดงออกถึงความสามัคคีและความพากเพียรของผู้คนในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก เพราะกว่าจะได้ออกมาเป็นก้านรูปที่พร้อมใช้งานได้จริงนั้น ต้องใจเย็นและใช้เวลานานพอสมควร

อีกฝ่ายหนึ่ง กลุ่มพระสงฆ์และชาวบ้านบางส่วน จะช่วยกันทำพลู ทำตะไล สำหรับเอาไว้จุดเฉลิมฉลอง เพื่อความเป็นสิริมงคลในวันออกพรรษาด้วย นอกจากนี้ยังมีการเตรียมซุ้มประตู ประดับประดาด้วยกิ่งก้านมะพร้าวและดอกไม้หอม เอาไว้ใช้จุดประทีปจุดรูป รวมทั้งตระเตรียมการละเล่นสนุกสนานไว้ให้ชาวบ้านได้มาร่วมงานอีกหลายอย่าง บ้างก็ทำเป็นเรือ บ้างก็ทำเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ทั้งหลายนี้คือสิ่งที่ต้องเตรียมก่อนวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑

เมื่อถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ผู้นำชุมชนจะพูดเสียงตามสายแทนจำเริญประกาศเตือนบอกกล่าวให้ทุกคนในหมู่บ้านทราบว่าเป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนา คือ วันออกพรรษา ขอเชิญชวนชาวบ้านทุกคนให้ไปร่วมกันทำบุญถวายภัตตาหารเพลร่วมกันที่วัด รวมทั้งฟังพระธรรมเทศนาตลอดวัน ตกช่วงเย็นจะมีการจุดประทีป จุดรูปบูชา พิธีปฏิบัติอาจคล้ายคลึงกันกับบุญข้าวสาก แตกต่างกันไปบ้างตรงที่มีการจุดประทีป จุดรูปในตอนเย็น และมีการละเล่นสนุกสนานต่าง ๆ แต่พอฟังเทศน์จบแล้ว ก็มีการคารวะเหมือนกันกับบุญข้าวสากเช่นกัน เรื่องราวของการจัดงานวันออกพรรษานี้ จะไม่มีกิจของพระสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้องมากนัก ดังนั้น การจัดงานบุญออกพรรษาในแต่ละท้องถิ่นอาจมีความแตกต่างกันไป และไม่เหมือนกันเสียทั้งหมด ผู้เขียนจึงขอแจกแจงประเพณีงานบุญออกพรรษาไว้แต่เพียงเท่านี้

บุญเดือนสิบสอง บุญกฐิน

บุญเดือนนี้จะเริ่มนับจากวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นต้นไป จนถึงวันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ซึ่งจะหมดเขตงานกฐินประมาณ ๑ เดือนได้พอดี งานบุญกฐิน หมายถึง การถวายผ้าแด่พระภิกษุสงฆ์ ผู้ดำรงตนอยู่ในกรอบแห่งศีล สมาธิ ปัญญา ผ่านการอยู่จำพรรษาตลอดฤดูฝน ในอารามใดอารามหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นการทานอันยิ่งใหญ่ ย่อมก่อให้เกิดอานิสงส์มากมายแก่ผู้ถวาย แต่ถ้าจะถวายผ้าหลังจากหมดเขตงานบุญกฐินแล้วให้ถือว่าเป็นบุญอัฐถะ (อัฐถะ หมายถึง การที่อุบาสกอุบาสิกาทำกฐินไม่ทันในช่วงเวลาของบุญกฐิน แต่ยังคงต้องการทำบุญถวายผ้า ให้ถือว่าเป็นบุญอัฐถะแทน มีการตกแต่งเครื่องอัฐบริวาร สวดคำถวายทานเหมือนกันกับบุญกฐิน)

บุญนี้สืบเนื่องมาจากครั้งสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงดำริถึงความยากลำบากของพระภิกษุในการเดินทางเหยียบย่ำโคลนตมและเปียกชุ่มด้วยน้ำฝน เพื่อเดินทางมาพบพระพุทธองค์ในช่วงฤดูฝน ดังนั้น จึงทรงอนุญาตให้พระภิกษุผู้จำพรรษาครบถ้วนแล้ว กรานกฐินได้ และได้อานิสงส์จากพระวินัยบางข้อด้วย กรานกฐิน เป็นพิธีฝ่ายสงฆ์ หมายถึง ภิกษุที่ได้รับมอบผ้ากฐินแล้ว สามารถนำผ้ากฐินไปตัดเย็บซ่อม ทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้

ครั้นเมื่อนางวิสาขาทราบถึงพุทธานุญาตินี้ นางจึงได้ถวายผ้ากฐินเป็นคนแรกในพระพุทธศาสนา โดยมีพระพุทธองค์ทรงเป็นประธาน จึงนับเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานกว่า ๒,๐๐๐ ปี จนมาถึงยุคสมัยปัจจุบัน

เริ่มแรก การทำบุญกฐิน เกิดจากการที่มีผู้มีจิตศรัทธาปรารถนาจะจองกฐินในวัดใดวัดหนึ่ง และทำการจองผ่านการเขียนชื่อใส่ลงในกระดาษหรือผ้ามาก็ได้ รายละเอียดดังนี้

ข้าพเจ้ามีศรัทธา จักนำกฐินมาถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ที่ได้จำพรรษาในอารามนี้ภายในเดือน ๑๒ นี้ เขียนชื่อ-สกุล...พร้อมญาติ ได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพแล้วระบุนั้น เดือน ปี ที่พร้อมทอดกฐินใส่ลงให้ชัดเจน และขอให้พระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดนี้ ได้โปรดจงรับกฐินของข้าพเจ้าด้วยเถิด

การทำเช่นนี้ เพื่อไม่ให้ผู้อื่นถวายซ้อนกัน เนื่องจากใน ๑ ปี พระภิกษุจะรับกฐินได้เพียง ๑ ครั้งเท่านั้น และเมื่อทำการจองแล้วก็จัดหาเครื่องบริวาร บริวารของกฐิน บอกกล่าวแก่ญาติพี่น้องให้มาร่วมกันทำบุญ กราบนิมนต์พระสงฆ์เพื่อมาเจริญพระพุทธมนต์และแสดงธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

กฐิน จำแนกออกได้เป็น ๒ แบบ คือ

จุลกฐิน หมายถึง กฐินแบบรวดเร็ว ทั้งทอ ทั้งเย็บ ทั้งทอด ถวายเสร็จจบภายในวันเดียว

มหากฐิน คือ การทำกฐินใหญ่ เป็นกฐินที่มีบริวารมาก มีคนนิมมทำกันมาก เพราะถือว่าได้อานิสงส์และบุญกุศลสูง

เครื่องอัฐบริวารกฐิน รวมทั้งบริวาร ประกอบด้วย

๑. ผ้าไตร ๓ ไตร รวมทั้งองค์กฐินพร้อมองค์สวด	๒. บาตร	
๓. ย่าม	๔. ร่ม	๕. รองเท้า
๖. ผ้าห่ม	๗. มุ้ง	๘. เสื่อ
๙. หมอน	๑๐. มีดโกน	๑๑. เข็ม
๑๒. ด้าย	๑๓. ธรรมก๊ก	๑๔. ถ้วย
๑๕. จาน	๑๖. จอบ	๑๗. เสียม
๑๘. มีดหรือพร้า	๑๙. ไม้กวาด	
๒๐. ต้นเทียน ๒ ต้น ชั้นหมากเบ็ง ๑ คู่		

อื่น ๆ เพิ่มเติม ดังนี้ ฉัตร ๔ ต้น, ดอกผ้า ๖ ดอก สีเหลือง ๔ สีขาว ๒, ต้นเงินตามสมควร, สายรุ้งชุดใหญ่, ผ้าเต่า, เขือก ๑ ม้วน, ผ้าตะขาบ, ผ้าจระเข้, ผ้ามัจฉา, เต่า, หม้อ, ครก, สาก, อาสนะ, ตาลปัตร, สนูปู, ยาสีฟัน, สายสิญจน์, เทียนน้ำมัน, เทียนชั้น ๕

ของทานร่วม ดังนี้ มะพร้าว, กล้วย, อ้อย, มะละกอ, แดงโม, เผือก, มัน, ลูกตาล, ขนุน, เทียนเท่าหัวแม่มือ ๑ คู่ ประดับข้างบาตร รวมไปถึงของกินของใช้ที่ผู้มีศรัทธาร่วมรับเข้าเป็นบริวารกฐิน หมายความว่าถึงรวมทอดเป็นกฐินสามัคคี

งานวันทอดกฐิน

เมื่อเตรียมเครื่องบริวาร บริวารเสร็จเรียบร้อยแล้ว ถึงกำหนดวันทอดกฐิน จะกราบนิมนต์พระสงฆ์เลี้ยงภัตตาหารเพล จากนั้นเลี้ยงแขกผู้มาร่วมทำบุญ ฟังพระธรรมเทศนาอันสงส์กฐิน เย็นสวดเจริญพระพุทธรมนต์ ตกกลางคืน บางที่บางวัดอาจจัดใหญ่มาก มักจะมีการแสดงมหรสพสมโภชตลอดทั้งคืน พอรุ่งเช้าจะมีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้า เลี้ยงอาหารแขกที่มาช่วยในงาน นำกฐินออกแห่รอบ จากนั้นนำขึ้นตั้งบนศาลา วางผ้าไตรที่พานแว่นฟ้า ๓ พาน พร้อมบริวารองค์กฐินที่รับ จัดตั้งบริวารบริวารเรียบร้อย ให้ผู้มาร่วมทำบุญนั่งให้เป็นระเบียบเรียบร้อย แล้วเอาเชือกล้อมรอบบริเวณญาติโยมที่นั่งอยู่ในที่นั้น หมายความว่าถึง ผู้มีจิตศรัทธาบริสุทธิ์

หลังจากนั้น พิธีกรจะเชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย พิธีกรนำให้พระรับศีล เมื่อจบแล้ว หากเจ้าภาพเตรียมหนังสือคำถวายทานมาเอง ก็ควรกล่าวด้วยตนเองจะเป็นการดีเพราะได้อานิสงส์สูงมาก แต่หากกล่าวเองไม่ได้ พิธีกรจะเป็นผู้กล่าวนำให้

คำถวายกฐิน

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว...

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ โอนะชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง ปะฏิคคัณหาตุ ปะฏิคคะเหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวาย ผ้ากฐิน จีวรกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ของพระภิกษุสงฆ์จงรับผ้ากฐินจีวร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของพวกข้าพเจ้าทั้งหลาย เมื่อรับแล้วจงกรานด้วยผ้ากฐินนี้ เพื่อประโยชน์เพื่อความสุข แต่ข้าพเจ้าทั้งหลาย โดยมีบิดามารดาเป็นต้น และญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว ตลอดกาลนานเทอญ

เมื่อจบแล้ว เจ้าภาพวางผ้าใส่พานไว้ตามเดิม แล้วรับฟังพระสงฆ์อุปโลกน์เสียก่อน ว่าท่านจะยกองค์กฐินนั้นให้แก่พระภิกษุรูปใด จึงนำผ้ากฐินไปถวายแด่พระภิกษุรูปนั้น จากนั้นจึงนำของบริวารรวมทั้งปัจจัยไทยทานทั้งหมดถวายพระภิกษุทุกรูป เจ้าภาพกรวดน้ำ พระสงฆ์ให้พรเมื่อเสร็จสิ้นพิธีประพรมน้ำมัน พระสงฆ์จะนำผ้ากฐินขึ้นไปโบสถ์หรืออุโบสถ แล้วทำกรานกฐิน ส่วนที่เป็นเงินทองปัจจัยที่ผู้มีจิตศรัทธาถวายมาจะนำไปมอบแก่กรรมการของวัดเป็นลำดับต่อไป ถือเป็นอันเสร็จสิ้นพิธีถวายกฐินบุญเดือนสิบสอง

งานบุญ เข็มเต็ม

บุญผ้าป่า

วิธีทำ จะเป็นผ้าป่าที่ชาวบ้านจัดขึ้น หรือผ้าป่าที่ขอมาจากถิ่นอื่น และผู้มีจิตศรัทธา ร่วมสร้างสาธารณประโยชน์ทุกอย่าง ทำเป็นต้นผ้าป่ามีกิ่งไม้พ้อประมาณ ลงในถัง ประกอบไปด้วย เงิน สบู่ ยาสีฟัน สมุด ดินสอ ไม้ขีด ชะนี ผ้าสบง หรือ ผ้าไตร ก็ได้ แขนงกับต้นผ้าป่า ถึงวันเวลากทราบนิมนต์ พระสงฆ์มาทำพิธีการ จะเป็นช่วงเช้าหรือจะเป็นเวลาถวายภัตตาหารเพล หรือจะเป็นตอนเย็น ผ้าป่า ทอดได้ไม่จำกัดเวลา คือยึดตามความเหมาะสม ความพร้อมของเจ้าภาพ แต่พิธี ที่จะขาดไม่ได้ ต้องทำตามประเพณี เริ่มจากประธานหรือตัวแทนจุดธูปเทียนบูชา พระรัตนตรัย พิธีกรนำให้ว่าพระรับศีลอาราธนาพระปริตร พระสงฆ์จะสวดเจริญ พระพุทธมนต์ เพื่อให้เกิดเป็นสิริมงคลกับผู้มีจิตศรัทธานำผ้าป่ามาทอด อาจารย์สอน ไว้ว่าอย่าทำมั่งง่าย ทำให้เกิดเป็นมงคล จบแล้วจะไปแห่ก่อนหรือทอดเลย ถ้าเสร็จ พิธีเจริญพระพุทธมนต์แล้วทอดเลย ให้ตั้งนะโม ๓ จบแล้วถวายผ้าป่า ถ้าเป็นวันรุ่งขึ้น หรือไปแห่ก่อน กลับมาต้องให้ว่าพระรับศีลเสียก่อน จึงกล่าวคำถวายผ้าป่า และ นี่คือวิธีทำ

ตั้งนะโม ๓ จบ

**อิมานิ มะยัง ภันเต บังสุกุลจีวะราณี ภิกขุสังฆัสสะ
โธโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ
บังสุกุละจีวะราณี สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหัตถุ อัมหากัง
ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ**

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ผ้า บังสุกุลจีวร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระ ภิกษุสงฆ์จงรับ ผ้าบังสุกุลจีวร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของ พวกข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขของพวกข้าพเจ้า ทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ

จบแล้วยกต้นผ้าป่าพร้อมบริวารพร้อมถวายจตุปัจจัยแด่พระภิกษุสงฆ์ ที่ นั่งในอาสน์สงฆ์ที่ทราบนิมนต์ มารับผ้าป่า แล้วเตรียมน้ำ กรวดน้ำ ให้เจ้าภาพผ้าป่า กรวดน้ำเมื่อตอนรับพร พระสงฆ์ประพรมน้ำมนต์ เป็นอันเสร็จพิธีทอดผ้าป่า

การจัดงานอุปสมบท

การจะบวชพระให้ลูกหลาน อันดับแรกต้องพิจารณาผู้จะบวชเสียก่อน ว่าอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์หรือยัง ถ้ายังไม่ครบ ให้นับเอาวันปฏิสนธิอยู่ในท้อง ๙ เดือนเข้ามาใส่อีก ถ้ายังไม่ครบ อย่าวบชพระเลย เพราะอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ บวชไม่ได้ เพราะถ้าบวชอายุไม่ครบตามเกณฑ์ที่กำหนด โบราณว่าเป็นบ้าได้ ท่านห้าม คนไม่ครบอาการ ๓๒ ประการ ท่านก็ห้าม คนเป็นโรคติดต่อก็ห้าม พ่อแม่ ไม่อนุญาตก็ห้าม ลูกเมียไม่สละยอมให้บวชก็บวชไม่ได้ มีหนี้สิน เจ้าหนี้ ไม่อนุญาตก็ห้าม หากพ่อแม่มีลูกชาย ๓ คน ๑ คนให้บวชได้ แต่ลูกพ่อแม่เดียวกัน บวชพร้อมกัน ๒ คน โบราณห้าม วิธีบวชให้บวชดี ห้ามบวชคู่ ถ้าพ่อแม่จะบวช ลูกชาย ท่านห้ามเพราะผิดประเพณี ไม่ถูกต้องวิธี แก่ก็คือ ถ้าจำเป็นจะต้องบวช ก็ให้วิธีแก่ คือ แยกให้คนอื่นบวชให้ หมายถึง แยกกันบวชคนละคน มีวิธีผูกก็มีวิธีแก่

• การเตรียมงานบวช

อันดับแรกต้องกราบนิมนต์พระอุปัชฌาย์ก่อนว่าท่านว่างหรือไม่ ได้ฤกษ์ ดีวันใด ถ้าท่านว่างแล้ว จากนั้นให้นิมนต์พระกรรมวาจาจารย์อีก ๒ รูป นิมนต์ พระหัตถบาฬอีก ๗ รูป รวมแล้วมีพระสงฆ์ ๑๐ รูป ในงานบวชเข้าโบสถ์ การบวช ทำได้ ๒ วิธี คือ

๑. **บวชแบบประหยัด** เป็นการทำพิธีแบบไม่ต้องเสียเงินสิ้นเปลือง มากมาย ด้วยการนิมนต์พระ ๑๐ รูป ในงานบวช บวชดี ๔ มีข้าวหม้อ แกงหม้อ บวชเสร็จตักบาตร ถวายทานภัตตาหารเช้า กรวดน้ำรับพร ก็เป็นอันเสร็จพิธี

๒. **บวชตั้งกองบุญ** เป็นการบวชแบบเชิญแขกต่างบ้านต่างเมือง หลังจากกราบนิมนต์พระเรียบร้อยแล้ว หลังเชิญแขกนัดวันและเวลาแล้ว ให้เตรียม จัดซื้อเครื่องบริวารบวช ดังนี้

เครื่องบริวารงานอุปสมบท

ผ้าไตร ๑, บาตร ๑, ย่าม ๑, ร่ม ๑, รองเท้า ๑, ผ้าห่ม ๑, หมอน ๑, มีดโกน ๑, เข็ม ๑, ด้าย ๑, ธรรมกถ ๑, ผ้าขาวหน้ากว้าง ๒ เมตร, ฝ้าย ๑ ปอย, หินลับมีด, สมุด, ดินสอ, ไปโพธิ์ ๗ ใบ, สนุ่, ยาสิฟัน, ผ้าอาสนะ, ตาลปัตร, เทียนเล่มละบาท ทำต้นเทียน ๒ ต้น มัดละ ๕๐ เล่ม รวมต้นละ ๔๘ เล่ม ๓ ชั้น ชั้นล่าง ช้างละ ๕ ชั้น กลาง ช้างละ ๔ ชั้นบน ช้างละ ๓ รวมแล้วได้ ๔๘ เล่ม จำนวน ๒ ต้น, ชันหมาก เบ็ง ๑ คู่ บูชาเทวดา, เทียนชั้น ๕ ถ้ามีสูชวัญขนาด รวม ๔ ชั้น, ชันสูชวัญ ๑ ชั้น, ชันขอมาพ่อแม่พี่น้อง ๑ ชั้น, ชันเจริญพระพุทธรณ์ ๑ ชั้น, ชันประเคนนาคตอนเข้า บวชพร้อมเทียนจำ คือ เทียนเวียนหัว ๒ เล่ม, ดอกบัวในมือขนาด ๓ ดอก (อย่าลืมใส่ มือขนาดเวลาจะโกนผมทำพิธี), มีพานรองใบบัวปลอดแมลงกัด สำหรับรองเส้นผม หากฤกษ์เวลาดี ๆ ด้วย ห้ามโกนผม และห้ามสูชวัญ ช่วงเวลาบ่ายโมงถึงบ่าย ๓ โมง (๑๓.๐๐-๑๕.๐๐ น.) ท่านว่าเป็นช่วงเวลาไม่ดี คือคนโบราณถือว่า เป็นเวลาเอาผี ไปเผาป่าช้า ถือเป็นเวลาไม่เป็นมงคล เป็นคำที่ผู้เฒ่าผู้แก่สอนมา เอาดอกบัว ใส่มือขนาดตอนโกนผม เมื่อโกนผมเสร็จแล้วก็ให้เอาขันน้ำไว้ และนำใส่มือให้ นาค ถืออีกที่เมื่อตอนแห่นาค

• **การมัดบาตร**

เมื่อเตรียมของเสร็จแล้ว ก็เอาบาตรมามัด เอาบริวารใส่ในบาตร ประกอบด้วย ด้าย เข็ม ธรรมก๊ก สมุด ดินสอด มีดโกน หินลับมีด โบโพธิ์ ๗ ใบ การมัดบาตรทำเป็นหัวเป็นหาง ที่อื่นเขาทำนาคนาโค บ้านที่ทวนเรานิยมทำเป็นนาคหมา คือนาคยังไม่สำเร็จ ไม่ตีตนเทียมทาน คนเฒ่าคนแก่สอนเราอย่างนี้ แต่ทำเป็นแจกเหมือนกัน เมื่อถึงวันนัดบวช จะทำได้ ๒ อย่างขึ้นอยู่กับการจัดงาน เจ้าภาพวันหนึ่งคือรวมกัน ๙ โมงเช้าบายศรีสู่ขวัญ นาคขอขมาพ่อแม่พี่น้อง สู่ขวัญ ตั้งบริวารกองบวช เลี้ยงแขกมาร่วมในงาน ๑๑ โมงเช้า เจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารเพล ๑๓ นาฬิกา แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ กลางคืนมีมหรสพสมโภชตลอดคืน พอรุ่งเช้า ทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารเช้า กล่าวคำถวายทาน ได้เวลาแห่ นาคไปอุปสมบท ห่อรอบโบสถ์ ๓ รอบ (ให้เวียนซ้ายเป็นมงคล เวียนขวาเป็นอัปมงคล) แล้วผู้มาบวชนำนาคมา นั่งต่อหน้าโบพัทธสีมา (แผ่นหินที่ทำเป็นเครื่องหมายบอกเขตโบสถ์โบสีมา หรือโบเสมาก็ว่า) เอาดอกบัววาง แล้วมีผู้นำมากล่าว

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วให้นาคว่าตาม...

ลูกสะ วันทามิ ภัณฑะ สัพพัง อะปะราทัง ชะมะถะเม ภัณฑะ สัพพัง อะปะราทัง ชะมะถะเม ภัณฑะ มะณฺเฑกะตัง ปุณฺณัง สามินา อะนุโม ทิสตัพพัง สามินากะตัง ปุณฺณังมัย्हัง ทาทัพพัง สาธุ สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ (กราบลง ๑ ครั้ง)

ลูกสะ วันทามิ ภัณฑะ สัพพัง อะปะราทัง ชะมะถะเม ภัณฑะ

นาครอรับผ้าไตรจากพ่อแม่ ส่วนตนเทียน ๑ ต้น กับขันหมากเบ็ง ๑ ต้น เอาขันโบสถ์ เหลืออย่างละต้น เอาไปเก็บไว้ที่นอนพระใหม่ ไว้ใช้จุดเมื่อเวลาเอาครองผ้า เวลาตี ๔ เมื่อขอขมาโบพัทธสีมาแล้ว ให้ผู้นำบวชถือขัน ๕ พร้อมเทียนจำขึ้นประเคนนาค ต่อหน้าพระอุปัชฌาย์ โดยกล่าว...

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว

ภัณฑะ ข้าแต่พระสงฆ์ทั้งหลาย มวลหมู่ นั่งอยู่พร้อม สามัคคี มีพ่อท่านเป็นใหญ่ ข้าพเจ้าทั้งหลาย พร้อมกับทั้งทายกอุบาสก อุบาสิกา ขวนขวายหามาได้แล้ว ยังนาคแก้ว (๑ ตัวก็ว่า ๑ ตัว ๒ ตัวก็ว่า ๒ ตัว ๓ ตัวก็ว่า ๓ ตัว ถ้า ๔ ตัวขึ้นไปให้ว่า ผู้งนี้) มาถวายแด่ครูบาอาจารย์ ขอแก่ครูบาอาจารย์ จงยกขึ้นสู่ภูมิอันดี แด่กัข้าเทอญ

แล้วยกขันให้พระอุปัชฌาย์ พระสงฆ์ท่านจะสาธุพร้อมกัน ให้พ่อแม่ว่า ผ้าไตรใส่ข้อศอก เมื่อนาคพนมมือ แล้วบอกนาคเข้าไปหาพระอุปัชฌาย์ เมื่อบวช เณรเสร็จแล้ว พ่อแม่จะถวายบาตร ดูหลังบาตร มีเทียนขอนิสัย ๑ เล่ม ถ้าไม่มีเอาใส่เวลาประเคนบาตรให้พ่อแม่ หันหัวหน้าบาตรเข้าหาพ่อแม่ เวลานั้นถือบาตรจะหันหัวนาคไปหาพระอุปัชฌาย์พอดี

เมื่อนาคเข้าอุปสมบทอยู่ เราเตรียมเครื่องไทยทานที่ได้เตรียมมาจัดแจงไว้ เครื่องไทยทาน สำหรับพระอุปัชฌาย์กับพระกรรมวาจาจารย์ ทั้ง ๓ องค์นี้ เมื่อบวชเสร็จแล้ว ให้พระใหม่เป็นผู้ประเคน ส่วนพระหัตถบาตร รวมทั้งพระใหม่ เราประเคนเอง เป็นเสร็จพิธี สุดท้ายคือการกรวดน้ำ อย่างน้อย ๒ กรวย ๑ กรวยให้พระใหม่ อีก ๑ กรวยให้พ่อกับแม่ เวลาพระสงฆ์ให้พร ส่วนของการโปรยทาน ให้พระผู้ใหญ่ออกจากโบสถ์ก่อน ค่อยให้พระใหม่โปรย เป็นอันจบพิธีบวชนาคพอสังเขป พอเป็นแนวทางวิธีทำ เนื้อหาส่วนนี้อาจจะไม่ค่อยละเอียดเท่าไรนัก แต่ในพิธีจริงสามารถเพิ่มเติมในสิ่งที่ขาดลงไปได้ตามสมควร (จบพิธี)

การักษะพิศษ

“ไปไม่กลับ หลับไม่ตื่น ฟันไม่มี หนีไม่พ้น” เป็นคำกล่าวเตือนสติถึงการจากไปของชีวิตมนุษย์ การจัดงานศพ หรือจัดการศพตามพิธีกรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายของชุมชนชาวบ้านชีทวน นับว่ามีความสำคัญอย่างมาก ถือเป็นกรให้เกียรติเคารพผู้ตายและญาติ โลกเรามีคนเกิดแทบทุกวันและก็มีคนตายจากไปแทบทุกวันเช่นเดียวกัน เป็นเรื่องปกติธรรมดาของชีวิตมนุษย์โลกไม่มีใครหลีกเลี่ยง การจัดงานศพนี้ไม่ถือว่าผิดหรือถูก อาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ตามตำราในบางครุบาอาจารย์อาจร่ำเรียนมาไม่เหมือนกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการจัดงานศพของชุมชนชาวบ้านชีทวนให้ท่านทั้งหลายที่มีความสนใจได้ศึกษาเรียนรู้เอาไว้ ถือเสียว่าเป็นการสืบทอดประเพณีตามแบบโบราณ

• การตั้งโต๊ะหมู่บูชา งานสวดพระอภิธรรม (งานศพ)

แบบชุด ๗

ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	สูง ๑ พระพุทธรูป	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้
	ต่ำ ๓ เชิงเทียน	
ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง	ต่ำ ๕ กระถางรูป	ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง

แบบชุด ๘

ต่ำ ๓ แจกัน ดอกไม้	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	สูง ๑ พระพุทธรูป	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	ต่ำ ๓ แจกัน ดอกไม้
		ต่ำ ๓ เชิงเทียน		
ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง		ต่ำ ๕ กระถางรูป	ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง	

เริ่มขั้นตอนงานศพ

นำร่างที่ไว้วิญญาณมาชำระล้างร่างกาย เตรียมน้ำอุ่นมาอาบและเช็ดทำความสะอาดร่างกาย ประแป้งแต่งตัวใส่เสื้อผ้าให้เรียบร้อย จากนั้นเตรียมขัน ๕ เทียนเล่มเล็ก (เล่ม ๑ บาท) จำนวน ๑ เล่มเพื่อขอขมาศพ เตรียมขี้ผึ้ง ๑ เพียงสำหรับเขียนคาถาใส่เข้าปาก คำเขียน เขียนเป็นภาษาบาลี คือ กุญจจิง กุพุทัง แปลว่า การเกิดเป็นอนิจจัง เอาพุทังเป็นที่พึ่ง เตรียมฝ้าย ๑ ปอย ผ้าขาว ๒ เมตร นำฝ้ายมาแบ่งออกเป็น ๖ เส้นพอประมาณ จากนั้นนำเสื่อมาปู หันหัวศพไปทางทิศตะวันตก และนำฝ้าย ๔ เส้น วางที่คอ ๑ วางที่จะมัดศอก ๑ วางที่สะโพก ๑ วางที่ข้อเท้า ๑ ซึ่งมีความหมายว่า คืออยู่ คู่หนึ่ง ให้เอาผ้าขาวมาปูทับด้วย เอาหมอนวางก่อน แล้วยกศพเข้ามาวาง จากนั้น คนพาทำพิธีต้องเอาขัน ๕ มาขอขมาศพก่อน

คำขอขมาศพ

เอ๋ยชื่อผู้ตาย... คุณตา คุณยาย คุณพ่อใหญ่แม่ใหญ่เอ๋ย บัดนี้เจ้าได้จากลูกหลาน จากพี่จากน้องไปเป็นผี หนีเพื่อนไปแล้ว เหลือแต่คราบเจ้า เบื้องตัวเองกะบ่ได้ ขอให้หมอบร่างนี้ให้ลูกหลานจัดการเด้อ อย่าให้เป็นบาปเป็นกรรม เมื่อลูกหลานจับพลิกจับแพลง จะแแสงหรือค้อย เมี้ยนคราบอาบตัวเจ้าตาม ฮีตตามครองตอบบุญแทนคุณที่เลี้ยงมาพาใหญ่ จงให้โหสิกรรมอย่านำมายังคุณและโทษ สักคะมรณะธรรม กรรมอันจักห้ามครองเพื่อเมืองฟ้าและนิพพานก็ข้าเทอญ.

จากนั้นฉีกเอาผ้าปิดหน้าศพผืนหนึ่งก็ได้ หรือจะไปฉีกเอาตอนรดน้ำศพก็ได้ แล้วจัดการห่อศพ โดยมัดที่คอก่อน เอาหัวแม่มือมัดติดกับดอกไม้ ๑ คู่ เทียน ๑ คู่ จากนั้นมัดข้อมือทั้ง ๒ ข้างติดกัน แล้วเอาฝ้ายท่อนที่ ๒ มัดทับแบบประนมมือ ส่วนต่อมาเป็นท่อนที่ ๓ มัดสะโพก ท่อนที่ ๔ มัดข้อเท้า แล้วมัดหัวแม่เท้าทั้ง ๒ ข้างติดกัน เป็นอันเสร็จพิธีมัดศพ

หลังจากนั้นนำขี้ผึ้งตัดเป็นแผ่นเล็ก ๆ เขียนคาถาใส่ปาก แล้วเอาเหรียญใส่พอประมาณ นอกจากนั้นจะนำไปใส่กระเป่าเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่ ขอชื่อผู้ตาย ผลหมากรากไม้ไว้อย่าให้ตายไปตาม ก่อนยกศพเข้าอนนในโลงที่เตรียมไว้ ให้นำใบตองกล้วยรองศพก่อน หันหน้าด้านหน้าใบกล้วยขึ้นทั้ง ๒ ใบ พอตั้งศพได้ที่แล้ว เอากำนกล้วยรองหีบ ๒ กำน ตรงหัวเท้า เสร็จแล้วยกศพเข้าโลงที่เตรียมไว้ (ถ้าเป็นสมัยก่อน จะคอยไว้ก่อนทำโลงเสร็จ) ขัน ๕ ที่ใช้คารวะให้เทโวไว้ที่หัวศพ จากนั้นหาที่ตั้งศพให้เหมาะสม ต้องหันหัวศพไปทางทิศตะวันตก และพิจารณาว่าจะให้พระสงฆ์นั่งทางด้านใด

อุปกรณ์ในงานพิธี

ให้จัดเตรียมกระถางรูปที่ใหญ่พอสมควร กระถางเทียน แผ่นกันสิ้น รองพื้นกันไฟ จัดวางให้เป็นระเบียบ สำหรับจัดวางดอกไม้และโต๊ะรองดอกไม้ ให้จุดเทียนตั้งไว้ เมื่อทุกอย่างพร้อม ผู้คนและญาติมิตรจะได้ทยอยเข้ามาเคารพศพได้เตรียมหมอนวางด้านหน้าโลงศพ ๑ ใบ การเคารพศพให้กราบศพ ๑ ครั้งในลักษณะไม่แบมือ แล้วจุดธูปจุดเทียนบอกกล่าวผู้ตายให้ไปเกิดดีถึงสุข พูเสื่อกีให้ปูไปทางขวาง กล่าวคือหันตามหัวของศพ

การเตรียมพิธีทางสงฆ์ในงานศพ

ในพิธีสงฆ์ให้พิจารณาดูจากเจ้าภาพเป็นหลัก ว่าพร้อมจะให้บุญก่อน จึงสวดพระอภิธรรมหรือไม่ ต้องพิจารณารอให้เจ้าภาพพร้อมเพรียงกันเสียก่อน เนื่องจากการให้บุญ คือสถานะความพร้อมของญาติส่วนหนึ่งด้วย

การนิมนต์พระมาสวดให้บุญ มักจะนิมนต์ ๔ รูป โดยจัดเตรียมอาสนะ น้ำ แก้วน้ำ กระโถน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับพระสงฆ์ทำกิจ เมื่อประเคนน้ำ แต่พระสงฆ์เสร็จแล้วจะไม่มีกรับศีลขอพร ไม่ต้องสวดสักอนิจจา นี้คือพระสงฆ์มาให้บุญ ท่านมาติกาจบกับเหตุจบ ท่านก็กลับเลย

ส่วนการสวดพระอภิธรรมต่างกับการให้บุญ มีโตะหมู่บูชา แจกกันดอกไม้ กระจ่างรูป เชิงเทียน พระพุทธรูป ตู้พระอภิธรรม ๔ เล่ม ตาลบัตรสำหรับสวดศพ ๔ ตัว (ไปไม่กลับ หลับไม่ตื่น พื้นไม่มี หนีไม่พ้น) หมอน ๔ ใบ สำหรับวางหนังสือพระอภิธรรม สายสิญจน์ ๓ เส้น โยงจากหีบศพมาลงไว้ที่พระสงฆ์ เพื่อพระสงฆ์สวดสักกนิจจากุติลาให้ผู้เสียชีวิต (ห้ามนำเข้าพระพุทธรูปเด็ดขาด) เตรียมขัน ๕ ไว้ด้วย จำนวน ๑ ขัน สำหรับสวดอภิธรรม อาสนะ ๔ กระโถน ๔ ถาดรองแก้วน้ำ พร้อมแก้วน้ำ

การตั้งตู้อภิธรรมในพิธี องค์แรกคือประธานสงฆ์ ดังนั้น ให้วางตู้พระอภิธรรมหน้ารองประธานสงฆ์ คือ องค์ที่ ๒ ซึ่งการตั้งโตะหมู่บูชาสวดพระอภิธรรมที่มีศพอยู่ในบ้านถือเป็นงานอัปมงคล จึงไม่กางผ้าบังหลัง มีเฉพาะจัดเป็นโตะหมู่บูชา ตั้งรูปเทียน ตู้พระอภิธรรมก็เช่นเดียวกัน ให้วางหมอน ๔ ใบ ข้างตู้พระอภิธรรม เมื่อเตรียมสถานที่เรียบร้อยแล้ว ก็เป็นเรื่องกราบนิมนต์พระสงฆ์มาสวด ซึ่งเจ้าภาพงานศพต้องรู้ว่า จะเอาศพไว้กี่วัน โดยทั่วไป ชาวบ้านซึ่งทวนจะนิยมสวด ๓ คืน วันที่ ๔ คือวันฌาปนกิจศพ ให้เว้นจากวันหามเดือน หมายถึงเดือนดับ ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ เช่น วันออกใหม่ ๑ ค่ำ ถือว่าหามเดือน ห้ามเอาผีไปป่าช้า คือวันหามเดือน แต่หากจำเป็นจริง ๆ เลี่ยงไม่ได้ ก็มีวิธีแก้ ซึ่งจะเล่าให้ฟังในตอนท้าย อีกวันต้องห้ามคือ วันเก้ากอง ดังนี้

วิธีดูวันเก้ากอง (ห้ามเอาผีไปป่าช้า)

เดือนเจียง :	ขึ้น ๘ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนยี่ :	ขึ้น ๗ ค่ำ แรม ๗ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนสาม :	ขึ้น ๖ ค่ำ แรม ๖ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนสี่ :	ขึ้น ๕ ค่ำ แรม ๕ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนห้า :	ขึ้น ๔ ค่ำ แรม ๔ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนหก :	ขึ้น ๓ ค่ำ แรม ๓ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนเจ็ด :	ขึ้น ๒ ค่ำ แรม ๒ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนแปด :	ขึ้น ๑ ค่ำ แรม ๑ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนเก้า :	ขึ้น ๑๒ ค่ำ แรม ๑๒ ค่ำ	ถูกเก้ากอง

เดือนสิบ :	ขึ้น ๑๑ ค่ำ แรม ๑๑ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนสิบเอ็ด :	ขึ้น ๑๐ ค่ำ แรม ๑๐ ค่ำ	ถูกเก้ากอง
เดือนสิบสอง :	ขึ้น ๙ ค่ำ แรม ๙ ค่ำ	ถูกเก้ากอง

เมื่อเรารู้แล้วว่า จะเอาศพไปเผาวันไหน จึงไปกราบนิมนต์พระสงฆ์ แต่เดิมโบราณจะมีขัน ๕ ไปขอนิมนต์พระสงฆ์ โดยการก้มกราบลง ๓ ครั้ง แล้วยกขันขึ้นขึ้น กล่าวว่...

ข้า่น้อยขอกราบนิมนต์หลวงพ่อ เนื่องจากโยมพ่อโยมแม่ได้เสียชีวิตลง ข้า่น้อยว่าจะเอาไปวัน... (บอกวันที่คิดว่าจะเอาศพไปป่าช้า) จะได้ไหม เย็นนี้เป็นวันแรกจึงมาขอกราบนิมนต์ไปสวดพระอภิธรรม ๔ รูป ฉันทตอาหารเช้า ๔ รูป วันที่ ๒ ก็ให้นิมนต์ ๔ รูป ฉันทตอาหารเช้า ๔ รูป วันที่ ๓ สวดพระอภิธรรม ๔ รูป ส่วนวันที่มีฉันทตอาหารเพล จะนิมนต์ ๘ หรือ ๑๐ รูปก็ได้ หรืออาจจะมากกว่านั้นก็ได้เช่นกัน (หากมีสถานที่รองรับเพียงพอ) การนิมนต์พระสงฆ์เป็นเลขคู่เพราะเป็นงานอัปมงคล หลังจากพระสงฆ์ฉันเพลเสร็จแล้ว เวลาประมาณ ๑๒ นาฬิกา นิมนต์พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ จากนั้นได้เวลาเคลื่อนศพไปป่าช้า เราจะนิมนต์ท่านพร้อมตอนฉันเพลก็ได้ หรือจะนิมนต์เพิ่มอีกก็รูปเพื่อไปมาตึกที่ป่าช้าก็สุดแล้วแต่เจ้าภาพ สามารถทำได้

การกราบนิมนต์พระสงฆ์ เพื่อไปสวดพระอภิธรรมในงานศพคืนละ ๔ รูป หากหมู่บ้านใดมีหลายวัด ก็ให้กราบนิมนต์มาวัดละ ๑-๒ รูป พร้อมกราบนิมนต์ท่านฉันทตอาหารเช้าในวันรุ่งขึ้นด้วย เว้นแต่การสวดพระอภิธรรมคืนสุดท้ายจะไม่มี การถวายภัตตาหารเช้า มีเฉพาะการถวายเพล แล้วก็เคลื่อนศพไปสู่เมรุเพื่อทำการฌาปนกิจต่อไป

วิธีทำเมื่อถวายภัตตาหารเช้า สวดพระอภิธรรมคืนที่ ๒ จำเป็นต้องเรียกรวมตัวเจ้าภาพพร้อมญาติพี่น้องมารวมตัวกันก่อน เพื่อหารือตกลงกันว่าทั้งหมดยินดีที่จะทำตามประเพณีนี้หรือไม่ เพื่อความพร้อมในตอนพิธีเคลื่อนศพ เมื่อได้ข้อสรุปแล้ว ตามประเพณีนิยมเฉพาะบ้านซึ่งทวนเรา จะต้องเตรียมสิ่งของ ดังนี้

สิ่งที่ต้องเตรียม

- ผ้าไตร ๓ ไตร ๑ ไตรกองหุด ประกอบไปด้วย ย่าม, รองเท้า, รม, ไตรที่ ๒ มหาบังสุกุล, ไตรที่ ๓ ไตรเปิด จะเป็นผ้าสบงสัก ๑๐-๒๐ ผืนก็ได้ ขึ้นอยู่กับทางเจ้าภาพและลูกหลานมีกำลัง ศรัทธา ทำตามกำลังทรัพย์ อย่าทำเกินตัว
  - บังสุกุลโยม เป็นผ้าขาวหรือผ้าเช็ดตัวก็ได้ ตามกำลังทรัพย์
  - ของชำร่วยในงานศพ
  - ดอกไม้จันทร์ แบบธรรมดา แบบสำหรับถวายพระสงฆ์, แขนงผู้มีเกียรติหรือประธานในพิธี
  - ไม้ขีดไฟ ควรเท่ากับจำนวนดอกไม้จันทร์
  - ฝ้ายบวกลใหม่ อย่างละ ๔ ท่อน ฝ้ายมวงคลเพื่อให้พระจูง
  - เชือกจูง ๑ กิโลกรัม
  - ถังน้ำหอม ๒ ถัง และน้ำหอม ๒ ขวด
  - โกศใส่กระดูก
  - เทียนน้ำมันต์ ๔ เล่ม
  - เทียนชัน ๕ จำนวน ๑๐ ห่อ
  - เทียนเล่มละ ๑ บาท จำนวน ๑ มัด มัดละ ๕๐ เล่ม
  - ฐูป ๑ มัด ฐูปใหญ่ด้วย สำหรับไหว้ศพหรือขอขมา
  - มะพร้าว ๑ ลูก (ล้างหน้าศพ)
  - ข้าวตอกแตก
  - ของปัจจัยถวายพระ (ตามจำนวนที่นิมนต์)

ส่วนเรื่องพวงหรีด หรือพัดลมถวายหัววัด หรือซองจะถวายหัววัด หรือโรงพยาบาล สถานศึกษา ก็สุดแล้วแต่ทางเจ้าภาพจะสะดวกและมีศรัทธา

การทำหนังสือประกาศ/เรียนเชิญ

ก่อนการเคลื่อนย้ายศพ จะมีการแจ้งแก่ชาวบ้านและผู้คนในหมู่บ้านให้ทราบว่า ขณะนี้มีคนเสียชีวิตลง และกำลังจะเคลื่อนศพไปป่าช้า เป็นการประกาศข่าวนี้แก่ชาวบ้านและแจ้งแก่ผู้ใหญ่บ้านกำนันให้รับรู้ เพื่อขอความอนุเคราะห์ จึงควรร่างจดหมาย ตัวอย่างประมาณนี้

คำร่างจดหมายขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์งานศพ

วันที่.....เดือน.....ปี.....

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์
เรียน ท่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่.....

เนื่องด้วยคุณแม่/คุณพ่อ ..... (ชื่อ-สกุลคนตาย) ได้เสียชีวิตลงตั้งแต่วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ได้ตั้งบำเพ็ญกุศลอยู่ที่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... โดยมีญาติพี่น้องและลูกหลาน ได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมทุกคืน ช่วงเช้าจะมีการทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารพระตลอดมา ซึ่งเย็นนี้จะเป็นวันสวดอภิธรรมเป็นคืนสุดท้าย พวงนี้จะเคลื่อนศพไปสุเมรุ..... ฯลฯ
ดังนั้น ตามประเพณีบ้านเรา

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล

เวลา ๑๒.๐๐ น. ฟังพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

เวลา ๑๓.๐๐ น. เคลื่อนศพไปสุเมรุ

ดังนั้น จึงขอกราบเรียนเชิญผู้ที่เป็นญาติสนิทมิตรสหายไปร่วมอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลหา.... (บอกชื่อผู้ตาย) ผู้ที่ได้จากไปในครั้งนี้ด้วย พร้อมกันนี้ทางญาติพี่น้องและลูกหลานต้องกราบขอภัยที่ไม่ได้มาเรียนเชิญด้วยตนเอง จึงฝากประชาสัมพันธ์มาทางหอกระจายข่าวนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับทราบข่าวกันได้โดยทั่วหน้า

ขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย
คุณแม่ (ชื่อ-นามสกุลเจ้าภาพ)

จากนั้นให้จัดส่งก่อนเที่ยง ช่วงเย็นจะได้ประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

วันเคลื่อนศพจะต้องจัดเตรียม เจริญพุทธมนต์ ตั้งโต๊ะหมู่บูชา แจกกันดอกไม้ เชิงเทียน กระจ่างรูป สายสิญจน์ ชันน้ำมันต์ ผ้าไตร อาสนะ น้ำ ๑ แก้ว ภาชนะ ถาดรอง กระจ่างทิชชู เป็นต้น พอได้เวลารับพระสงฆ์มาพร้อมแล้ว ตามที่เราได้นิมนต์มา และขัน ๕ พร้อม นำโองน้ำหันทบไปกลั้ว หันหน้าให้ถูกทาง ดังนี้

วิธีหันหน้าค้ำโคลง

หนึ่งสองสาม หัวเหนือท้องตัก สี่ห้าหกหัวตักท้องใต้ เจ็ดแปดเก้าหัวออก ท้องเหนือ สิบเอ็ดสิบสองหัวเหนือท้องใต้

ตามโครงนาคหันหัวหันท้าย พอได้เวลา ๔ โมงครึ่งก็ทำพิธี จับขันเทียน กิ่งเทียนหงายขึ้น พร้อมหอนิมนต์

อุปโลกน์น้ำหอม (กองหด)

ตั้งนะโม ๓ จบ

ภันเต ข้าแต่พระสงฆ์ทั้งหลายมวลหมู่ นั่งอยู่พร้อมสามัคคี มีญาพอล่านเป็นเข้า ข้าพเจ้าทั้งหลาย พร้อมกับทั้งทายก อุบาสก อุบาสิกา ขวนขวายหามาได้แล้ว ยังเครื่องนานาหลายสิ่ง ของหลากยิ่งหลายประการ เป็นวัตถุทานอันชอบ อันประกอบด้วยพระวินัย มีทั้งไตรจีวรเสตีสระอาด มีทั้งผ้า ย้อมฝาดเหลืองดีไสงาม อุดทะกัณฑ์ สุนันโท มีน้ำเต้ามวงคลไสดี ซ้อยไซติ มาสมโภช หดสงฆ์ ประสภิทธิพระพร แกมนามมะกร (ผู้เป็นอิสระแก่สงฆ์ พระอุปัชฌาย์) (อันเตวาสิก) พระผู้น้อย (สัทธวิหาลิก) พระอาคันตุกะ ประการหนึ่งหากหอนิมนต์นี้ เลื่อนลอยไปหาเจ้ากู่องค์ได้แล้วนั้น อย่าได้ขัดขืนกลืนวาท จงมีใจปราโมช เส็งศรัทธาเถิดโยมพระเจ้าข้า

จากนั้นยกขัน ๕ ถวายพระประธานสงฆ์ ยืมเอาหอนิมนต์ให้องค์ที่จะสงฆ์ แล้วอาราธนาพระปริตรต่อเลย เจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว ถวายภัตตาหารเพลต่อ ไม่ต้องมีกล่าวคำอะไร รับแต่พรจากพระสงฆ์

เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จยกสำหรับออกมา เลี้ยงญาติโยมต่อ เสร็จแล้วฟังแสดงธรรม ให้พระรับศีล อาราธนาเทศน์ เทศน์จบ ถ้ามีผ้าบังสุกุลก็ให้บังสุกุล

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว..

อิम्मิง วัดถ้ง บังสกุล้ง อะหาริตตะวา กัปปะสีกัถ ตัสเสวะ เทมะ
ทุติ อิम्मิง วัดถ้ง บังสกุล้ง อะหาริตตะวา กัปปะสีกัถ ตัสเสวะ เทมะ
ตะติ อิम्मิง วัดถ้ง บังสกุล้ง อะหาริตตะวา กัปปะสีกัถ ตัสเสวะ เทมะ

สวด ๓ จบ เสร็จแล้วรับถวายบังสุกุล พร้อมกันทั้งเทศน์ กรวดน้ำรับพร พระสงฆ์เข้าสู่พิธี เอาขัน ๕ ที่เตรียมไว้กับชื่อผู้ตายไปขอขมาพระสงฆ์

การขอขมาพระสงฆ์

ตั้งนะโม ๓ จบ

กายกรรม วชิกรรม มโนกรรม กายกรรม ๓ วชิกรรม ๔ มโนกรรม ๓ กรรมของคุณ...นามสกุล....ได้สร้างพลังพลาด ได้ประมาทคุณแก้ว ๓ ประการ ในที่ช่วงหน้ากิติ ที่ลับหลังกิติ ขอให้เป็นอโหสิกรรมนำเสียซึ่งโทษ ตรีบาต่อเท่าได้หย่างเข้า เมืองแก้ว กล่าวแล้วคือพระนิพพานก็ข้าเทอญ

ยกถวายขัน ๕ ให้ประธานสงฆ์ ยกเอาถึงน้ำหอมพร้อมเทียนน้ำมันต์ มาถวายพระสงฆ์เมื่อเวลาสงบจากบ้าน ให้เคลื่อนไปให้พันชาขายคาบ้านแล้วให้พระสงฆ์สวดกรณียเมตตสูตร จบแล้ว ให้เอาน้ำมันตรวดเบา ๆ เสร็จแล้วพระสงฆ์ ก็จะจุดเทียน สวดมนต์ ส่วนญาติพี่น้องผู้ตายมาร่วมกันถวายผ้าไตรจีวร

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าวคำสวดถวายผ้าไตรสงฆ์
ทานัง เม ประสิฐุถัง มาละณะกาเล อะมุลละโห
สีละทานัง นิพพานัง ประระมังสุขัง อิเม สัพเพ ปุณฺณานิ
อัมเหติ กัตตานิ ประระโลกรรมา มัตตกัสสา
ยันตุ อุทิสสิทสามะ สัพเพเวทา อะนุโมทันตุ
อิมังวัตถัง ติจีวะรัง อะหาริตะวา กัปปะสีกัถ ตัสเสวะเทมะ
(ทุติยัมปิ อิมังวัตถัง ติจีวะรัง...ฯ)
(ตะติยัมปิ อิมังวัตถัง ติจีวะรัง...ฯ)

เมื่อเสร็จแล้วให้เจ้าภาพยกผ้าถวายพระสงฆ์ พระสงฆ์จะให้พร เจ้าภาพก็กรวดน้ำ เป็นอันเสร็จพิธี พระสงฆ์เปลี่ยนผ้า

แล้วหันมาเคลื่อนศพไปป่าช้า โยงเชือกแล้วเอาฝ้ายมงคลผูก สูดทำยของเชือกให้พระสงฆ์จับ เวลาเคลื่อนศพ ประธานสงฆ์นั่งบนรถลากศพ นำหน้าพระ คือไปรยข้าวตอกไปก่อน หลังพระสงฆ์คือรูปผู้เสียชีวิต ญาติเป็นคนถือ พอได้เวลาจุดประทัดแล้วเคลื่อนศพไปสู่เมรุ

ข้าวตอก ความหมายคือ เหมือนเราที่ตายไปแล้ว มีแต่จะเน่าจะสลาย เมื่อถึงป่าช้าแล้ว ให้เคลื่อนศพเวียน ๓ รอบ โดยเวียนทางขวา เอาศพครอบ ๓ ครั้ง ญาติเอาน้ำมะพร้าวที่เตรียมมา ๑ ลูก อาบหน้าศพตามพิธีการ เพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วหมดห่วง เป็นความเชื่อของชาวบ้านที่มีมาแต่โบราณ

การทอดผ้าบังสุกุล มี ๒ วิธี คือ ทอดบนศาลาเมรุ และทอดบนเมรุเลย เมื่อได้เวลา ญาติพี่น้องยกศพขึ้นวางบนเมรุ เสร็จจัดพานวางดอกไม้จันทน์ เตรียมตาลปัตร ๒ อัน สายสิญจน์พร้อม แล้วจุดเทียนหน้าศพ พระสงฆ์สวดบทมาติกา ญาติพี่น้องนำดอกไม้จันทน์กับไม้ขีดไฟเดินไปแจกจ่ายผู้มาร่วมงาน เสร็จแล้วเตรียมกรวดน้ำ เจ้าภาพอ่านประวัติผู้ตาย นำเงินที่ได้บริจาคเข้าวัด แล้วทอดผ้าบังสุกุลเป็นลำดับสุดท้าย พระสงฆ์วางดอกไม้จันทน์ ตามด้วยคนที่มาร่วมงาน เจ้าภาพไปรยทาน เป็นอันเสร็จพิธี

เมื่อประทุมเพลิงเสร็จ กราบนิมิตต์พระ ๙ รูปเจริญพุทธมนต์ ในเวลา ๑๗.๓๐ น. เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ญาติพี่น้องของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

การใช้ผ้าบังหลัง

“ผ้าบังหลัง” ปกติจะใช้สำหรับกางในกรณีงานพิธีที่เป็นมงคลเท่านั้น ยกเว้นงานอับมงคล เช่น งานศพ หากยังมีการเก็บศพเพื่อทำพิธีสวดไว้ที่บ้าน จะยังไม่สามารถใช้ผ้าบังหลังได้ จนกว่าจะมีการเคลื่อนย้ายศพไปเผาที่วัดหรือป่าช้า ก่อน จากนั้นต้องทำความสะอาดบ้านพร้อมกลับข้างเสื่อที่ปูนั่งใหม่เสียก่อน จึงจะถือว่าบ้านหลังนั้นจัดงานมงคลได้ และสามารถกางผ้าบังหลังได้

วิธีทำกางผ้าบังหลังเจริญพระพุทธรูป

การตั้งโต๊ะหมู่บูชา งานสวดพระอภิธรรม (งานศพ)

แบบชุด ๗

ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	สูง ๑ พระพุทธรูป	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้
	ต่ำ ๓ เชิงเทียน	
ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง	ต่ำ ๕ กระถางรูป	ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง

แบบชุด ๙

ต่ำ ๓ แจกัน ดอกไม้	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	สูง ๑ พระพุทธรูป	ต่ำ ๒ แจกัน ดอกไม้	ต่ำ ๓ แจกัน ดอกไม้
		ต่ำ ๓ เชิงเทียน		
ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง	ต่ำ ๕ กระถางรูป	ต่ำ ๔ ชั้นหมากเบ็ง		

การตั้งโต๊ะหมู่บูชา มีชั้น ๕ มีดอกไม้ ข้าวสาร ตะปูใส่รวมกับชั้น ๕ ชั้นน้ำมัน เตียนน้ำมัน พร้อมรูปคนที่เสียชีวิต กระจ่างรูป เพื่อปัก ๑ ดอก ตอนลัก อนิจจา เย็นพึงธรรม เข้าตักบาตร พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ สวดชัยคาถา ให้เจ้าภาพ เอาข้าวน้อยที่เตรียมไว้ เรียกผู้ตายมารับอาหารไป เสร็จแล้วยกไปให้ประธานสงฆ์ กรวดน้ำ เสร็จแล้วนำไปฝังในดิน พระสงฆ์กรวดน้ำ เสร็จพิธี พຽງนี้เป็นการทำบุญ ตักบาตร

เจ้าภาพเตรียมนิมนต์พระสงฆ์ ๔ รูป หากบกกล้วยมาเก็บกระดูก ใส่ ห่อข้าว ดอกไม้ ถังน้ำหอม สายสิญจน์ เตียนใต้หน้าอก โกศใส่กระดูก เพื่อเอาเข้า บล็อกของวัด เพื่อรอมมาทำบุญร้อยวัน จบเรื่องงานจัดพิธีศพ

ผู้เขียนกล่าวมาเพื่อเป็นพิธีการคร่าว ๆ ให้ผู้อ่านได้รับรู้วิธีการ อาจไม่ได้ลง รายละเอียดเชิงลึกมากนัก เนื่องจากแต่ละหมู่บ้าน แต่ละประเพณีอาจแตกต่างกัน ออกไป แต่ที่เขียนขึ้นมาี้ ล้วนแต่เป็นประเด็นสำคัญหลัก ๆ ที่ยึดถือปฏิบัติติดต่อกันมาของชาวบ้านชืทวน สืบทอดมาจากหลวงปู่อุปัชฌาย์วงศ์ พรหม สโร ซึ่งเขียนไว้ให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้เท่านั้น

การย้ายอัฐิ : เอากระดูกเข้าธาตุ พิธีย้ายอัฐิจากวัดอื่นมาอีกวัด

จะกล่าวถึงวิธีทำพอสังเขป โดยทุกอย่างขึ้นอยู่กับความพร้อมของพี่น้อง ลูกหลานของผู้ล่วงลับไปแล้วด้วย อันดับแรก กราบนิมนต์พระสงฆ์ แจ่งจุดหรือ ตำแหน่งวางอัฐิใหม่ที่ญาติจะเอามาจากอีกวัดเสียก่อน ว่าที่นั่นพร้อมที่จะเอามา หรือไม่ เช่น สร้างเจดีย์เพื่อใส่อัฐิ หรือต้องมีช่องใส่อัฐิเรียบร้อยแล้ว ตรวจสอบว่ามีความพร้อมหรือไม่ แล้วให้เตรียมสถานที่สำหรับเก็บอัฐิไว้ด้วย

จากนั้นมากราบนิมนต์พระ ขอนิมนต์พระสงฆ์ โดยปกติควรนิมนต์ ๕ รูป ขึ้นไป หรือจะ ๙ รูปก็ได้ แต่ต้องดูตัวเราก่อนว่ามีศรัทธามากน้อยเพียงใด หรือจะทำแบบธรรมดา เพียงแค่ถวายภัตตาหารเช้าก็ได้

เมื่อเอาอัฐิออกมาจากวัดอื่นก็ต้องมีชั้น ๕ เพื่อทำพิธีบอกกล่าวเจ้าที่ บอกกล่าวอัฐิพ่อแม่หรือญาติพี่น้องก่อน แล้วจึงนำออกมา เมื่อถึงวันกราบนิมนต์ พระสงฆ์ไว้ก็เตรียมจตุปัจจัย ข้าวปลาอาหารแยกเป็นหมวดหมู่ ถ้าเป็นการทำบุญ ตอนเช้าจะมีการตักบาตรด้วย ถ้าทำพิธีถวายภัตตาหารเพลจะไม่มีการตักบาตร แต่วิธีการตั้งอัฐิ ก็กับการตั้งโต๊ะหมู่บูชา ให้อยู่คนละส่วนกัน ควรตั้งอัฐิให้ห่าง จากโต๊ะหมู่บูชาที่มีพระพุทธรูป วางแจกันดอกไม้ กระจ่างรูป เชิงเทียนคู่ ถ้ามีการ เจริญพระพุทธรณ์จะมีสายสิญจน์จากพระพุทธรูป แต่ที่ขาดไม่ได้คือชั้นน้ำมัน เตียนน้ำมัน ชั้น ๕ ตาลบัตร์ หญ้าคา อาสนะ แก้วน้ำ เครื่องจันใส่พาน ควร มีของเคี้ยวด้วยเพื่อบูชา จัดเตรียมกระโถน กระจ่างทิชชู เครื่องใช้ในพิธีสงฆ์ ผ้าขาว รองพานข้างพระพุทธร

เตรียมอัฐิให้ห่างจากพระพุทธรูปพอประมาณ ภูผาขาว มีรูปเจ้าของอัฐิ และมีปูย่า ตายายร่วม ก็เอามาตั้งรวมกันได้จะได้อุทิศส่วนกุศลให้ไปพร้อมกันตลอดทั้งเจ้ากรรมนายเวร เขียนชื่อลงในภาชนะหรือจานกระเบื้อง เพื่อป้องกันไฟไหม้ เมื่อเผากระดาษเสร็จเอามากรวดน้ำ

จากนั้นภูผาขาวแล้วตั้งอัฐิผู้ล่วงลับพร้อมทั้งรูป จะมีกระถางรูป ๑ กระถางก็ได้ ถ้าไม่มีก็เอาแก้วใสดินทราย แล้วปักเทียน ๑ ดอก รูป ๑ ดอก ไว้หน้าอัฐิ ข้างกระถางรูปเทียนจะมีดอกไม้ใส่แจกันก็ได้ แต่ให้มีเพียง ๑ แจกันเท่านั้น ห้ามวางแจกันเป็นคู่ เพราะจะเป็นการเลียนแบบตามลักษณะบูชาพระพุทธรูป ส่วนตรงนี้คนเฒ่าคนแก่จะห้ามทำ แล้วตั้งสายสิญจน์จากอัฐิไปหารูปทั้งหมด ตั้งต่อวางใส่จาน จากนั้นโยงไปต่อกับประธานสงฆ์ แต่ห้ามเอาไปรวมกับสายสิญจน์ที่จะเจริญพระพุทธรูปมนต์ พระสงฆ์จะจับด้ายผิต เมื่อแยกจะตีมากกว่า ถ้ามีผ้าบังสุกุล ก็จัดใส่ภาชนะไว้ พระสงฆ์นั่งพร้อมถวายขันหมาก เสร็จก็เข้าสู่พิธี ผู้นำเชิญญาติผู้ใหญ่จุดรูปเทียน บูชาพระรัตนตรัยหน้าอัฐิ นำไหว้พระรับศีล ถ้าไม่เจริญพระพุทธรูปมนต์ไม่ต้องกล่าวคำวิปริต พระสงฆ์จะสวดถวายพรพระ แต่ถ้ากล่าวคำวิปริตต้องเจริญพระพุทธรูปมนต์ ถึงตอนถวายพรพระ พระขึ้นสวด (พาหุงฯ...) ให้ยกพาข้าวพระพุทธรูปมาถวายทั้งชุดที่เตรียมไว้แล้วกล่าวคำบูชาโดยการ

ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วกล่าว
อิมัง พะยัน ชะนัง สัมปันนัง... ไปจนจบ

แล้วจึงวางสำหรับลงทั้งหมด พระสงฆ์สวดจบ ญาติโยมตักบาตรเสร็จหรือถ้าไม่ได้ตักบาตรก็ถวายภัตตาหารเพลก็ดี เอาสำหรับมาตั้งวางทั้งหมด ต่อหน้าพระสงฆ์พร้อมผ้าบังสุกุล ผู้นำกล่าวคำถวายทานให้ใช้แบบ **มะตะกะ** เท่านั้น เช่น **อิมานิ มะยัง ภันเต มะตะกะภัตตานิ...** หรือดูแล้วพระสงฆ์จะไม่อุปัถฐกให้ขึ้น **ทานัง เม ประสิฐุถัง สุทินนัง วะตะเมทานัง...** ก็ได้ พระไม่ต้องอุปัถฐกแบ่งให้โยมกิน ถวายผ้าบังสุกุล ด้วยบทสวด **อิมัง วัตถัง บังสุกุลัง อหาริตะวา กัปปะสิกัง ตัสเสวะ เทมะ ทุติ อิมัง วัตถัง บังสุกุลัง อหาริตะวา กัปปะสิกัง ตัสเสวะ เทมะ ตะติ อิมัง วัตถัง บังสุกุลัง อหาริตะวา กัปปะสิกัง ตัสเสวะ เทมะ สวดทั้งหมด ๓ จบ**

พอเสร็จคำถวายทาน พระสักกอนิจจา โยมนั่งประนมมือ จบแล้วถวายบาตรภาชนะพระประธาน เรียงตามลำดับ พร้อมมถาดสำหรับทั้งหมด อาหารคาวหวานสุดท้าย ถวายปัจจัย กลับมานั่งรอกรวดน้ำใส่กระดาษที่เผาไป เป็นการเสร็จพิธีทำบุญอัฐิ

สุดท้ายนำเอาอัฐิมาเข้าปลอกที่วัด หรือที่ที่จัดเตรียมเอาไว้แล้ว หรือองค์ธาตุที่เราเตรียมไว้ เพราะจบพิธีเรียบร้อยแล้ว พระสงฆ์ประพรมน้ำมนต์ พระสงฆ์ฉันเสร็จ แล้วต่อด้วยเลี้ยงแขกหรือที่มาร่วมงาน เป็นอันจบพิธีการทำบุญอัฐิ หรือการย้ายอัฐิตามประเพณีโบราณตามที่กล่าวมา

โดยแท้จริงแล้ว กิจกรรมงานอันว่าด้วยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ไม่ว่าจะประเพณีใดก็ตาม ผู้ศึกษาจะต้องตั้งใจปฏิบัติและศึกษา ให้ละเอียด ทั้งคำพูดและวิธีปฏิบัติ ซึ่งครูบาอาจารย์ท่านมักจะสอนและถ่ายทอด วิชาความรู้เหล่านี้ให้เฉพาะบุคคลที่พร้อมจะเรียนรู้จริง ๆ และพร้อมที่จะเสียสละ ประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมเป็นสำคัญ การที่จะไปทำพิธีกรรมต่าง ๆ แล้วไป เรียกร้องเอาปัจจัยจากเจ้าภาพ ครูบาอาจารย์ท่านถือว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง งานประเพณีบางอย่างก็มีเฉพาะค่ายกครู ๙ บาท ๑๒ บาท หรือ ๒๔ บาทเท่านั้น บางงานอาจมีการผูกข้อไม้ขี้มือหรือผูกแขนพรหมณผู้ทำพิธี เพื่อเสริมความเป็น สิริมงคล ซึ่งนั่นก็แล้วแต่ศรัทธาของเจ้าภาพเอง ประเพณีเหล่านี้มีมาแต่โบราณกาล ปัจจุบันจึงหาเยาวชนคนรุ่นหลังสืบทอดไว้ยากยิ่ง มีแต่จะสูญไปหากไม่มีคนสนใจ สืบสานเอาไว้

อนึ่ง ชาติไทยเราส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา ดังนั้น หากมีวัดอยู่ที่ไหน ย่อมมีพิธีกรรมทางศาสนาอยู่ในที่นั้น และในแต่ละสถานที่ แต่ละงานนั้น ก็ควรมี พิธีกรหรือเจ้าพิธีพานำให้พระสงฆ์ทรมนต์ เพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนาให้สำเร็จลุล่วง ไปด้วยดี ไม่ต่ำกว่างานละ ๑ คน แต่หากในอนาคต บ้านเมืองเราขาดผู้ซึ่งเสียสละ ตนเพื่อผลของส่วนรวมแล้ว วัดวาอารามและพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบจะเป็น เช่นไร เป็นไปได้หรือที่จะให้พระสงฆ์ท่านกล่าวคำถวายทานเอง แล้วฉันอาหาร เอง เช่นนั้นแล้ว ผู้เขียนจึงอยากบอกกล่าวแก่ท่านทั้งหลายว่า การเสียสละตนเอง เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมนั้น ได้อานิสงส์มากมายนัก หากอยากรู้ว่าได้อานิสงส์ มากเพียงใด ให้ไปศึกษาต่อได้จากหนังสือ ฉลองอัฐิ (ฉลองกระดูก) ซึ่งจะเห็นว่าการเก็บซากศพมาเผาทำเป็นกองฟอน แล้วทำพิธีสวดส่งส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ ผู้ล่วงลับนั้น ได้อานิสงส์มากถึงสองหมื่นกัป เช่นนั้นแล้ว ครูบาอาจารย์จึงพร่ำสอน ลูกศิษย์ให้มีใจทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อย่างน้อย เหล่าทวยเทพเทวดารวมสาธุการ อนุโมทนาบุญด้วยอย่างแน่นอน ถือเป็นการทำบุญเพื่อทำนุบำรุงพระศาสนาและ เพื่อยังประโยชน์สุขแก่บุคคลอื่นโดยแท้ จงพึงระลึกไว้เถิดว่า การรู้จักเป็นผู้เสียสละ ซึ่งความตระหนี่ถี่เหนียวได้นั้น ท่านจงพอใจในตนเองเถิด ดีกว่าเกิดมาเป็นคน แล้วมองเห็นเพียงประโยชน์ส่วนตนเป็นนักรบ

■ “ขอให้อคสาสู์ เข้ายรไปให้ถักปอง
คุณาอาจารย์ยกใส่เกล้า
คนึงไว้อย่าสลิ้ม”

ขอจงอดทนหมั่นทำในสิ่งที่ถูกต้อง
อย่าลืมนบุญคุณของครูบาอาจารย์

รายนามผู้ร่วมถวายทานเป็นธรรมทาน หนังสือ “มาเด้อ มาเอาบุญ” ฮีตสิบสอง

ด้วยอานูกาพแห่งพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระอริยเจ้า
ขอความปรารถนาอันเป็นกุศลทั้งปวงจงสำเร็จเถิด

คุณธนนันท์วรุฒม์ ลี้มทรงพรต
สะพานบุญ คุณอนุพงษ์ บุญนพ (เก๋)
คุณศิริพร อริยพุทธรัตน์
คุณจากรวรรณ เวชตระกูล
คุณศิรินาถา อริยพุทธรัตน์
คุณนันทนา สก๊อต
คุณรัชชวิช วิชณะหิรัญ
คุณบุญประครอง โทนทัย
คุณอัญชัญ มีศรี
คุณวีรปรัชญ์
คุณสมศรี และครอบครัว
คุณชวนพิศ โคตรพันธุ์
คุณรุ่งอรุณ แสงงาม
พ.อ.อ.หญิง นิชาภา เนื่องนัยสา
คุณปณิธี และครอบครัว
คุณพอใจ และครอบครัว
คุณวัชลี สุพรมงคลเลิศ

คุณอมรพันธ์ โนรา และครอบครัว
ดร.พิมพ์นภา นิษะนันท์
คุณขวัญใจ อติวรรณต์
คุณอิสริย์ นิมิตรานนท์
คุณนิภาพร แก้ววู่
คุณดาวเรือง ธาณี
คุณอาชวิน วาณิชวัฒนสกุล
คุณเบญจมาศ ศรีวงศ์สงวน
คุณจิระวดี สาริพันธ์
คุณกัญลักษณ์ กลุ่มศรี
คุณธัญธรณ์ พุฒกลาง
คุณจุฑาพร นัยสงวนศรี
คุณกัญญาภัค เทพคำแบ่ง
คุณประทีป ปัจฉิมทีก
คุณศุภรัตน์ ประดิษฐ์จากรุโสภณ
พนักงาน บริษัท คีนน์ จำกัด

นิพพานปัจจุโย โหตุ